

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafın - dan 1971 yılında Anayasamızın ve Dernekler Kanununun ilgili hü - kümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, gi - rişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevleri - ne odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye’de, Atatürk’ün çağdaş uygarlık bedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişme - sine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleş - mesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve ku - rumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı il - kelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistem - de belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde ça - lışır. TÜSİAD, Türkiye’de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanısıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükseli - şini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artı - rılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD amaç ve faaliyetlerini, ülke gündeminde bulunan eko - nomik ve sosyal konulardaki görüşlerini, bilimsel çalışmalar ile destek - leyerek kamuoyuna duyurur.

“Türkiye Ekonomisi 2000” adlı bu çalışma, 1999 Aralık ayı iti - barıyla bilinen son rakamlara ve 2000 yılı tahminlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada 1999 ve 2000 yılları için verilen tahmin - ler, metin içinde aksi belirtilmedikçe, DPT tarafından hazırlanan 2000 Yılı Programı’ndan alınmıştır.

Bu çalışma, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü tarafın - dan hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER VE GENEL DEĞERLENDİRME	7
Bölüm 1	
Ekonominin Genel Dengesi	17
Kaynak-Harcama Dengesi	19
GSMH ve Sektörel Büyüme	21
İstihdam	25
Ücretler	26
Bölüm 2	
Kamu Maliyesi	29
Kamu Kesimi Dengesi	31
Konsolide Bütçe	33
Bütçe Açığının Finansmanı	38
İçborç Stoğu ve Faizler	39
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	41
Bölüm 3	
Para Politikası ve Parasal Büyüklükler	47
Para Politikası ve Gelişmeler	49
Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler	57
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	60
Bölüm 4	
Enflasyon	63
Bölüm 5	
Dış Ekonomik İlişkiler	71
Ödemeler Dengesi	73
Cari İşlemler Dengesi	79
Sermaye Hareketleri	81
Dış Borçlar	83
Döviz Kurları	83
Bölüm 6	
2000 Yılında Türkiye Ekonomisi Hedefler ve Beklentiler	85
Ek İstatistikî Tablolar	103

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER
VE
GENEL DEĞERLENDİRME

GENEL DEĞERLENDİRME

1995 yılından itibaren yılda ortalama % 8,5 gibi yüksek bir oranla büyüyen Türkiye ekonomisi, 1998 yılının başlarından itibaren yavaşlama eğilimine girmiştir. Uluslararası konjonktürde yaşanan ve Rusya ekonomisinin dış borç kriziyle daha da derinleşen elverişsiz ortam, faiz oranlarında gözlenen artışlar sonucunda iç piyasalarda artan talep daralması ile birleşerek, 1998 yılı sonunda büyümeyi durma noktasına getirmiştir. 1997 yılının ikinci yarısında kamu harcamalarının, uygulanan enflasyonla mücadele programı doğrultusunda kısılması, 1998 yılının ikinci yarısında ise yükselen reel faizlerin, yatırım ve tüketim harcamalarını ertelemesi, talep yönlü bir daralmaya yol açarken, enflasyonda da ciddi düşüşler gözlenmiştir.

Asya krizinden şiddetle etkilenen birçok Yükselen Piyasa Ekonomisi, 1999 yılının ikinci yarısından itibaren mali piyasalara olan güvenin yeniden sağlanması ile ekonomik canlanma göstermiştir. Petrol ithalatçısı olan Asya ekonomilerindeki canlanma, uluslararası petrol fiyatlarında artışlara neden olmuştur. Uluslararası petrol fiyatlarının artış trendine girmesi, ekonomisi kısmen petrol ve hammadde ihracatına bağlı olan Rusya'nın da yeniden gelişmeye başlamasını sağlamıştır. Yılın ikinci yarısında, dünya ekonomilerinden gelen olumlu sinyallerle birlikte yurtiçi piyasalara da iyimser bir hava hakim olmuştur. Ancak, ülkemizde, 1999 yılının ilk üç ayı sonunda dip noktasına ulaşan ekonomik faaliyette toparlanma beklenirken, yaşanan iki büyük deprem felaketi, hem, maalesef, büyük oranda can kaybına yol açmış, hem de üretimi yeniden olumsuz etkilemiştir.

Yaşanan deprem felaketi ve ardından iktisadi beklentilerin AB Helsinki zirvesi ve IMF Stand-By anlaşmasına endekslenmesi, ekonominin 1999 yılının ilk üç ayında ulaştığı dip noktadan çıkma hızını yavaşlatmıştır. 1999'un ikinci çeyreğinde, erken seçimin de etkiyle gevşeyen bütçe ve para politikaları daralmayı sınırlamış ve sanayi sektöründe canlanma işaretleri görülmüş, ancak Ağustos ve Kasım aylarında meydana gelen deprem felaketlerinin yaklaşık 5,7 milyar dolarlık bir gelir kaybına yol açması, ekonominin yeniden daralmasına neden olmuştur. Sonuç ola-

1999 yılında, artık sürdürülemez bir noktaya ulaşmış olan yüksek bütçe açıkları ve enflasyona dayalı büyüme politikaları terk edilerek, kapsamlı bir makroekonomik uyum programı uygulamaya konmuştur.

1999'da Türkiye ekonomisi ikinci dünya savaşından bu yana en büyük daralmayı yaşamıştır.

rak, stagflasyonist bir yapıyla, üretim, yıllık temelde % 6,4 azalırken, enflasyon tekrar yükselme trendine girmiştir.

1999 yılı boyunca reel faizlerin % 30'ların üstünde seyretmesi, yarattığı hem talep kısıcıcı, hem de finansal maliyet artırıcı etkileri sonucunda, özel sektör yatırım harcamalarının % 19,6, toplam yatırım harcamalarının da % 16 daralmasına neden olmuştur. 1998'in ikinci çeyreğinden itibaren küçülme trendine giren özel tüketim harcamalarındaki gerileme % 3,1 ile sınırlı kalırken kamu tüketim harcamaları erken seçim ve aciliyet gösteren deprem harcamalarının etkisiyle % 6,5 artmıştır.

Enerji üretimindeki artışa rağmen madencilik ve imalat sanayi sektöründe üretimin önemli oranda daralması, 1999'da üç aylık sanayi üretim endeksinin yıllık ortalama % 3,9 gerilemesine neden olmuştur. En çok üretim kaybı, Türkiye ekonomisinin lokomotif sektörleri olarak nitelendirilen tekstil, makina ve otomotiv sektöründe olmuştur. Rafine edilmiş petrol ürünleri üretimi ise, yılın ilk yarısında artış gösterirken, Marmara depremiyle birlikte Tüpraş'ın büyük zarar görmesi sonucu, yılın ikinci yarısında, özellikle kamu sektörü üretimi temelinde büyük oranda gerilemiştir.

Ekonomik faaliyetteki gerileme işgücü piyasasını da olumsuz etkilemiş, Nisan 1999 itibarıyla, işsizlik oranı 1998 yılında % 6,4'ten, % 7,3'e çıkmıştır. Henüz sağlıklı veriler açıklanmamış olmasına rağmen, Marmara depreminden bir çok iş yerinin hasar görmesi işsiz kalan insan sayısını artırırken, ölüm, sakat kalma ve göç nedenleri ile özellikle nitelikli işgücü kayıplarının önemli miktarlara ulaştığı tahmin edilmektedir.

1999 yılında imalat sanayi üretimde çalışan saat başına reel ücret bir önceki yıla göre % 19,7 artarken üretkenlik % 5 artmıştır. Ancak, 1999 yıllık reel ücret ortalaması, reel ücretlerin büyük oranda gerilediği 1994 krizi öncesindeki seviyesinden on puan daha aşağıdadır.

1998 yılında uygulanan mali disiplinin erken seçimle birlikte artan siyasi istikrarsızlığın etkisiyle bozulması, kamu kaynak ihtiyacının hızla artmasına yol açmıştır. Artan fonlama ihtiyacının yurtiçi piyasalardan yüksek reel faizli borçlanma ile kapatılmaya çalışılması, kamu kesmi

Sanayi üretimi verileri de ekonomik durgunluğu yansıtmaktadır.

Ekonomik faaliyetin gerilemesiyle işsizlik oranı yükselirken reel ücretler artarak 1994 öncesi seviyesine yaklaşmıştır.

göstergelerindeki bozulmanın sürdürülemez boyuta gelmesine neden olmuştur. 1999 yılında Kamu Kesmi Borçlanma Gereğinin (KKBG) GSMH'ya oranı % 14,3'e sığramıştır. Devlet bankalarının görev zararı ve Merkez Bankası'nın kamudan alacakları da dahil olmak üzere hesaplanan kamu borçlanmasının GSMH'ya oranı ise % 58'e yükselmiştir.

KİT ve Sosyal Güvenlik Sistemi açıklarının büyük bir kısmının konsolide bütçe yolu ile finanse edilmesi, konsolide bütçe açıklarının, KKBG içinde büyük bir yer tutmasına neden olmuştur. Ekonomik aktivitelerdeki gerileme ve deprem sonrası bölgede vergi ertelemeleri 1999 yılı vergi gelirini olumsuz etkilerken, deprem vergisi adı altında konulan ek vergi tahsilatında elde edilen yüksek performans, bütçedeki bozulmayı dengelemiştir. Dolayısıyla, bütçe dengesindeki bozulma tahminlerin altında kalırken faizdışı fazla tahminlerin üstünde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı, 1999 yılında ekonomideki hızlı daralmanın da etkisiyle % 11,6'ya çıkarken, faiz harcamalarının vergi gelirlerine oranı % 72,4'e yükselmiştir.

Bütçe dengelerinin sürdürülemez boyuta gelmesi sürekli gündemde olan yapısal reformların hayata geçirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Mayıs ayında kurulan hükümet, deprem sonrasının zor şartlarına rağmen, yapısal reformların üzerine kararlılıkla gitmiş, sosyal güvenlik reformunun ilk ayağını, bankacılık yasasını, özelleştirmeyi hızlandırmak amacıyla uluslararası tahkim yasasını ve denetim ve şeffaflık getiren SPK yasasını meclisten geçirmiştir. Bankacılık mevzuatında yapılan değişikliklere paralel olarak, mali sektörü sağlıklı bir yapıya kavuşturmak amacıyla, mali bünyelerinde çeşitli sorunlar bulunan beş banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir.

Rusya Krizi sonrası yabancı fon bulmakta karşılaşılan zorluklar ve seçim öncesi siyasi istikrarsızlıklar, 1999 yılının ikinci yarısında faiz oranlarını yüksek seviyelere çekmiş, enflasyonun azalma eğiliminde olması reel faizlerin % 45'in üstüne çıkmasına neden olmuştur. Seçim ertesinde istikrarlı bir hükümetin kurulması ve IMF ile uzun vadeli bir programda anlaşma ihtimali, yıl ortasında nominal faizleri aşağıya çekmiş ve enflasyonun yine artış eğilimine girmesinin de etkisiyle yaz başında

1999 yılı kamu kesmi açıkları, genel seçim, ekonomik durgunluk ve deprem felaketinin etkisiyle, tarihsel olarak rekor seviyelere gelindiğini göstermektedir.

İç borç stokunun vadesi uzarken faizler dengeli bir seyir izlemiştir.

reel faizler % 30'lar seviyesine gerilemiştir. Ancak, daha sonra, 17 Ağustos Depremi ve % 11 gibi rekor bir seviyeye revize edilen bütçe açığı, faizleri bir miktar yükseltmişse de, Merkez Bankası'nın uyumlu politikaları, özellikle deprem felaketi sonrası uygulanan likiditeyi rahatlatıcı müdahaleler sayesinde faiz oranlarının dengeli bir seyir izlemesi sağlanmıştır. Sene sonunda, deprem sonrası yurtdışı yardım beklentileri, IMF ile Stand-by anlaşması ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak açıklanması olumlu beklentileri güçlendirirken faizleri kısa sürede aşağı çekmiştir.

Enflasyonu düşürme çabalarının, dünya hammadde fiyatlarının düşmesi ve yurtdışı talep daralmasının olumlu etkileriyle birleşmesi, Mart ayında TEFE yıllık artış oranının son sekiz yılın en düşük rakamı olan % 48,2 seviyesine gerilemesini sağlamıştır. 1998 yılı boyunca enflasyonla mücadele çerçevesinde düşük tutulan kamu sektörü fiyat artışlarının sürdürülemez duruma gelmesi, Mart ayından itibaren kamu fiyat artışlarının ivmelenmesine neden olmuştur. Yılın ikinci yarısında, hızlanan petrol fiyatları otomatik ayarlama mekanizmasıyla kamu fiyatlarına yansıtılmıştır. IMF ile devam eden yakın izleme anlaşmasının bir Stand-by anlaşmasına dönüştürülmesi çerçevesinde, 2000 yılında başlamak üzere uygulanacak olan enflasyonla mücadele programı uyarınca, 2000 yılında kamu fiyatlarına yapılacak zamlar da erkene alınmıştır. Bu politikanın da etkisiyle Aralık 1999'da kamu sektörü yıllık fiyat artışı % 117,7'ye sıçrarken, özel sektör yıllık fiyat artışı iç talepteki daralmanın da etkisiyle % 48,4'te kalmıştır.

1998 yılının ikinci yarısı, Rusya'daki ekonomik krizin derinleşerek mali piyasalara yansması sonucunda ortaya çıkan büyük oranlı sermaye çıkışları ile birlikte, yüksek oranda azalma gösteren net dış varlıklar kalemi, 1999'un başından itibaren artış trendine girmiştir. Buna paralel olarak, dış finansman kaynaklarının daralması ile likiditeye sıkışan mali piyasalara, API yolu ile kaynak aktarılması sonucunda, net iç varlıklar kaleminde görülen artış, 1999 başında döviz girişiyle birlikte azalma trendine geçmiştir. Dolayısıyla, Merkez bankası'nın uyumlu politikaları sayesinde mali piyasalarda deprem felaketine rağmen denge korunur-

1999'un başında azalma trendinde olan enflasyon oranı, kamu sektörü fiyat ayarlamaları ile yeniden yükselmiştir.

Merkez Bankası'nın uyumlu politikaları sayesinde yıl boyunca rezerv para artışı kontrol altında tutulmuştur.

ken, rezerv para artışı da kontrol altında tutulmuştur. Para azlarında erken seçim öncesinde görülen artış, üçüncü çeyrek ile beraber kontrol altına alınırken, 1999 yılı boyunca reel faizlerin yüksek oranda seyretmesi, tasarruf tercihlerinin DTH yerine TL vadeli tasarruf mevduatlarına kaymasına neden olmuştur.

1999 yılında, uluslararası hammadde fiyatlarındaki düşüslere paralel olarak, azalma trendine giren enflasyonu göz önüne alan Merkez Bankası, uluslararası piyasalarda değer kazanan Amerikan doları karşısında Türk Lirası'nın reel olarak değer kaybetmesine izin vermiştir. Bu çerçevede, TL reel olarak dolar karşısında yıllık ortalama olarak % 4,9 değer kaybetmiştir. 1999 yılında IMF görüşmeleri ve siyasi istikrar doğrultusundaki gelişmeler İMKB endeksinin toparlanmasına yardımcı olmuş; 1999 sonu itibariyle, dolar bazında endeks 1998 yılına göre, yüzde 241,7 gibi rekor bir oranda artarak 1.654,2 seviyesine yükselmiştir.

Temmuz ortalarında, ekonomiyi canlandırmak için ihracatın artırılması başta olmak üzere bir dizi önlem alınmıştır. İhracattaki daralmaya karşı, ihracatçı kesimine yeni finansman imkanları yaratılması için, bir dizi Eximbank kaynaklı kredi kolaylıkları sağlanırken, piyasalara canlılık gelmesi amacıyla, bankalarca verilen tüketici kredilerine uygulanan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) oranı % 8'den % 3'e indirilmiştir. 1998'de gerçekleştirilen vergi reformunun Rusya krizi ile aynı zamana rastlamasından ötürü, ekonomiye ek bir kısıt getirmemek amacıyla mali milat ile harcama ve tasarruf esasına dayanan gelir tanımı uygulamaları 3 yıl süre ile ertelenmiştir.

1999 yılında, dış talep gerilemesine bağlı olarak ihracat azalırken, iç talepteki düşüş sonucu daha hızlı gerileyen ithalat, dış açığın daralmasına yol açmıştır. Reel olarak bakıldığında ise, dış ticaret hacmindeki azalmanın daha az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, dış ticaretteki daralma miktardan çok fiyat etkisinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, dış ticaret dengesindeki gerileme, görünmeyenler kalemindeki hızlı azalışa rağmen, cari işlemler dengesindeki bozulmayı dengelemiştir.

1999'un ikinci yarısında, koalisyonun uzlaşmacı tutumu, hızla alınan

**Ekonominin ve dola-
yısıyla dış ticaretin
canlandırılması ama-
cıyla bir dizi önlem
alınmıştır.**

**Talep ve fiyat etkileri
sonucunda dış açık
daralmıştır.**

reform kararları ve deprem felaketinden sonra gelmesi beklenen dış yardımlar, özellikle menkul kıymetler borsasındaki beklentilerin olumlu yönde revize edilmesine ve portföy yatırımlarının artmasına önemli katkıda bulunmuştur. Dolayısıyla, portföy yatırımları yoluyla, 6,6 milyar dolar sermaye girişi olurken, cari işlemler dengesindeki bozulmaya rağmen 5,2 milyar dolarlık rezerv birikimi sağlanmıştır.

Ekonomideki olumsuz gelişmelere karşın, Hükümet, yapısal iyileştirmelerde ve düşük enflasyon ortamında istikrarlı büyüme arzusunda kararlılık göstererek, 22 Aralık 1999 tarihinde IMF tarafından onaylanarak yürürlüğe giren, üç yıl süreli 4 milyar dolar kredi içeren Stand-by anlaşmasını imzalamıştır. Türkiye'nin tarihinde imzaladığı 17. Stand-by anlaşması çerçevesinde uygulanacak makroekonomik uyum programı diğerlerinden farklı olarak, 9 Aralık 2000 tarihinde açıklanan detaylı bir para programı ile desteklenmektedir. Makroekonomik uyum programı ayrıca, tarımsal destekleme, sosyal güvenlik, kamu maliyesi ve şeffaflık, vergi politikası, özelleştirme ve bankacılık sisteminin denetim ve gözetimi konularında kapsamlı yapısal reformları da içermektedir. İlk defa olarak, makroekonomik uyum programı, geçmişe dönük enflasyon beklentisini kırabilmek amacıyla, ücret ve kira artışlarını gelecek enflasyon hedefine paralel hale getirmeyi amaçlayan gelirler politikasını da kapsamaktadır.

Uygulanmaya başlanan makroekonomik uyum programı sayesinde, bütçe disiplini sağlanarak kamu kesimi borçlanma gereğinde büyük oranda iyileşme, enflasyon ve faiz oranlarında ise kalıcı bir düşüş beklenmektedir.

Aralık ayında imzalanan Stand-by anlaşması çerçevesinde açıklanan stabilizasyon programı, 2000 yılı için olumlu beklentileri güçlendirmiştir.

B Ö L Ü M

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

Kaynak-Harcama Dengesi

1999, 1994 Krizi sonrası hızlı büyüme trendi ardından, ekonominin ciddi olarak küçüldüğü bir yıl olmuştur. 1998 yılında enflasyonla mücadele politikalarıyla kendini gösteren durgunluk belirtileri, Ağustos ayında Rusya Krizi'nin küresel bir boyut kazanmasıyla derinleşmiştir. Yurtdışı talepte gerileme, yurtdışı finansman imkanlarında daralma, yurtiçi finansman maliyetlerinde artış, yeni vergi yasası ve son olarak bu olumsuz konjoktürün üstüne eklenen iki büyük deprem 1999 yılında ekonomiyi hızlı bir daralmaya sürüklemiştir. 1999 sonunda IMF ile imzalanan Stand-by anlaşması ve depremin bazı sektörlerde beklenen canlandırıcı etkileri dikkate alınarak, 2000 yılında ekonomik aktivitenin canlanarak daha istikrarlı bir seyir izleyeceği tahmin edilmektedir.

1999'da ekonomik aktivite hızla gerilemiştir.

Kaynak-Harcama Dengesi (Sabit fiyatlarla % değişim)

	1998	1999	2000* Program
GSMH	3.8	-6.4	5.5
Dış kaynak ⁽¹⁾	3.3	-2.3	-1.1
Toplam kaynaklar	0.5	-4.0	6.5
Toplam yatırımlar	0.0	-9.0	12.5
Stok değişmesi ⁽¹⁾	0.5	2.0	0.4
Sabit sermaye yatırımları	-1.7	-16.0	11
Kamu	5.1	-4.1	14.5
Özel	-3.8	-19.6	9.5
Toplam tüketim	0.6	-2.1	4.5
Kamu	4.4	6.5	4.3
Özel	0.1	-3.1	4.5

(1) Yüzde değişimler GSMH büyümesine katkıları göstermektedir.

* DPT programı, 2000 Yılı Programı

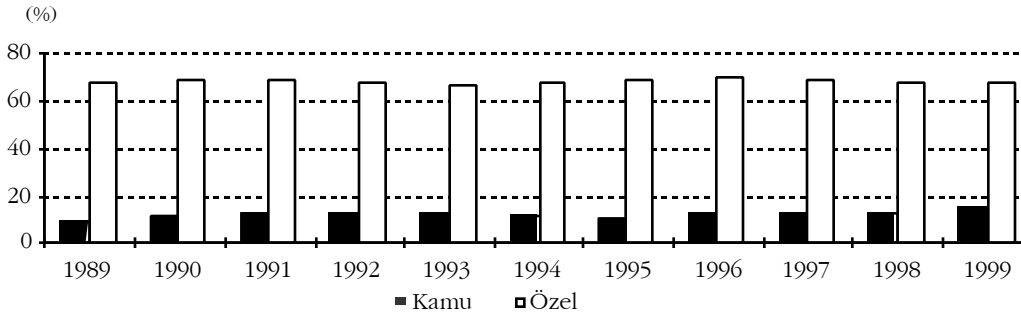
Kaynak: DPT, DİE ve TÜSİAD hesaplamaları

GSMH büyümesi, 1995-1997 yıllarında ortalama % 7,8 oranının ardından 1998 yılında % 3,8'e gerilemiştir. 1999 yılı GSMH büyümesi % 3 olarak hedeflenmiştir. 1999'un ilk çeyreğinde beklenenden daha derin küçülme ve ekonomik aktivitenin canlanma noktasında gelen iki depremin üçüncü çeyrekte daralmayı yeniden ivmelendirmesi, 1999 yılı GSMH büyüme tahminini revize etmeyi gerektirmiştir. 2000 Yılı programında açıklanan 1999 yılı GSMH büyüme tahmini -% 2'dir; ancak gerçekleşme revize edilen tahminin de gerisinde kalarak -% 6,4 seviyesine gerilemiştir.

**Ekonomik aktivite-
deki daralma beklen-
tilerin üstünde ol-
muştur.**

1999 yılında tüketim harcamalarının özel tüketim harcamalarındaki gerilmeden dolayı % 2,1 daralması ve yatırım harcamalarının % 16,0 gibi yüksek bir oranda gerilemesi, toplam yurtiçi kaynaklardaki büyümeyi sınırlamıştır. Dış faktör gelirlerinin % 56,2 gibi rekor bir oranda gerilemesi, 1999 yılında GSMH'nın beklenenin üstünde daralmasına neden olmuştur.

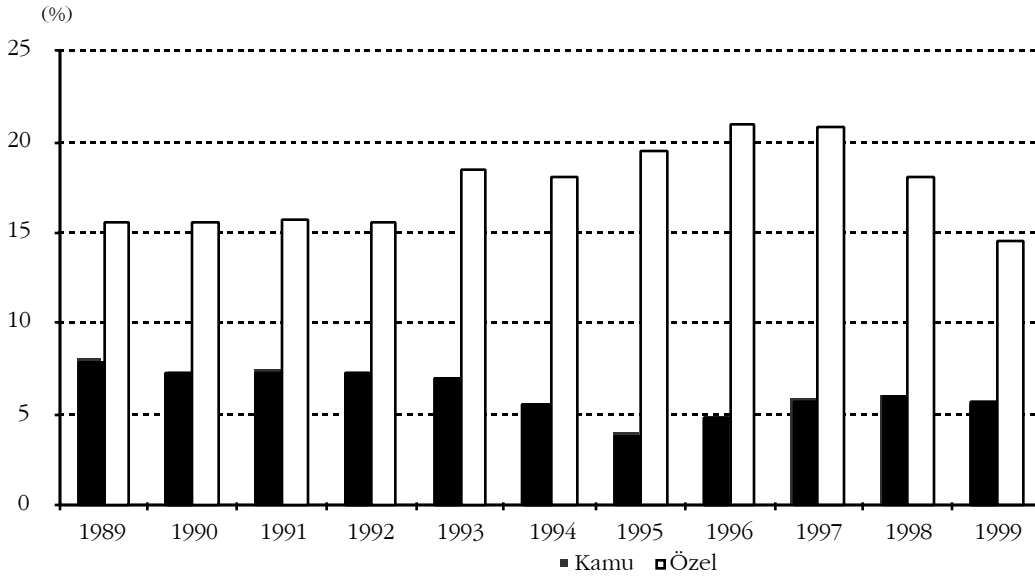
Tüketim (GSYİH içinde % Pay)

Kaynak: DİE, DPT

1999 yılında, seçim harcamalarının ve depremler sonrası artan kamu transferlerinin etkisiyle kamu sektörü tüketiminin % 6,5 oranında artmasına rağmen özel sektör tüketiminin % 3,1 oranında azalması toplam tüketimin % 2,1 oranında daralmasına neden olmuştur. Ancak, GSYİH'daki daralmanın daha şiddetli olması sonucu, toplam tüketimin GSYİH içindeki payı, 1998 yılında % 81,9' iken 1999 yılında % 87,9'a çıkmıştır.

Sabit Sermaye Yatırımları (GSYİH içindeki pay, %)

Kaynak: DİE,

Sabit sermaye yatırımlarının GSYİH içindeki payı ise % 20,3'e düşmüştür. Ekonomik durgunluk özellikle özel sektör yatırımlarını olumsuz etkilemiştir. Kamu yatırımlarının GSYİH'ya oranı aynı kalırken, özel sektör yatırımlarının oranı % 14,6'a gerilemiştir. Ekonomik aktivitede beklenen canlanmayla birlikte, bu oranların 2000 yılında bir miktar yukarıya çekilmesi beklenmektedir.

GSMH ve Sektörel Büyüme

1998 yılında uygulanmakta olan anti-enflasyonist politikaların etkileriyle, 1998 yılı ikinci çeyreğinden itibaren GSMH büyüme hızı gerilemeye başlamıştır. 1997 yılı Asya Krizi'nin ardından Ağustos 1998'de Rusya Krizi'nin derinleşmesi, hem Rusya ve Türkiye arasındaki yakın ticari ilişkiler hem de gelişmekte olan pazarlardan sermaye çıkışları dolayısıyla Türkiye'deki ekonomik durgunluğu körüklemiştir. Yurtdışı fon kaynaklarına ulaşmanın zorlaşması ve yurtiçi faiz oranlarının yüksek seviyelere tırmanması üretim finansmanını zorlaştırmıştır. Diğer taraftan, enflasyon oranında beklenmedik yüksek düşüş, tüketim ve üretim planlarını ertelemiştir. Tüm bu etkilerle, 1999 yılı birinci çeyreğinde

Birinci çeyrekte daralma dip noktasına ulaşmıştır.

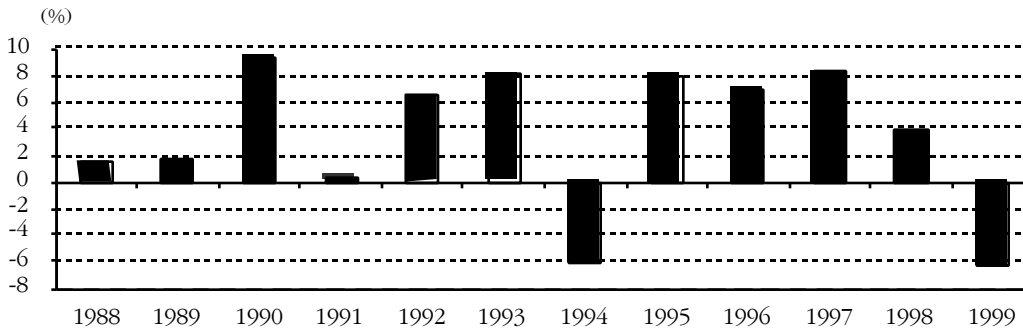
GSMH % 8,7 küçülmüştür. Daralma ticaret sektöründe % 13,2'ye, sanayi sektöründe % 9,8'e ulaşmıştır.

Ekonomik aktivitelerdeki daralma, ilk çeyrekte dip noktasına ulaşmış ve ikinci çeyrekte toparlanma yönünde hareketlenmiştir. 1999'un ikinci çeyreğinde, birinci çeyrekte gevşeyen bütçe ve para politikaları daralmayı sınırlamıştır. Sanayi sektöründe canlanma işaretleri gözlenmiş ve GSMH % 3,2 küçülürken sanayi katma değeri geçen senenin aynı dönemine göre % 0,8 artmıştır. Ancak Ağustos ayında sanayi katma değerinin % 13,1'ini üreten Marmara Bölgesinde yaşanan depremin etkisiyle, daralma tekrar hızlanmıştır. 1999 yılında sırasıyla % 5,0, % 12,8, % 6,8 oranında daralanan sanayi, inşaat ve ticaret sektörleri, hızla küçülen sektörler olmuşlardır.

1999 yılında hem tüketim hem yatırım talepleri kısılmıştır. Özel sektör dayanıklı tüketim malı harcamaları % 0,3 azalırken hizmet harcamaları % 11,8 azalmıştır. Özel sektör sabit sermaye oluşumu ise makine ve teçhizat yatırımlarının % 26,4 oranında azalmasına paralel olarak, % 19,6 daralmıştır. 1999 yılında, GSYİH % 5,0 daralırken dış alem net faktör gelirlerinin % 56,2 azalmasının etkisiyle GSMHdaki daralma % 6,4 seviyesine çıkmıştır.

Özel sektör tüketim ve yatırım talepleri kısılmıştır.

GSMH (Sabit fiyatlarla, yıllık % değişme)

Kaynak: DİE, DPT

Üretim tarafında daralma tüm sektörlerde şiddetle hissedilmiştir. İlk üç çeyrekte nisbeten sınırlı bir azalış gösteren tarım sektörü son çeyrekte % 8,3 oranında küçülmüştür. İkinci çeyrekle birlikte toparlanma gösteren sanayi sektörü, üçüncü çeyrekte depremin etkisiyle % 8,3 oranında gerilemiş, son çeyrekte ise %2,6 gibi sınırlı bir oranda daralmıştır. Ticaret sektöründe de aynı eğilim görülürken, yıl boyunca inşaat sanayii hızlı bir daralma göstermiş ve son çeyrekte de % 15,2 oranında küçülmüştür.

GSMH

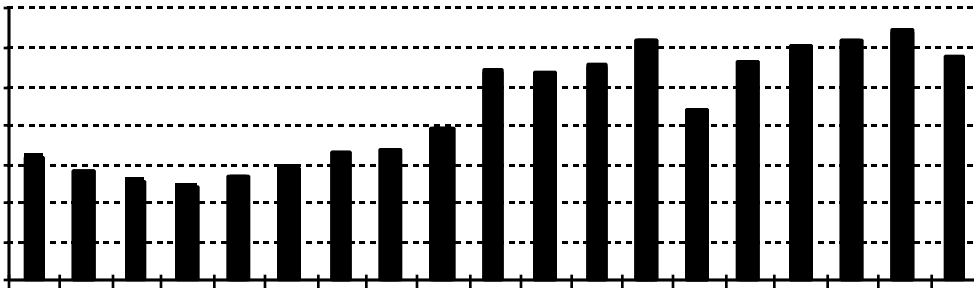
(Sabit fiyatlarla % değişim)

	1998				1999			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Tarım	5.2	3.9	6.8	18.0	-5.0	-4.7	-3.2	-8.3
Sanayi	9.9	2.9	1.9	-5.4	-9.8	0.8	-8.3	-2.6
İnşaat	5.2	-1.0	-1.4	1.7	-10.5	-11.5	-13.4	-15.2
Ticaret	10.5	2.9	0.1	-5.2	-13.2	-4.1	-9.3	-0.7
Ulaştırma-haberleşme	13.7	4.3	4.3	-0.7	-8	1	-2	-7
Mali kuruluşlar	6.5	7.1	6.5	7.7	7.8	7.5	2.5	3.8
GSYİH	9.2	3.3	2.7	-1.2	-9.1	-1.7	-6.0	-3.4
GSMH	9.5	4.5	2.6	0.6	-8.7	-3.2	-7.4	-6.1

Kaynak: DİE

Kişi Başına Milli Gelir, 1998'deki 3174 dolar seviyesinden, 1999 yılında 3106 dolara gerilemesi beklenirken, ekonomideki daralmanın beklentilerin üstünde gerçekleşmesinden dolayı 2878 dolar olarak gerçekleşmiştir.

Kişi Başına Milli Gelir (GSMH, cari fiyatlarla, USD)

Sanayi üretimi verileri de durgunluğu yansıtmaktadır. Enerji üretimi reel olarak artmakla birlikte, madencilik ve imalat sanayi sektörlerinde üretiminin önemli oranda düşmesi, 1999'da üç aylık sanayi üretim endeksinin yıllık ortalama % 3,9 gerilemesine neden olmuştur. Enerji üretiminde kamu sektörü üretiminin yaklaşık % 20,5 artması, 1999'da toplam enerji üretiminin % 4 artmasına neden olmuştur. Madencilik sektörü üretimi % 9,9 düşerken, imalat sanayi üretimindeki düşüş % 4,3'tür. Özel sektör imalat sanayi üretimi % 4,2 azalırken, kamu sektöründe imalat sanayi üretimi düşüşü % 5,0 olmuştur.

Sanayi üretimi gerilemesi özel sektörde daha belirgindir.

Sanayi Üretimi

(Üç Aylık 1997=100, yıllık % değişim)

	1998			1999		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Toplam sanayi	3.8	0.3	1.3	0.8	-5.7	-3.9
Madencilik	12.3	7.7	11.2	-4.5	-27.5	-9.9
Enerji	8.5	5.6	7.6	20.5	-36.2	4.0
İmalat	0.7	0.0	0.1	-5.0	-4.2	-4.3
Gıda ve içecek	15.4	-1.0	0.8	-3.0	0.6	0.1
Tekstil ürünleri	-19.9	-6.1	-6.4	-34.5	-7.3	-7.9
Giyim eşyası	-34.4	7.9	6.7	-31.7	-2.5	-3.2
Rafine edilmiş petrol ürünleri	1.6	4.6	2.1	-6.4	7.3	-4.0
Kimyasal madde ürünleri	-1.1	0.5	0.3	-7.6	3.2	1.2
Metalik olmayan diğ.mineraller	-58.5	7.9	6.8	-6.0	-5.8	-5.9
Ana metal	-1.2	1.6	0.5	-1.7	-1.3	-1.5
Makina ve teçhizat	-2.0	-2.6	-2.6	41.2	-15.5	-11.4
Taşıt araçları ve karoseri	0.0	-3.7	-3.7	0.0	-18.5	-18.5

Kaynak. DİE

Sanayi üretimi, ilk çeyrekteki ciddi düşüşün ardından ikinci çeyrekte toparlanma sinyalleri vermiş; ancak Marmara Depremi'nde Türkiye'nin sanayi katma değerinin % 13,1'ini üreten bir alanın zarar görmesi üçüncü çeyrek üretimini olumsuz etkilemiştir.

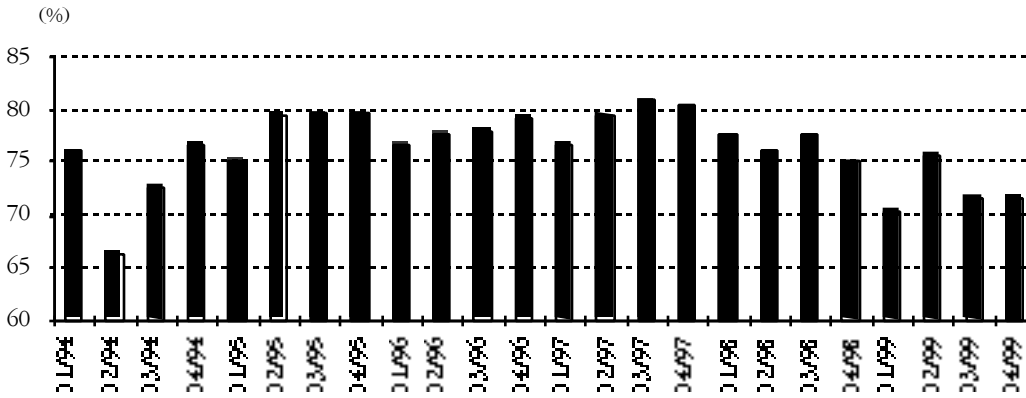
Marmara Depremi sanayi üretimini olumsuz etkilemiştir.

Üretimdeki düşüşler tüm alt sektörlerde belirgindir. En çok üretim kaybı otomotiv, makina ve tekstil sektörlerinde gözlenmektedir. 1999 yılında otomotiv sektörü üretimi % 18,5, makine ve teçhizat üretimi % 11,4 ve tekstil sektörü üretimi % 7,9 gerilemiştir. En az etkilenen sek-

törler ise kimyasal madde ürünleri imalatı ile radyo ve TV cihazları imalatı sektörleri olmuştur. Diğer sektörlerdeki daralmaya rağmen bu sektörlerin üretimi sırasıyla yıllık ortalama % 1,2 ve % 7,8 büyümüştür.

Rafine edilmiş petrol üretiminin, ilk iki çeyrekte artmaya devam ettiği görülmektedir. Ancak 17 Ağustos Marmara Depremi sırasında petrol rafinerilerinin zarar görmesi sonucu, üçüncü ve dördüncü çeyreklerde kamu sektörü üretimi büyük oranda gerilemiştir. Dolayısıyla rafine edilmiş petrol üretimi yıllık ortalama % 4 gerilemiştir.

Kapasite Kullanım Oranı (İmalat sanayi, üç aylık)

Kaynak: DİE

İmalat sanayi kapasite kullanım oranları da üretime paralel bir seyir izlemektedir. 1999'un birinci çeyreğinde kapasite kullanımı, 1994 Krizi süresindeki seviyesine yaklaşmıştır. İkinci çeyrekte % 75'lere çıkmakla beraber, deprem sonrası birçok sanayi kuruluşunun zarar görmesi ve yetişmiş insan gücü kaybı üçüncü ve dördüncü çeyrek kapasite kullanımlarının tekrar %71'lere düşmesine neden olmuştur.

İstihdam

Nisan 1999 itibariyle, çalışabilir yaştaki nüfus 48,8 milyon kişiye, işgücü ise 23,8 milyon kişiye ulaşmıştır. Böylece işgücüne katılım oranı 1997 ve 1998 yıllarına göre yükselerek, % 48,7 olmuştur.

Marmara Depremi sonrası kapasite kullanım oranları düşmüştür.

İstihdam

	1994	1995	1996	1997	1998	1999*
12 yaş ve üstü Nüfus (bin kişi)	43,951	45,085	46,135	47,195	48,232	48,839
İşgücü (bin kişi)	22,136	22,900	23,030	22,359	23,415	23,779
İşgücüne katılım oranı (%)	50.4	50.8	49.9	47.4	48.5	48.7
Toplam istihdam (bin kişi)	20,398	21,378	21,698	20,815	21,958	22,049
İşsiz (bin kişi)	1,740	1,522	1,332	1,545	1,457	1,730
İşsizlik oranı (%)	7.9	6.6	5.8	6.9	6.4	7.3
Kent	11.1	10.0	9.3	9.7	9.9	11.7
Kır	5.1	3.9	2.9	4.2	3.2	3.4
Eksik istihdam oranı (%)	8.7	6.3	6.2	6.1	6.0	6.9

* Nisan

Kaynak: DİE

1999 yılının ekonomik aktivitenin gerilediği bir yıl olması işgücü piyasasını da olumsuz etkilemiştir. Nisan 1999 itibariyle, işsizlik oranı % 6,4'ten % 7,3'e çıkmıştır. Kentli işsiz oranındaki artış ise daha belirgindir; % 9,9'tan % 11,7'e yükselmiştir. Benzer şekilde, eksik istihdam % 6'dan % 6,9'a yükselmiş; böylece atıl işgücü oranı % 14,2'ye ulaşmıştır.

Marmara depremi, işgücü piyasasını etkileyen bir diğer faktör olmuştur. Henüz konuya ilişkin verilerin açıklanmamış olmasına rağmen, birçok işyerinin hasar görmesi işsiz kalan insan sayısını artırırken, ölüm, çalışamama ve göç nedenleriyle özellikle nitelikli insangücü kayıpları önemli miktarlara ulaştığı tahmin edilmektedir.

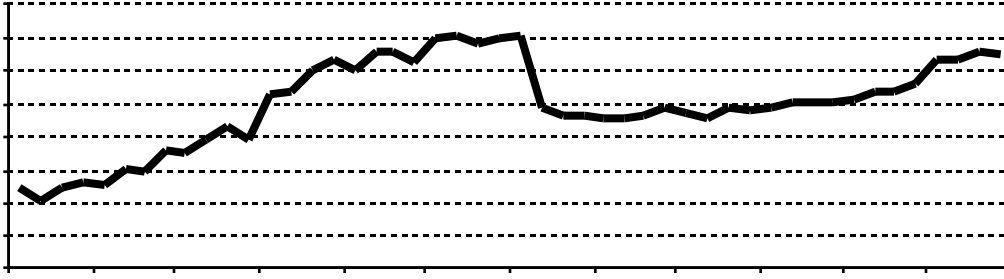
Ücretler

Devlet İstatistik Enstitüsü, imalat sanayi üç aylık saat başına reel ücret endeksi (1997=100) verisinin mevsimsellikten arındırılmış serisi incelendiğinde, 1994 Krizi sırasında hızla düşen reel ücretlerin bu yıldan itibaren yavaş bir seyirle artarak 1994 yılı başındaki seviyesine yaklaşmakta olduğu gözlenmektedir.

Ekonomik aktivitenin gerilemesiyle işsizlik oranı yükselmektedir.

Reel ücretler 1994 öncesi seviyesine yaklaşmaktadır.

Reel Ücret Endeksi
(İmalat sanayi, üç aylık, 1997=100, mevsimsellikten arındırılmış)

1998'in ikinci çeyreğinde belirgenleşen durgunlukla beraber enflasyondaki düşüş, reel ücretlerin yüksek kalmasına neden olmuştur. Özellikle kamu ücretleri, özel sektör ücretlerinin üstünde artmıştır. 1999 yılında 1998 yılına göre, kamu ücretlerinde ortalama reel artış % 28,6 olurken, özel sektörde bu oran % 16,7'de kalmıştır. Böylece imalat sanayinde ücretler kamu sektöründe, özel sektörün yaklaşık iki katına ulaşmıştır.

Saat Başına Ortalama Ücret
(İmalat Sanayi, \$/saat)

	Kamu	Özel	Toplam
1991	1.8	1.1	1.3
1992	1.9	1.0	1.3
1993	2.0	1.0	1.3
1994	1.3	0.6	0.8
1995	1.2	0.7	0.8
1996	1.1	0.6	0.7
1997	1.3	0.6	0.7
1998	1.3	0.6	0.7
1999*	1.6	0.7	0.9

* İlk altı ay ortalaması

Kaynak: DİE

1999 yılında, memur maaşları ilk altı ayda % 30, ikinci altı ayda % 20 oranında artırılmıştır, aynı dönemlerde tüketici fiyat artışları ise % 28 ve % 29 olarak gerçekleşmiştir. Asgari ücret 1999'un ilk altı ayında brüt 78,075,000 TL (212 \$), ikinci altı ayında ise 93,600,000 TL (200 \$) olarak belirlenmiştir.

2000 yılının ilk altı ayı için memur maaş artışı IMF'ye verilen Niyet Mektubu'nda % 15 olarak sınırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Böylece geriye doğru endekslenen kontratların bir sonraki yıl enflasyon oranını olumsuz etkilemesi kırılmış ve uygulanmaya başlanan stabilizasyon programına olan güveni artırmıştır. 2000 yılının ilk altı ayı için asgari ücret brüt 109,800,000 TL (189 \$) ve ikinci altı ay için 118,800,000 TL (188 \$) olarak belirlenmiştir. Böylece yıllık artış, % 17,3'ü ilk yarıyıl, % 8,2'si ikinci yarıyıl olmak üzere % 26,9 olacaktır.

B Ö L Ü M

KAMU MALİYESİ

Kamu Kesimi Dengesi

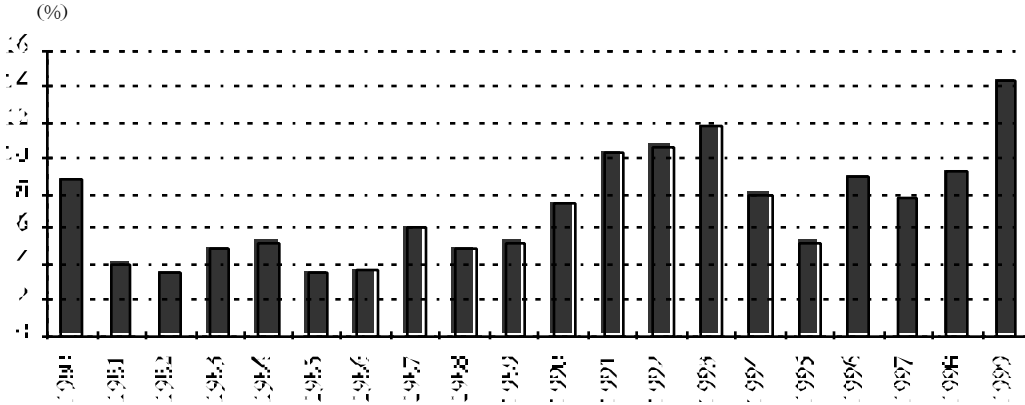
Aralık ayında IMF ile imzalanan Stand-by Anlaşması'nın önemli ayaklarından birini kamu kesimi dengesinin sağlanması oluşturmaktadır. Kamu maliyesi performansı, programın uygulanabilirliği, hedeflerin tutturulması ve dengede kalınması açısından önem taşımaktadır. Stand-by anlaşması çerçevesinde, 2000 yılında bütçe ve kamu maliyesinde saydamlık ve güvenebilirlik öne çıkacaktır.

1999 yılında genel seçim, ekonomik durgunluk ve doğal afetlerin birarada yaşanması kamu yönetimini güçleştirmiştir. 1999 yılı kamu kesimi göstergeleri, tarihsel olarak rekor seviyelere geldiğini göstermektedir. Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1998 yılında % 9,2 iken, 1999 yılında % 14,3'e sıçramıştır.

Maliye politikasında disiplin Stand-by'nin önemli ayaklarından biridir.

Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1999'da % 14,3'e sıçramıştır.

Kamu Kesimi Açığı (GSMH'ya oranı, %)

Ancak tek başına KKBG tüm kamu kesimi dengesini yansıtmamaktadır. Aralık ayında IMF'ye verilen niyet mektubunda, devlet bankalarının görev zararları ve Merkez Bankası'nın net varlık pozisyonları da dahil olmak üzere hesaplanan net kamu borcunun GSMH'ya oranının 1998 yılında % 44,5 seviyesinden 1999 yılında % 58'e yükseldiği belirtilmiştir. Stand-by anlaşmasının kapsadığı önümüzdeki üç yıllık dönemde bu oranın % 55'ler seviyesine çekilmesi planlanmıştır.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (GSMH'ya oranı, %)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999*
Konsolide bütçe	3.9	4.0	8.3	7.6	7.0	11.8
KİT	1.4	-0.2	-0.5	-0.3	1.3	1.2
Mahalli idareler	0.4	0.2	0.2	0.3	0.5	0.4
Sosyal güvenlik kurumları	0.6	0.6	0.2	0.0	0.4	0.2
Diğer	1.6	0.5	0.6	0.0	0.0	0.7
Toplam	7.9	5.2	8.8	7.6	9.2	14.3
Toplam (faiz hariç)	0.2	-4.1	-2.4	-1.2	-3.4	0.4
Toplam (özelleştirme hariç)	8.3	5.5	9.0	7.9	10.1	14.3
Toplam (faiz ve özelleştirme hariç)	0.6	-3.8	-2.3	-0.9	-2.5	0.5

*DPT gerçekleşme tahmini, 2000 Yılı Programı

Kaynak: DPT

1999 yılı kamu kesimi dengesindeki bozulma, asıl olarak konsolide bütçe açıklarından kaynaklanmaktadır. KİT ve sosyal güvenlik açıklarının büyük bir bölümü konsolide bütçe yoluyla finanse edilmekte, bu nedenle KKBG içinde büyük bir yer tutmamaktadır. Diğer kalemi altında ise, fonlar, özelleştirme kapsamında bulunan kuruluşlar ve döner sermaye yer almaktadır. Bunlar içinde özellikle fonlar 1999 yılında büyük miktarda açık vermiştir.

1999 yılında faiz dışı toplam kamu kesimi dengesi, 1994 yılından bu yana ilk defa açık vermiştir. 1999 yılı özelleştirme gelirlerinin küçük kalması nedeniyle, özelleştirme gelirlerinin 1999 yılı kamu kesimi dengesine katkısı olmamıştır.

2000 yılında ise, Stand-by çerçevesinde uygulanacak sıkı maliye politikaları ve özelleştirme gelirleri sayesinde kamu kesimi dengesinin GSMH'ya oranının % 12,1'e düşmesi beklenmektedir. Bu amaçta, birçok fonun 2000 ve 2001 yıllarında kapatılması planlanmakta; devlet bankaları tarafından verilen kredilere limitler tanımlanmakta ve tarım politikaları gözden geçirilmektedir. Büyük miktarlarda yapılması planlanan özelleştirme uygulamalarının gerçekleştirilememesi, KKBG'ni GSMH'nın % 15,2'sine yükseltecektir.

2000'de kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı % 12,1'e düşürülecektir.

Toplam Kamu Borcunun GSMH'ya Oranı (Milyon \$)

	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999
İç Borç	2,666	8,445	20,115	26,560	29,795	37,868	43,542
Dış Borç (Kamu)*	14,971	30,416	39,472	40,213	39,313	40,209	40,584
GSMH	67,723	152,255	171,609	184,305	193,858	205,640	187,328
Kamu borcu/GSMH (%)	26.0	25.5	34.7	36.2	35.7	38.0	44.9

*1996'dan itibaren yeni tanım kullanılmıştır

Kaynak: Hazine

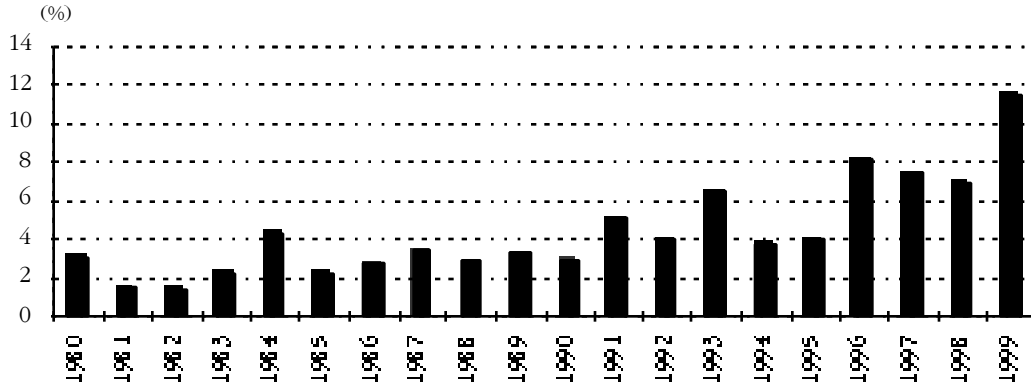
1999 Aralık ayında Helsinki zirvesinde Türkiye'nin AB tam üye adaylığı ilan edilmiştir. AB tam üyeliğine hazırlık sürecinde Türkiye'nin, Maastricht ve Kopenhag ekonomik kriterleri ile belirlenen ekonomik performans düzeyini yakalaması gerekmektedir. Ekonomik ve parasal birliğe geçişte ekonomik uyum için oluşturulan Maastricht kriterleri enflasyon, bütçe disiplini, devlet borçları, faiz oranları ve ulusal paranın istikrarı gibi beş ana başlığı kapsamaktadır. Bu beş kriterden yalnız toplam devlet borçlarının GSMH'ya oranı % 60'ı aşmayacak kriteri Türkiye tarafından yakalanmıştır. Bununla birlikte 90'lı yıllar boyunca % 30'lar civarında olan bu oran 1999 yılında iç borçlanmadaki hızlı artışla % 44,9'a yükselmiştir.

Konsolide Bütçe

Kontrollü bütçe politikalarıyla yürütülen 1998 yılı bütçe performansı açısından başarılı bir yıl olmuştur. Ancak bu başarı 1999 yılına taşınmamıştır. Populist politikalar uygulanmamasına karşın, Nisan 1999 Seçimleri ve ekonomik aktiveyi bir miktar canlandırma eğilimlerinin etkisiyle 1999 yılının ilk aylarında bütçe politikası gevşemiştir. Aynı zamanda yeni vergi yasası ve ekonomik durgunluk vergi gelirlerinin hedeflerin altında kalmasına neden olmuştur. 17 Ağustos Marmara ve 12 Kasım Düzce Depremleri ise bütçe harcamalarını daha da yüksek seviyelere çıkarmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, 1998 yılında % 7 olan konsolide bütçe açığının GSMH'ya oranı, 1999 yılında ekonomindeki hızla daralmanın da etkisiyle % 11,6'ya çıkmıştır. 2000 yılında ise uygulanacak olan sıkı maliye politikalarına rağmen, açığın GSMH'ya oranının % 11,5 seviyesinde kalması beklenmektedir.

**Bütçe disiplini
1999'da korunamamıştır.**

Konsolide Bütçe Açığı (GSMH'ya oranı, %)

Kaynak: DPT, DİE

Temmuz 1998'de yürürlüğe giren yeni vergi yasasıyla, gelir vergisi oranları kademeli olarak 1998'in ikinci yarısında ve 1999'da düşürülmüştür. 1998 yılı vergi gelirlerinde olumsuz bir etki gözlenmezken, dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yükselmiştir. Özellikle akaryakıt vergisindeki (ATV) yüksek tahsilat, dolaylı vergi yükünün 1998 yılındaki % 53,4 seviyesinden % 54,7 seviyesine çıkmasında etkili olmuştur. Ancak ekonomik aktivitedeki gerileme ve deprem sonrası bölgede vergi ertelemeleri 1999 yılı vergi gelirlerini olumsuz etkilemiştir. Ancak deprem vergisi adı altında konulan ek vergi tahsilatında elde edilen yüksek performans, 1999 yılında vergi gelirlerinin reel olarak % 3,6 artmasını ve toplam gelirlere oranının, 1998 yılı düzeyinde kalmasını sağlamıştır. Ancak gelirler reel olarak sınırlı artış gösterirken, bütçe harcamalarının, özellikle faiz harcamalarının hız kazanması, vergi gelirlerinin harcamaları karşılama oranını % 59,1'den 52,8'e indirmiştir.

Vergi gelirleri ekonomik durgunluk ve depremlerden olumsuz etkilenmiştir.

Bütçe Gelirlerinin (Dağılım, %)

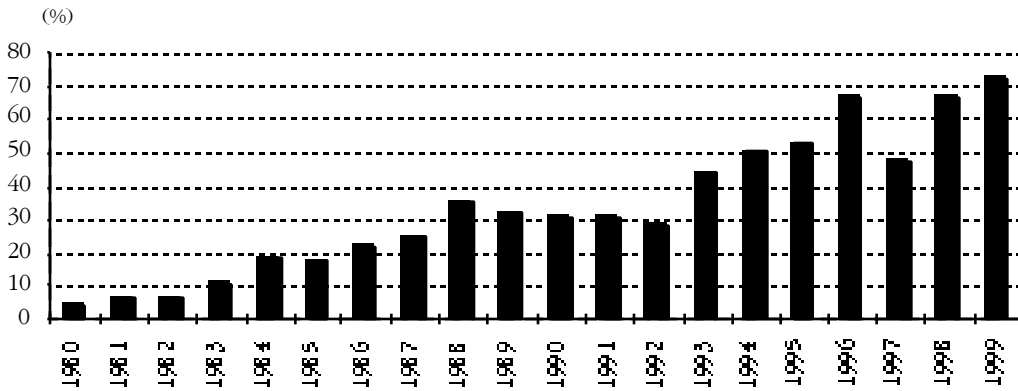
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Dolaylı vergiler/Vergi gelirleri	51.7	59.3	60.7	59.3	53.4	54.7
Vergi gelirleri/Toplam gelirler	78.1	77.4	82.1	81.1	77.7	78.0
Vergi gelirleri/Toplam harcamalar	65.4	63.1	56.8	59.1	59.2	52.8

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Kasım ayı sonunda deprem harcamalarının finanse edilmesi amacıyla, "Deprem Vergisi" adı altında ek bir vergi paketi uygulamaya konmuştur. Bu pakete göre, 1998 yılı matrahı üzerinden ek gelir ve kurumlar vergisi, özel işlem vergisi, emlak vergisi, ek taşıt vergisi ve cep telefonu vergilerinin yanısıra, 1 Aralık 1999'dan önce ihraç edilmiş devlet iç-borçlanma senetlerine % 4-14 oranlarında vergi getirilmiştir. Ayrıca, Aralık ayında bazı maddelere uygulanan KDV oranları ve repo ve mevduat faizlerine uygulanan stopaj % 2 artırılmıştır.

2000 yılı programı hazırlanırken, ek vergi uygulaması öngörülmüştür. Ek vergilerle dolaylı vergilerin payı yükselirken, hedeflenen yüksek özelleştirme gelirleri, vergi gelirlerinin toplam gelirlerin içindeki payının daha da düşeceğine işaret etmektedir. Ayrıca bir istikrar programı çerçevesinde hazırlanmış olmasına karşın, bütçe harcamalarının yüksek düzeyde hedeflenmesi, 2000 yılında da vergi gelirlerinin toplam harcamaların ancak yarısına yeteceğini göstermektedir.

Faiz Harcamaları (Vergi gelirlerine oranı, %)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

2000 yılı programına göre 1999 yılında faiz harcamalarının % 72,9, vergi gelirlerinin ise % 56,3 artacağı öngörülmektedir. Bu durumda, vergi gelirlerinin faiz harcamalarına ayrılan payı, 1998'de % 66,9'dan, 1999 yılında % 74'e yükseleceği tahmin edilmiştir. 1999 yılı gerçekleşmesi ise gerçekleşme tahmininin altında kalarak % 72,4 seviyesinde olmuştur. 2000 yılında ise, 1999 yılındaki yüksek reel faizlerin etkisiyle artması

Vergi gelirlerinin % 74'ü faiz ödemelerine ayrılmaktadır.

beklenen faiz harcamaları sonucu, bu oran yıllık bazda daha büyük boyutlara ulaşacaktır. Ancak, 2000 yılında büyümenin canlanması ve faiz oranlarının düşmesi, 2001'den itibaren bu oranı yeniden normal seviyelerine doğru hareket ettirecektir.

Konsolide Bütçe (Trilyon TL)

	1999*			%
	Tahmin	1998	1999	değişim
Gelirler	18,348	11,888	18,973	59.6
Vergiler	14,428	9,233	14,807	60.4
Dolaysız	6,420	4,304	6,713	56.0
Dolaylı	8,008	4,929	8,094	64.2
Diğer gelirler	3,920	2,655	4,166	56.9
Harcamalar	28,133	15,585	28,018	79.8
Personel	7,000	3,870	6,908	78.5
Diğer cari	2,375	1,309	2,240	71.1
Yatırım	1,440	998	1,540	54.3
Faiz ödemeleri	10,680	6,177	10,721	73.6
İç borç	9,820	5,630	9,825	74.5
Dış borç	860	547	896	63.8
Diğer transferler	6,638	3,071	6,192	101.6
KİT'lere transferler	-	160	417	160.6
Faiz dışı denge	895	2,479	1,676	-32.4
Bütçe dengesi	-9,785	-3,698	-9,044	144.6
Bütçe nakit dengesi	-9,785	-3,810	-9,097	138.8
TÜFE artışı (%)				68.8

*DPT gerçekleştirme tahmini, 2000 Yılı Programı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT, DİE

1999 yılında bütçe gerçekleştirmeleri 1998 yılına göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bütçe gelirleri % 59,6 artarken, özellikle dolaysız vergi gelirlerindeki artış enflasyon oranının altında kalmış; bütçe harcamaları ise % 79,8 oranında artmıştır. Harcamalardaki artışın büyük ölçüde personel, içborç faiz ödemeleri ve özellikle başta KİT ve sosyal güvenlik olmak üzere transfer harcamalarından kaynaklandığı görülmektedir. Kit'lere transferler % 160,6 artarken, faiz ve KİT dışı transferlerdeki artış % 101,6 olmuştur. Harcama-gelir dengesinin 1998 yılında yakalanan disiplinden sapması, faizdışı fazlanın erimesine ve bütçe açığının yeni-

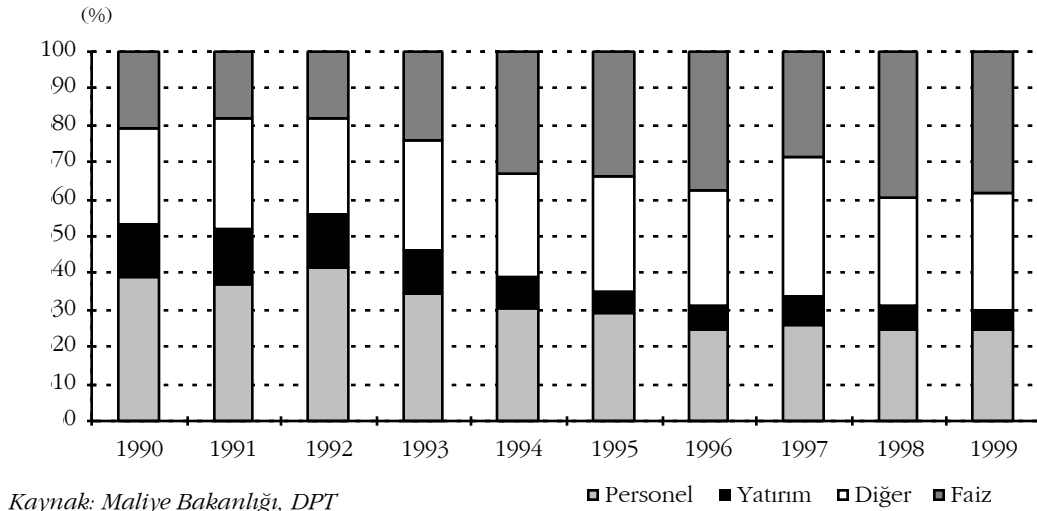
Bütçe gelirlerinde gerileme ve bütçe harcamalarında artış açığı yükseltmiştir.

den yükselmesine neden olmuştur. 1999 yılında, bütçe açığı % 144,6 yükselerek, 9 katrilyon TL'ya çıkarken, faiz dışı denge % 32,4 oranında azalarak 1,7 katrilyon TL'ye inmiştir.

1999 Yılı Programında, 1999 yılı konsolide bütçe gelirleri 18,1 katrilyon TL, bütçe harcamaları 23,6 katrilyon TL olarak hedeflenmiş; 3,4 katrilyon TL faizdışı fazla ve 5,5 katrilyon TL bütçe açığı öngörülmüştür. Ancak, 1999 yılının kriz yılı olaması nedeniyle, 2000 Yılı Programında bütçe gelirleri 18 katrilyon TL'de kalırken harcamalar 27,1 katrilyon TL'ye revize edilmiştir. Yıl boyunca başarısız bir bütçe performansı sergilenmesine ve yaşanan deprem felaketlerine rağmen bütçe kalemlerindeki bozulma beklenildiği kadar yüksek olmamıştır. Bütçe gelirleri beklenenden bir trilyon TL fazla ile 19 katrilyon TL'ye ulaşmış, bütçe harcamaları ise 28 katrilyon TL olarak gerçekleşmiştir. 1998 yılında faizdışı fazlanın GSMH'ya oranı % 4,4 iken, 1999 yılında, % 2,1'e gerilemiştir.

**Faizdışı fazla
GSMH'nın % 2,1'ine
gerilemiştir.**

Konsolide Bütçe Harcamaları (Dağılım, %)

Harcamaların dağılımına bakıldığında, 1999 yılında faiz harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı % 39,6'dan % 38'e, personel harcamalarının payı % 24,8'den % 24'e ve yatırım harcamalarının payı % 6,4'den % 5,2'e düşmüştür. Faizdışı transfer harcamalarının ise % 20,8'den % 23,6'ya yükselmiştir. 1999 yılında harcamalar içindeki ağırlığı düşmüş olmasına rağmen, faiz ödemeleri hala en büyük kalemi oluşturmaktadır. 2000 yılında personel, yatırım ve transfer harcamaları-

2000'de faiz ödemelerinin harcamalar içindeki payı % 45'e çıkacaktır.

nın kontrol altında tutulması politikası ve faiz harcamalarının reel olarak artacağı beklentileri faiz ödemelerinin payını % 45'e yükseltecektir.

Bütçe Açığının Finansmanı

1999 yılında, finansman gereği geçen senenin aynı dönemine göre % 138,8 artarak 9,1 katrilyon TL'ya ulaşmıştır.

Nakit Dengesi ve Finansmanı (Trilyon TL)

	1999* Program	1998	1999	% değişim
Nakit dengesi	-9,785	-3,810	-9,097	138.8
Finansman	-9,785	3,810	9,097	138.8
Dış borçlanma (net)	-483	-1,036	460	-144.4
Kullanım	1,727	724	2,566	254.4
Devirli krediler	-	80	242	202.5
Ödeme	-2,210	-1,839	-2,348	27.7
İç borçlanma (net)	10,170	4,590	9,741	112.2
Devlet tahvili (net)	13,000	1,297	12,234	843.3
Satış	17,650	2,807	16,903	502.2
Ödeme	-4,650	-1,510	-4,669	209.2
Kısa vadeli borç. (net)	-2,830	3,293	-2,493	-175.7
Merkez Bankası (net)	0	0	0	-
Hazine bonosu (net)	-2,830	3,293	-2,493	-175.7
Satış	6,404	9,174	6,840	-25.4
Ödeme	-9,234	-5,881	-9,333	58.7
Diğer	98.0	256.0	-1,103	-530.9

*DPT gerçekleştirme tahmini, 2000 Yılı Programı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

1998 yılında vadelerin kısılması sonucu, bütçe açığı finansmanı ağırlık olarak hazine bonosuna yönelmiştir. 1999 yılı bütçe açığının da bu yolla finanse edilmesi programlanmıştır. Ancak Hazine'nin vadeleri iki veya üç yıla çıkan kupon ödemeli ve değişken/sabit faizli tahviller ihraç etmesi vadeleri uzatmış; devlet tahvili finansmanını artırmıştır.

1999 yılı bütçenin finansmanında uzun vadeli içborçlanma senetleri ağırlık kazanmıştır. 1999 Yılı Programında, 8,7 katrilyon TL devlet tahvili satışı planlanırken, gerçekleşen satış 16,9 katrilyon TL olmuş net tahvil borçlanması 12,2 katrilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeye paralel olarak, hazine bonosunun ağırlığı ise düşmektedir. 1999 yılı boyunca, hazine bonolarında net geri ödeme yapılmıştır. 1999 yılında

Finansmanda uzun vadeli içborçlanma senetlerinin payı artmıştır.

2,6 katrilyon TL tutarında dışborç kullanılmış, 2,4 katrilyon TL dışborç geri ödemesi yapılmıştır. 1998 yılında olduğu gibi, 1999'da da Merkez Bankası'ndan kısa vadeli avans kullanılmamıştır.

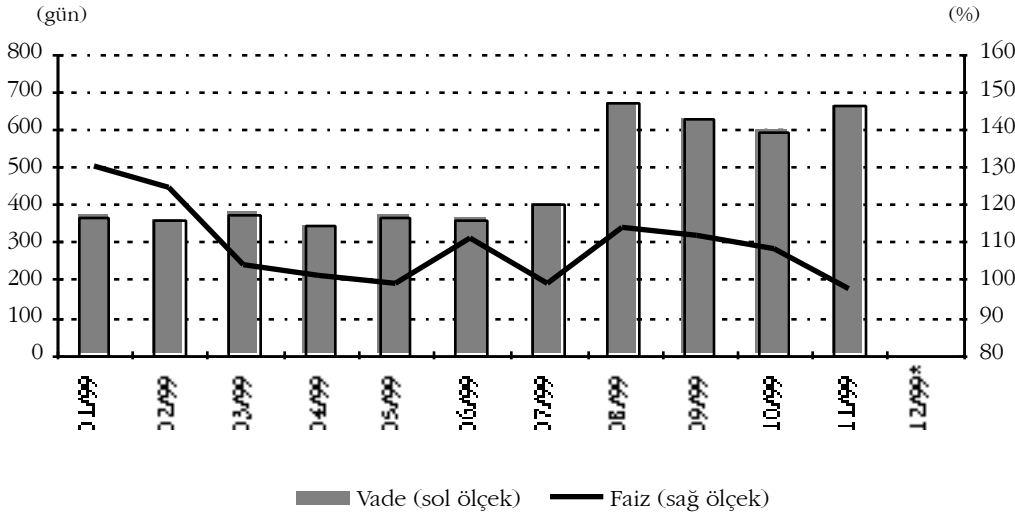
İçborç Stoğu ve Faizler

Rusya Krizi sonrası yabancı fon bulmakta karşılaşılan zorluklar, seçim öncesi siyasi istikrarsızlıklar ve ilk aylarda bozulan bütçe dengesi, 1999 yılı başında faiz oranlarını % 120'ler seviyelerinde tutmuştur. Seçim sonrasında IMF ile uzun vadeli bir programda anlaşma beklentileri ve PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması gibi psikolojik etkiler yıl ortasında faizleri % 100'ler seviyelerine çekmiştir. Haziran ayında, 1999 bütçe açığının tahminlerin üstünde gerçekleşeceğinin anlaşılması ve % 11 gibi rekor bir seviyeye revize edilmesi, faizler üstünde yukarı doğru yeni bir baskı oluşturmıştır. 17 Ağustos Depremi faizleri bir miktar yükseltmiş; ancak deprem sonrası yurtdışı yardım beklentileri, IMF ile Stand-by anlaşması ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak açıklanması ihtimallerinin güçlenmesi faizleri kısa sürede aşağı çekmiştir.

Stand-by anlaşması ve AB adaylığı faizleri aşağı çekmektedir.

Hazine İhaleleri

(Satış miktarı ağırlıklı, vade: gün sayısı, yıllık bileşik faiz:%)

* Bu ayda ihale açılmamıştır.

Kaynak: TCMB

İçborçlanma vadeleri de bu gelişmelerden olumlu etkilenmiştir. İlk altı ayda vadeler yaklaşık 350 gün iken, Temmuz sonu itibariyle üç yıllık üç ayda bir faiz ödemeli değişken faizli tahvillerin ihracı vadeleri bir anda 600 güne çekmiştir.

1999 yılının son ihalesi 16 Kasım tarihinde yapılmış ve Hazine Müsteşarlığı Aralık sonunda Stand-by anlaşması yapılacağı ve faizlerin düşeceği beklentilerini dikkate alarak Aralık ayında ihale açmamıştır. Kasım ayında ortalama bileşik faiz % 96,6 seviyesine gerilemiş, vade 660 güne çıkmıştır.

İç Borç Stoku (Trilyon TL)

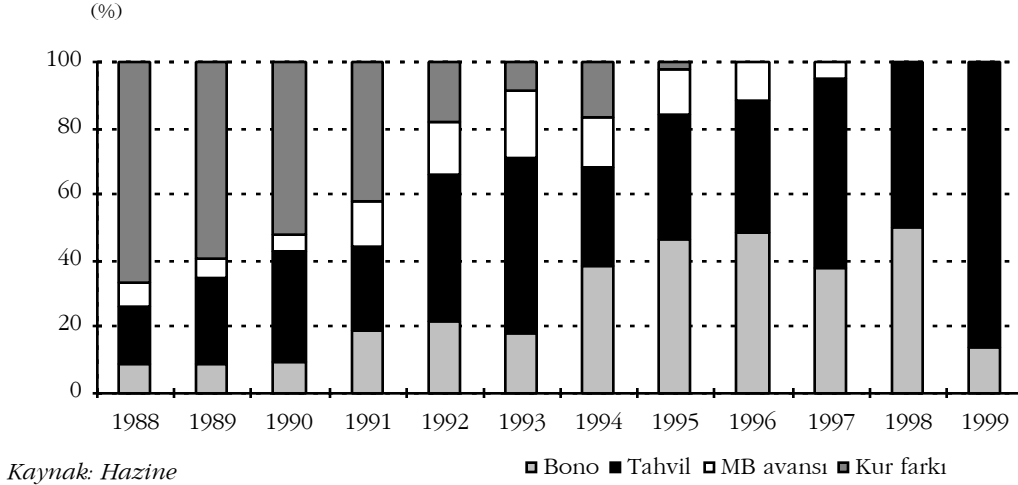
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Tahvil	239	512	1,250	3,571	5,772	19,683
Bono	304	631	1,528	2,375	5,841	3,237
Avans	122	192	371	338	0	0
Kur farkı	133	26	0	0	0	0
Toplam	799	1,361	3,149	6,284	11,613	22,673

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

İç borç stoku, 1998 sonunda 11,6 katrilyon TL (37,9 milyar dolar) seviyesinde iken, Aralık 1999 itibariyle 22,9 katrilyon TL'ye (43,5 milyar dolar) ulaşmıştır. 1999 yılında ihale vadelerinin uzaması sonucu, iç borç stoğunun % 86,0'sı devlet tahvilinden oluşmuştur. 1998 yılında Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası arasında imzalanan bir protokolle uygulamaya geçen kısa vadeli avans kullanımı sınırlaması 1999 yılında da devam etmiştir. Buna göre, Hazine Müsteşarlığı ay içinde kısa vadeli avans kullanabilmekte ancak, ay sonu itibariyle borcunu sıfırlamaktadır.

İçborç stoğunun vadesi uzamıştır.

İç Borç Stoğu (Dağılım, %)

Hazine Müsteşarlığı, Nisan 2000 tarihinden itibaren birçok OECD ülkesinde yaygın olarak kullanılan yeni bir içborçlanma sistemine geçmeyi planlamaktadır. "Piyasa Yapıcılığı Sistemi", devlet içborçlanma senetlerinin ihracında ve ikinci piyasa işlemlerinde etkinliğini artırmak amacıyla, bazı mali kuruluşların piyasa yapıcısı olarak seçilerek, yükümlülükler ve ayrıcalıklara sahip olmalarını içermektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

1995 ve 1996 yıllarında uygun fiyatlandırma politikaları sonucu, özelleştirme kapsamında olmayan işletmeciler KİT borçlanma gereğinde azalma gözlenirken, 1997 itibarıyla denge yeniden bozulmuştur. 1998 yılında, enflasyonla mücadele programı doğrultusunda yapılan kamu fiyatlandırması KİT açıklarını GSMH'nın % 1,5'ine yükseltmiş, ve bütçe hedeflerinin tutturulması açısından KİT'lere bütçeden yapılan transferler sınırlı tutulmuştur.

İşletmeci KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler (Milyar TL)⁽¹⁾

	1994	1995	1996	1997	1998	1999*
Toplam personel sayısı	462,872	415,198	415,071	406,583	379,073	377,219
Toplam personel harcamaları	123,685	173,355	291,895	639,506	1,068,422	2,044,318
Mal ve hizmet satış hasılatı	512,342	817,755	1,455,531	3,154,174	5,503,206	9,990,105
Görev zararı tahakkukları	16,693	14,030	13,997	53,522	289,165	687,985
İşletme faaliyet kar/zararı	76,839	119,331	260,118	522,159	953,873	1,597,141
Faiz ödemeleri	65,704	74,568	82,526	124,057	173,962	285,991
Dönem kar/zararı	-65,111	6,253	186,977	500,531	1,004,893	1,668,708
Sabit sermaye yatırımları	45,812	64,328	135,576	333,561	768,021	1,044,960
Toplam Gelirler	681,597	1,069,205	1,874,794	3,899,112	6,814,454	12,063,280
Toplam Giderler	728,851	1,021,042	1,812,682	4,064,537	7,504,643	12,962,988
Borçlanma gereği	47,254	-48,163	-62,112	165,425	690,189	899,708
Bütçe transferleri	21,370	45,941	50,801	124,780	159,965	376,781
KİT açığı ⁽²⁾	68,624	-2,222	-11,311	290,205	850,154	1,276,489
Bütçe transf./KİT açığı (%)	31.1	-2,067.6	-449.1	43.0	18.8	29.5
KİT açığı/GSMH (%)	1.8	0.0	-0.1	1.0	1.6	1.5
Borçlanma gereği/GSMH (%)	1.2	-0.6	-0.4	0.6	1.3	1.1

(1) Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar hariç.

(2) Borçlanma gereğinden bütçe transferleri düşülerek hesaplanmıştır.

* DPT gerçekleştirme tabmini, 2000 Yılı Programı

Kaynak: DPT

Ancak 1999 yılında kamu fiyatlarının özel sektör fiyatlarının üstünde belirlenmesi, KİT açıklarının artmasını önlemiştir. Bütçeden yapılan transferler hariç tutulduğunda, 1999 yılı KİT açığı 1,3 katrilyon TL'ya ulaşmıştır. Bu rakam GSMH'nın yaklaşık % 1,7'sine karşılık gelmektedir. Bu açığın 377 milyar TL'si bütçeden karşılanmış; geriye kalan finansman açığı GSMH'nın % 1,2'si olmuştur.

2000 yılında ise, kamu fiyatlarının kontrol altında tutulacağı varsayımı altında, KİT açığının 2,3 katrilyon TL'ya çıkması beklenmektedir, bu da GSMH'nın % 1,8'ine yükselmesi anlamına gelmektedir. Bütçe transferlerinden sonra, finansman açığı yaklaşık GSMH'nın % 1,3'ü kadardır.

Kamu fiyatlarındaki yüksek artış KİT açıklarını sınırlamıştır.

Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kuruluşlarının gelir ve giderleri arasındaki fark her yıl artarak çoğalmaktadır. 1994 yılında GSMH'nin % 1,1'i olan gelir-gider farkı, 1999 yılına kadar yaklaşık üç katına ulaşmıştır.

Sosyal güvenlik açıkları son beş yılda üçe katlanmıştır.

Sosyal Güvenlik Kuruluşları (Milyar TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999*
Gelirler	164,793	281,580	691,779	1,417,860	2,756,275	4,652,775
Giderler	206,371	401,749	945,183	1,991,781	3,981,141	7,025,317
Gelir-Gider Farkı	-41,578	-120,169	-253,404	-573,921	-1,224,866	-2,372,542
SSK	-30,089	-83,569	-143,018	-338,015	-561,392	-1,288,754
Bağkur	-10,071	-20,734	-69,807	-119,502	-449,225	-594,971
Emekli Sandığı	-1,419	-15,863	-40,579	-116,404	-214,249	-488,817
Bütçe Transferleri ⁽¹⁾	19,010	70,589	218,064	571,370	1,033,794	2,190,000
Finansman Açığı	22,568	49,580	35,340	2,551	191,072	182,542
Bütçe Transf./Gelir-Gider Farkı (%)	45.7	58.7	86.1	99.6	84.4	92.3
Gelir-Gider Farkı/GSMH (%)	1.1	1.5	1.7	2.0	2.3	2.9
Finansman Açığı/GSMH (%)	0.6	0.6	0.2	0.01	0.4	0.2

(1) *Faturalı ödemeler ve ek karşılıklar hariç*

* *DPT gerçekleşme tahmini, 2000 Yılı Programı*

Kaynak: DPT

1998 yılı verilerine göre, sosyal sigorta kapsamında toplam aktif sigortalıların sayısı 11,8 milyon kişi iken, aylık alanların sayısı 5,2 milyon kişi, bağımlıların sayısı ise 39,4 milyon kişiye ulaşmıştır. Böylece aktif-pasif oranı 2,2 olurken, bağımlılık oranı 3,8'e yükselmiştir.

Aktif-pasif sigortalı sayısındaki bu dengesizlik, gelir-gider kalemlerine yansımaktadır. 1998 itibariyle 1,2 katrilyon TL olan gelir-gider farkının, 1999 yılında 2,4 katrilyon TL'ya yükseleceği tahmin edilmektedir. 1998 yılında 1,2 katrilyon TL'lık açığın % 84,4'ü, 1999 yılında % 92,3'ü bütçeden yapılan transferlerle karşılanmıştır.

Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması amacıyla Eylül 1999'da yeni bir sosyal sigortalar kanunu TBMM'de kabul edilmiştir. Bu kanuna göre, belirli bir geçiş süresi çerçevesinde emeklilik yaşı kadınlarda 58'e, erkeklerde 60'a yükseltilmiştir. Kadın ve erkekte sigortalılık süresi 25 yıl olarak belirlenmiş ve prim ödeme gün sayısı 7000'e yükseltilmiştir. Ayrıca, işsizlik sigortası da Haziran 2000'de uygulamaya geçecektir.

Eylül 1999'da yeni sosyal güvenlik yasa-sı kabul edilmiştir.

2000 yılında ise, yeni yasanın uygulamaya geçmesi ile giderek büyüyen sosyal güvenlik sistemi açıklarının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. IMF'ye verilen Niyet Mektubu'nda mevcut yasanın devamı halinde 2050 yılında açıkların GSMH'nin % 16'sına ulaşmasının beklendiği belirtilmiştir. Ancak yasanın 2000 yılında yürürlüğe girmesiyle, Devlet Planlama Teşkilatı tahminlerine göre 2000 yılında, sosyal güvenlik sistemi açığı 1998 yılındaki seviyesine, GSMH'nin yaklaşık % 2,3'üne gerileyecektir. 2000 yılında sosyal güvenlik kuruluşlarına bütçeden 2,8 katrilyon TL kaynak aktarılacaktır.

Özelleştirme

1985 yılında başlayan özelleştirme uygulamaları sonucunda 139 kuruluş tamamen veya kısmen özelleştirilmiş; toplam 4,6 milyar dolar tutarında özelleştirme yapılmış ve bu tutarın 1998 sonu itibariyle 4,1 milyar doları tahsil edilmiştir.

Özelleştirme Uygulamaları (Milyar TL)

	1986-1997	1998	1999	Toplam
Blok Satış	74,225	68,525	0	142,750
Tesis/Varlık Satışı	46,759	23,200	8,540	78,500
Halka Arz	1,437	59,827	0	61,263
Uluslararası Kurumsal Arz	6,682	97,419	0	104,101
İMKB'de Satış	4,978	564	0	5,543
Yarım Kalmış Tesis Satışı	325	0	255	580
Bedelli Devirler	1,526	2,487	1,398	5,411
Toplam Satış	135,932	252,022	10,193	398,148
Toplam Satış (milyon USD)	3,562	1,020	22	4,604
Toplam Tahsilat (milyon USD)	3,155	946	20	4,121

Kaynak: ÖİB

1998, özelleştirme uygulamalarının en hızlandığı yıl olmuştur. Toplam satışın % 22'si 1998 yılında gerçekleştirilmiştir. Ancak 1998 yılı sonu bazı özelleştirme uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar ve 1999 yılında ekonomik durunluğun hakim olması 1999'da aynı temponun devam etmesini önlemiştir. 1999'da 4 milyar dolarlık özelleştirme hedefi konmasına rağmen, ancak 22 milyon doları gerçekleştirilmiştir.

2000 yılında ise, bütçe gelirlerini artırma politikasının bir parçası olarak, özelleştirmeye yeniden öncelik verilmesi planlanmaktadır. 2000 yılı satış hedefi 5,2 milyar dolar, tahsilat hedefi ise 3,1 milyar dolardır. Ancak IMF'ye verilen Niyet Mektubu'nda (Aralık 1999), Enerji Bakanlığı projeleri, yeni GSM şebekeleri için Ulaştırma Bakanlığı tarafından açılacak ihaleler ve Türk Telekom'un özelleştirilmesi de özelleştirme hedefinin içine alınarak, 2000 yılı için 7,6 milyar dolarlık özelleştirme geliri hedeflenmiştir. Bütçe disiplininin sağlanmasında özelleştirmeden elde edilecek gelirler önem kazanmaktadır.

2000 yılında TÜPRAŞ, PETKİM, ERDEMİR ve THY gibi stratejik kuruluşların halka arz ve blok satış yöntemleriyle satışları hedeflenmektedir. Ayrıca üç GSM lisansının devri ve Türk Telekom'un ise % 20'si blok satış olmak üzere, % 75'nin yurtdışı sermaye piyasalarında halka arz yöntemiyle satılması planlanmaktadır.

1999 yılında özelleştirme uygulamaları duraklamıştır.

Bütçe disiplininde özelleştirme gelirleri önem kazanacaktır.

B Ö L Ü M

PARA POLİTİKASI VE PARASAL BÜYÜKLÜKLER

Para Politikası ve Gelişmeler

1997 Temmuz ayı başında kurulan Anasol-D hükümeti, piyasalarda kaybolan güven ve istikrarı tekrar tesis etmeyi hedeflemiştir. Refahyol hükümetinin genişlemeci politikalarında yön değişikliğine gidileceğinin işaretlerini veren hükümet, önemli bir engel olarak gördüğü, siyasi krizle birleşerek özellikle faizleri yüksek bir platoya oturtan belirsizliği ortadan kaldırmaya öncelik vermiştir. Temmuz ayının sonunda Hazine ile Merkez Bankası arasında bir protokol imzalanmış ve bu protokole bağlı olarak Hazine'nin nakit finansmanında Merkez Bankası kısa vadeli avansı kullanmamasına karar verilmiştir. Hazine'nin borçlanma programını Eylül ayından itibaren açıklamasına karar verilerek, tüm ekonomik oyuncuların hareketini kolaylaştırmak amacıyla belirsizliğin azaltılması hedefli altyapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Üç yıllık bir programın ilk ayağı olarak uygulamaya konulan 1998 programına paralel olarak, olası riskleri azaltabilmek ve uygulamalarda güvenilirlik sağlamak amacıyla, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası tarafından üç aylık programlar, dönem sonu gerçekleştirmeleri ve yeni hedefler açıklanmaya başlanmıştır. 1998 yılının ilk yarısında hedeflere büyük ölçüde ulaşılmış, hatta zaman zaman gerçekleştirmeler beklenenden de iyi olmuştur. İkinci yarıda ise, Rusya'dan tüm dünyaya yayılarak global bir kriz boyutuna ulaşan gelişmeler ile seçim kararı ve vergi yasası çerçevesinde alınan önlemlerin piyasalarda yarattığı endişe, konulan hedeflerin bazen yeniden gözden geçirilmesine yol açarken, bazen de tamamen sapmasına neden olmuştur. Sonuç olarak 1998 yılı ekonomik faaliyetlerin gerilediği, faiz oranlarının hem nominal hem reel olarak yüksek seviyelere çıktığı ve enflasyonun, dünya hammadde fiyatlarındaki gerileme, iç talepteki daralma ve kamu fiyat politikası nedeniyle son yılların en düşük seviyesine indiği bir yıl olmuştur.

Önemli ticaret ortağımız olan Rusya'da, Uzak Doğu Asya krizinin olumsuz etkilerin devam ettiği bir ortamda başlayan krizin etkilerinin derinleşmesiyle, 1999 yılına global krizin yaygınlaşma ihtimaliyle girilmiştir. Rusya'daki krizden etkilenen yabancı yatırımcılar, gerek riski azaltmak gerekse de kar realizasyonu amacıyla, Rusya ile aynı grupta

Anasol-D hükümetinin para politikaları belirsizliğin giderilmesini hedeflemiştir.

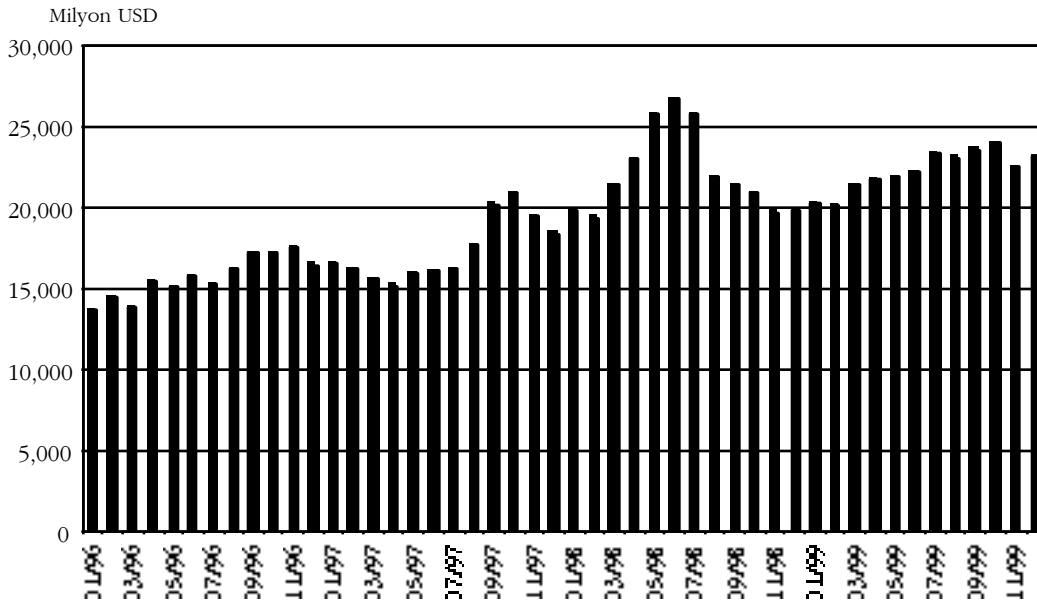
Türkiye 1999 yılına dış ve iç konjonktürdeki olumsuzlukların devam ettiği bir ortamda girmiştir.

yer alan Türkiye’den çıkma eğilimine girince, Temmuz itibariyle döviz rezervleri hızla gerilemiştir. Vergi yasasına ilişkin düzenlemeler hakkında piyasaların memnuniyetsizliği ve hükümetin düşürülmesiyle oluşan belirsizlik, istikrar politikalarının devam edilebilirliği hakkında her zamankinden fazla kuşklar yaratmış ve sonuç olarak bono piyasalarında dalgalanmalar yaşanarak faizler yıl sonuna doğru %140 –150 arasında seyreden yüksek bir platoya oturmuştur.

1999 yılına söz konusu iç ve dış konjonktürün getirdiği belirsizliklerle girilmesine karşın, Merkez Bankası 1999 yılı para politikasını bir önceki sene olduğu gibi, enflasyonla mücadele çerçevesinde oluşturmuştur. 1999 yılı para politikalarında belirleyici olan gelişmeler, Nisan ayındaki seçimler öncesinde uygulanan genişlemeci politikalar, kurulan geniş tabanlı hükümetin piyasalarda belirsizliği azalttığı bir ortamda parasal büyüklüklerin uygulanan programla uyumlu hale getirilme çabaları, Ağustos ayında yaşanan deprem ve yılın son üç ayında hükümetin yapısal değişiklikler konusunda kararlı tutumunun hedefi olan Stand-by anlaşmasının giderek ihtimal kazanmasıyla, para ve kur politikalarında muhtemel programa uyuma yönelik uygulamalar olmuştur.

Merkez Bankası 1999 yılında mali piyasalarda istikrarı sağlamayı hedeflemiştir.

TCMB Döviz Rezervleri

Kaynak: TCMB

1999 yılında, Merkez Bankası piyasaların ihtiyaç duyduğu likiditeyi döviz karşılığı sağlama politikasına devam etmiştir. Dolayısıyla, Merkez Bankası rezervleri, Rezerv Para ve Net Dış Varlıklar kalemlerinin seyri aynı yönde olmuştur. Dolar bazında Rezerv Paradaki yıllık artış %16 olarak gerçekleşirken, Aralık ayı itibariyle uluslararası rezervlerdeki artış ise %17 olmuştur. TL bazında ise Aralık itibariyle Rezerv Paradaki yıllık ortalama artış %77 olarak gerçekleşmiştir. Yıl sonuna göre bakıldığında ise artış %94 olmuştur. Artışın sebeplerine bakıldığında, bir önceki seneye göre %94 artış gösteren dolaşımdaki paranın Rezerv Paradaki değişimin %61'ine, yıllık artışı %100 olan bankaların zorunlu karşılık ve serbest mevduatından oluşan bankalar mevduatının ise %39'una sebep olduğu görülmüştür.

Seçim öncesi uygulamaların yoğunlaştığı Mart ayı sonuna gelindiğinde, bayramın da etkisiyle piyasada likidite önemli oranda artmıştır. Mart ayı sonu itibariyle dolaşımdaki para ve Rezerv Para kalemlerinde bir önceki yılın aynı dönemine göre artışlar sırasıyla %128 ve %115 olmuş; sene başına göre yaşanan genişleme ise sırasıyla %56 ve %40 olarak gerçekleşmiştir. Nisan ayında Merkez Bankası'nın piyasadan APİ alacaklarında gözüken %31'lik azalma sonraki aylara yönelik politikaların sinyali niteliğinde olmuştur.

Yılın geri kalan kısmında Ağustos ayında yaşanan deprem sonucunda verilmek zorunda kalınan likidite dışında ilk aylarda yaşanan genişleme geri alınmış; fakat Aralık ayında, uygulamaya konulacak ekonomik programa yönelik uygulamalarla her iki kalem de artış göstermiştir. 1999 senesi, gerek ekonomideki ciddi daralma gerek yüksek faizlerin sonucu olarak, Rezerv Para ve emisyonda 1992 yılından itibaren en düşük ortalama artışların yaşandığı bir yıl olmuştur.

TL cinsinden yatırım araçlarının yıl boyunca cazip olması nedeniyle Zorunlu Karşılıklar Hesabı yükselmiş, Aralık ayında mali kesimin finansman kısıtlarını azaltmak ve faiz oranları üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla zorunlu karşılık oranlarının %8'den %6'ya düşürülmesi ile de son ay önemli ölçüde düşüş göstermiştir. Bankaların serbest mevduatı ise yıl genelinde artarken, zorunlu karşılık oranlarında

Merkez Bankası para kurulu gibi davranmıştır.

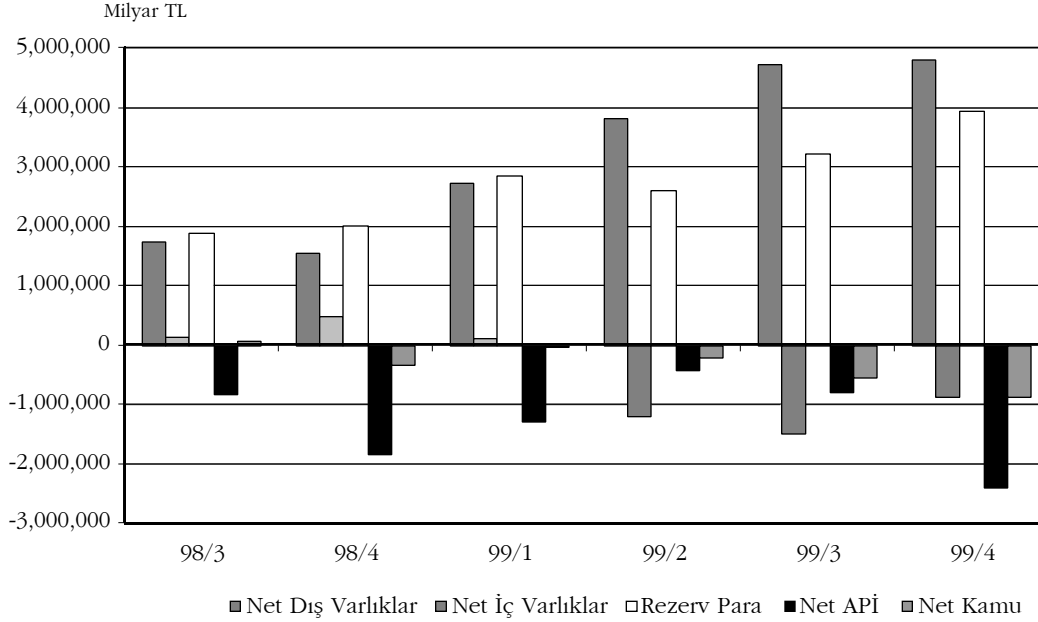
İlk çeyreğin sonunda önemli bir parasal genişleme yaşanmıştır.

1999 yılı Rezerv Paranın artışının yavaşladığı bir yıl olmuştur.

Merkez Bankası yıl sonuna doğru düzenlemeleriyle piyasalara gerekli likiditeyi vermiştir.

düşüşle birlikte bankalara getirilen mevduatların %2'si oranında serbest mevduat bulundurma zorunluluğu, son ayda bu kalemden önemli bir artış yaratmıştır.

Analitik Bilanço

Enflasyonun hızlı düşüş dönemlerinde, para talebinde tahmin edilemeyen gelişmelerin ortaya çıkma olasılığı, 1998 yılının ikinci yarısına gelindiğinde Merkez Bankası'nın parasal durumu etkileyebilmesini devam ettirecek yeni bir göstergeyi hedeflemesini gerekli kılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Merkez Bankası bilançosundan Net İç Varlıklar Kalemi, hedeflenen yeni bir büyüklük olarak belirlenmiştir.

Rusya krizinin ardından yüksek oranda artış gösteren Net İç Varlıklar Kalemi, 1999'un başından itibaren azalma trendine girmiştir. Merkez Bankası yıl başı itibariyle bir politika değişikliğine giderek, dış finansman kaynaklarının genişlemesi ile likidite imkanları rahatlayan yurtiçi mali piyasalara API yolu ile kaynak aktarımından vazgeçmeye başlamış ve bunun sonucunda Net İç Varlıklar kaleminde görülen artış 1999 itibariyle azalma trendine girmiş ve Rezerv Para artışı kontrol altında tutulmuştur.

Ocak ayı itibariyle genişlemeye başlayan dış finansman kaynakları Net İç Varlıkların düşmesine neden olmuştur.

Merkez Bankası Net İç Varlıkların 1999 yılının ilk çeyreği için +850 trilyon, ikinci çeyreği için de +1 katrilyon olmasını hedeflemiştir. Ne var ki, yılbaşından itibaren son aylara göre hareketlenen döviz girişi nedeniyle piyasalarda bollaşan TL, Merkez Bankası tarafından sterilize edilmeyip artık olarak bırakılmış; böylece azalan fonlama ihtiyacıyla API alacakları ve Net İç Varlıklar düşme trendine girmiştir. Seçim dönemi öncesi uygulanan genişlemeci politikalar sonucu ilk çeyreğin sonuna gelindiğinde Rezerv Para bir önceki seneye göre %115 artış göstermiş; Net İç Varlıklar 118 trilyonla hedefin oldukça altında gerçekleşmiş ve bayram nedeniyle piyasanın artan fon ihtiyacı API aracılığıyla sağlanarak API borçları artış trendinden sapmış ve -1,3 katrilyona inmiştir.

Nisan ayı itibarıyla devam eden döviz girişine paralel olarak Merkez Bankası'nın Net Dış Varlıklarındaki artış devam ederken, Merkez Bankası para yaratma tercihlerinde değişikliğe giderek, ilk üç ayda ortaya çıkan TL fazlasını piyasadan toplamaya başlamış, böylece Rezerv Para artışını kontrol altına almıştır. Haziran sonuna gelindiğinde Mart ayına göre Net Dış Varlıklarda 2,0 milyar dolarlık artışa karşılık, Net İç Varlıklar 3,3 milyar dolar azalmış; TL bazında Rezerv Para artışı da bir önceki senenin aynı ayına göre %63,7 ve sene başına göre %29,4 olarak gerçekleşerek anti-enflasyonist politikalarla uyumlu hale getirilmiştir.

Değişen fonlama gereğine paralel olarak ilk çeyreğin sonunda Net İç Varlıklar hedeflenenin altında kalmıştır.

TCMB Analitik Bilançosu

Seçilmiş Kalemler (Milyar TL, dönem sonu itibarıyla)

	98/3	98/4	99/1	99/2	99/3	99/4
Net Dış Varlıklar	1,752,644	1,546,184	2,731,139	3,810,900	4,722,359	4,811,389
Net İç Varlıklar	144,278	476,798	118,026	-1,194,104	-1,497,511	-879,324
Rezerv Para	1,896,922	2,022,982	2,849,165	2,616,796	3,224,848	3,932,065
Merkez Bankası Parası	1,561,217	573,213	1,655,906	2,291,494	2,757,744	1,586,940
Net API Borçları	-815,717	-1,846,330	-1,289,152	-422,628	-803,914	-2,406,795
Kamuya Açılan Net Krediler	72,926	-323,117	-44,970	-215,240	-555,408	-875,097
Değerleme Hesabı	-291,555	-411,783	-223,498	-525,122	-844,639	-1,329,412

Net Dış Varlıklar = Dış Varlıklar - (Dış Yükümlülükler + Bankalar Döviz Mevduatı)

Rezerv Para = Net Dış Varlıklar + Net İç Varlıklar

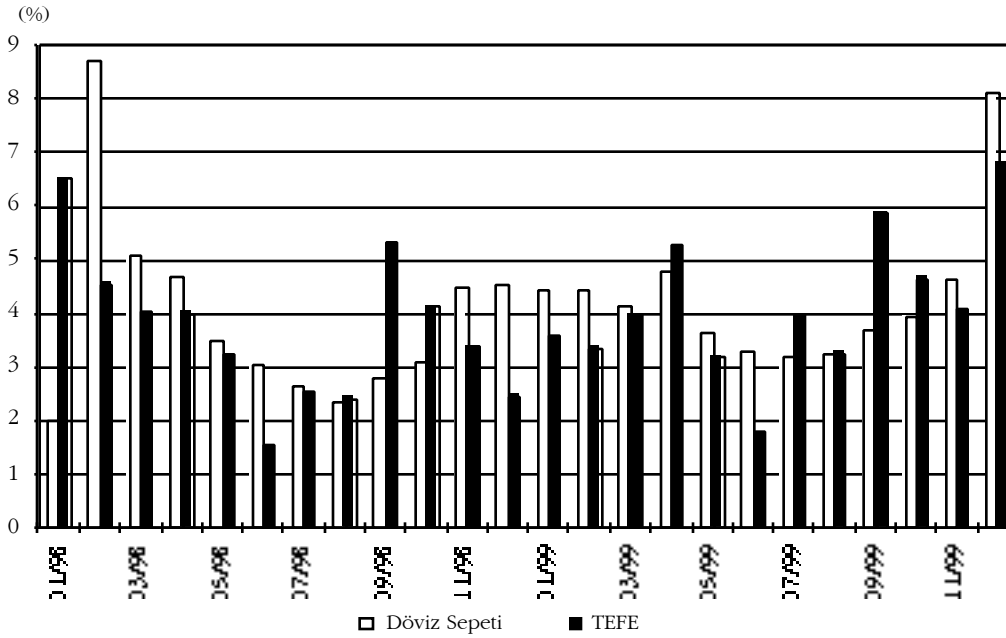
Kaynak: TCMB

Ağustos ayında yaşanan depremle birlikte artan belirsizliğin de etkisiyle piyasaların likidite talebinin artış göstermesi sonucunda Merkez Bankası API yolu ile yoğun kaynak aktarmış, Temmuz sonu itibariyle 1,7 milyar dolar olan API alacakları, Ağustos sonunda 2,4 milyar dolara çıkmıştır. Eylül ayında IMF ve Dünya Bankasından gelecek yardım haberleri ile belirsizlik ortamından kurtulmaya başlayan mali piyasalar, Net Dış Varlıkların yüksek oranda artarak 10,4 milyar dolara ulaşması ile likidite sıkışıklığı yönünden rahat bir seyir izlemiştir. Eylül ayında, kamuya açılan kredilerde Temmuz ayından itibaren görülen dolar bazındaki gerilemenin devam etmesi ve piyasalardaki rahatlamadan ötürü API alacaklarının azalması, Net İç Varlıklar kaleminin hedeflenen düzey olan -1 katrilyon TL'nin altında kalmasına ve -1,5 katrilyon TL olarak gerçekleşmesine neden olmuştur.

Ekim ayı itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine oranla %12'den başlayarak yıl sonunda %31'e ulaşan bankaların döviz mevduatı kalemindeki artış Merkez Bankası'nın döviz cinsinden varlıklarındaki artışın yavaşlaması ile Net Dış Varlık kalemini yıl sonunda 9,1 milyar \$ seviyesinde tutmuştur. Aynı dönemde dolar bazında bir önceki üç aya göre %35 artış gösteren döviz olarak takip olunan mevduat, kamu mevduatında yıl sonuna doğru hızlı düşüşe rağmen, kamuya açılan kredilerde Aralık ayında gözlenen artışı karşılamış ve kamuya açılan net kredilerin -1,6 milyar \$'a gerilemesini sağlamıştır. Merkez Bankasının doğru dan kontrolü altında olmayan değerlendirme hesabı da yıl sonuna doğru hızlanan dolar kuruna paralel olarak, yükümlülüklerin ağırlıklı olarak euro ve varlıkların da dolar cinsinden olması nedeniyle hazine lehine gelişerek 2,5 milyar \$'a yükselmiştir. Yıl sonunda, API alacakları Ağustos ayına göre %88 yükselerek 4,5 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu gelişmelerin ışığında Net Dış Varlıklar 4,2 milyar \$ artarken, Net İç Varlıklar 3,2 milyar \$ azalmış ve Rezerv Para \$ ve TL bazında sırasıyla %16 ve %94 artış göstererek 7,4 milyar \$'a yükselmiştir. Bu rakam popülist politikalarla seçim öncesinde yaşanan aşırı parasal genişlemeyle Mart ayında ulaşılan 7,8 milyar \$'lık Rezerv Para seviyesine yakın olması açısından ilginçtir.

Depremi etkisiyle para politikalarında yön değişikliği gözlenmiştir.

Döviz Sepetinin Değer Kaybı ve Enflasyon

Kaynak: DİE, TCMB

Ağustos ayı itibariyle gerek itfalardan az borçlanması, gerek Merkez Bankası'nın API işlemleriyle kaynak yaratması vasıtasıyla piyasa likit bırakılmaya çalışılmıştır. Yılın son çeyreğinde parasal genişlemenin yıl sonu hedeflerine uygun olması için Rezerv Para kontrol altına alınırken Net İç Varlıklar kalemi hedeflenen -1,1 katrilyonun üstünde -879 trilyonda tutularak tercihler kısmen piyasa üzerindeki baskıyı hafifletmekten yana kullanmıştır. Deprem sonrası artış gösteren döviz talebi yıl sonuna doğru ivme kazanırken Merkez Bankası piyasaya gerekli TL fonlamasında bulunarak faizler üzerinde oluşabilecek baskıları önlemek için kuru gevşek bırakmıştır. Uygulanan politikalar sonucunda yıl sonuna doğru faiz oranlarındaki düşüş eğilimi devam etmiş ve ihale yapılan son ay olan Kasım'da nominal ağırlıklı ortalama bileşik faiz %96,5 olurken reel faiz %25 olmuştur.

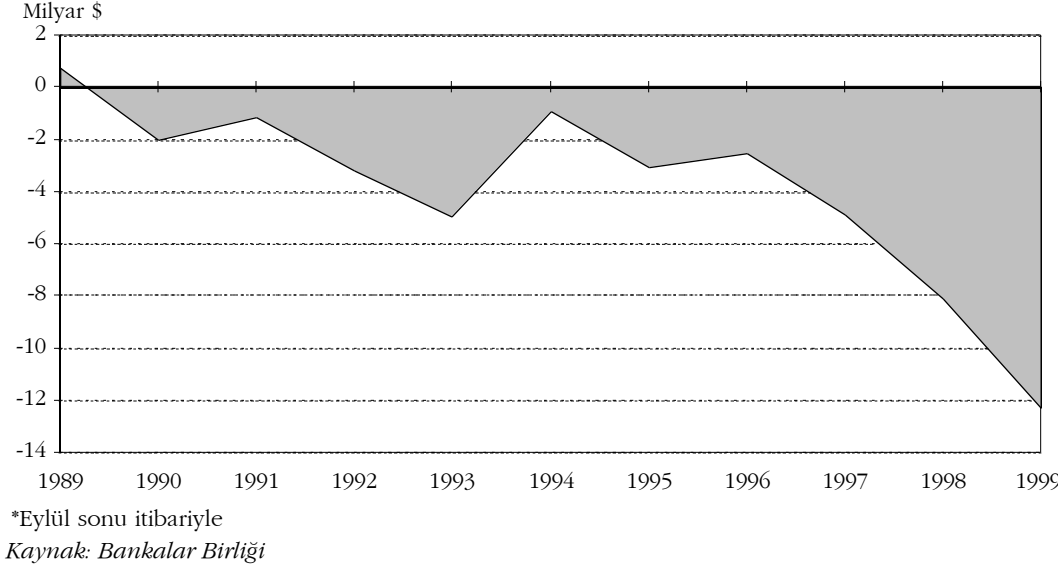
Merkez Bankasının 1999 yılı için belirlediği kur politikası enflasyon hedefiyle uyumlu oluşmuştur. Mali kesimin, yüksek seyreden reel ve nominal faiz oranlarından dolayı likidite ihtiyacını görece olarak düşük maliyetli olan döviz satışı vasıtasıyla gerçekleştirmesi sonucunda, Merkez Bankası Kasım ve Aralık ayları haricinde yıl boyunca piyasalardan net

Merkez Bankası yıl sonuna doğru dikkatini faiz oranlarına çevirmiştir.

Döviz sepeti bazında Merkez Bankasının kur politikası enflasyonla uyumlu olmuştur.

alıcı konumunda yer almıştır. Yıl sonuna doğru mevsimsel olarak kurlarda yaşanan hızlanmaya ek olarak, Marmara depremi ve 2000 yılı problemi tedirginliği vb. belirsizliklerden dolayı yabancı yatırımcılar pozisyonlarını tahvil ve bonodan dövizde kaydırmış; mali kesimin yıl içinde başvurduğu döviz cinsinden borçlanmanın sonucu olarak pozisyon kapatma isteği de diğer gelişmelerle kurlar üzerinde baskı yaratmıştır.

Bankaların Döviz Pozisyonu

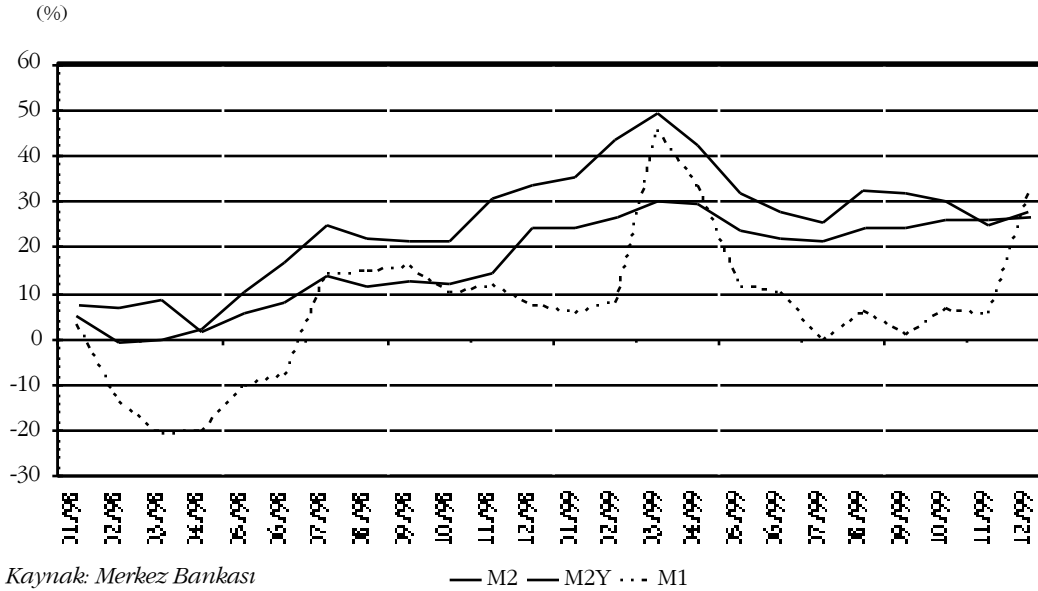
1999 yılına 1,17 olarak başlayan ABD doları/euro paritesinin yıl sonunda 1,01'e gerilemesi TL'nin değer kaybını da yakinen etkilemiştir. Aralık ayı itibariyle TL'nin ABD doları ve euro karşısında nominal değer kaybı sırasıyla %71,7 ve %48,4 olurken; TEFE artışı aynı dönem itibariyle %62,9 olarak gerçekleşmiştir. 1 ABD doları ve 0.77 euro'dan oluşan döviz sepetine karşı TL'nin değer kaybı ise %60,8 olmuştur. İlk dokuz ayda TL'nin ABD doları, Alman markı ve döviz sepetine karşı değer kayıpları sırasıyla, %47,7, %32,5 ve %40,7 olmuş; aynı dönemde TEFE artışı ise %40 olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayı itibariyle reel kurlarda değişiklikler ise, ABD dolarında %5 değer kaybı, Alman markında %10 değer kazancı ve döviz sepetinde ise %1,2 değer kazancı olmuştur.

Parasal Büyüklüklerde Gelişmeler

Yılın ilk dört ayında yaşanan parasal genişleme her ne kadar ilerleyen aylarda geri çekilmeye çalışılsa da, yıl sonunda reel olarak para arzlarındaki artışlarla kendini göstermiştir. Reel olarak en yüksek artış %32,5 ile dar tanımlı para arzı M1’de gerçekleşirken en az artış Aralık ayında bir önceki aya göre nominal olarak %21, reel olarak %26 azalan repolar nedeniyle M2YR’da olmuştur. Son dört yılda ortalama reel artışı %2,5 olan M1 para arzında görülen yüksek artışta Aralık ayında bir önceki aya göre gerçekleşen %28’lik artış etkili olmuştur. M1’in alt bileşenlerinden dolaşımdaki para yılın ilk yarısında enflasyonla paralel bir seyir izlerken, Ağustos itibariyle hızlanarak yıl sonunda nominal olarak %81,1 oranında artmıştır. Diğer bir alt kalem olan vadesiz mevduat ise yine ilk altı ay nispeten düşük olmasına rağmen reel artış göstermiş, yılın ikinci yarısında hızlanarak son çeyrekte önemli artışlar göstererek ve yıllık bazda %148,5 artış kaydetmiştir.

1999 yılında para arzları reel olarak artmıştır.

**Para Arzları
(Yıllık Reel Değişim)**

Kaynak: Merkez Bankası

1999 yılında vadeli mevduatlar ve döviz tevdiat hesaplarında reel bazda %26,5 ve %25,5 olarak görülen artışlara paralel olarak M2 ve M2Y para arzlarındaki reel artış %27,7 ve %26,7 olmuştur. Aynı dönemde Rezerv Parada gerçekleşen reel artış ise %19,3 olmuştur. Vadeli mevduatlarda yıl boyunca reel bir artış gözlenmiş ve sene sonu itibariyle bir önceki seneye göre artış hızı %106,1 olmuştur. Döviz tevdiat hesapları ise yılın ilk altı ayında ABD dolarının TL'ye karşı değer kazancından az bir artış gösterirken ikinci altı aydan itibaren hızlanmış ve son üç ay ivmelenerek yıl sonunda bir önceki senenin aynı dönemine göre nominal olarak %104,5 artış göstermiştir. Bu gelişmelerin ışığında M2Y'nin bileşiminde ise, yılın son çeyreğinde vadeli mevduatlardaki azalma döviz tevdiat hesaplarındaki artışın üzerinde gerçekleşmeyecek, Aralık ayı itibariyle M2Y'nin %44'ü vadeli mevduat, %43,7'i döviz tevdiat hesapları, %7,3'ü vadesiz mevduat ve %5'i dolaşımdaki paradan oluşmuştur.

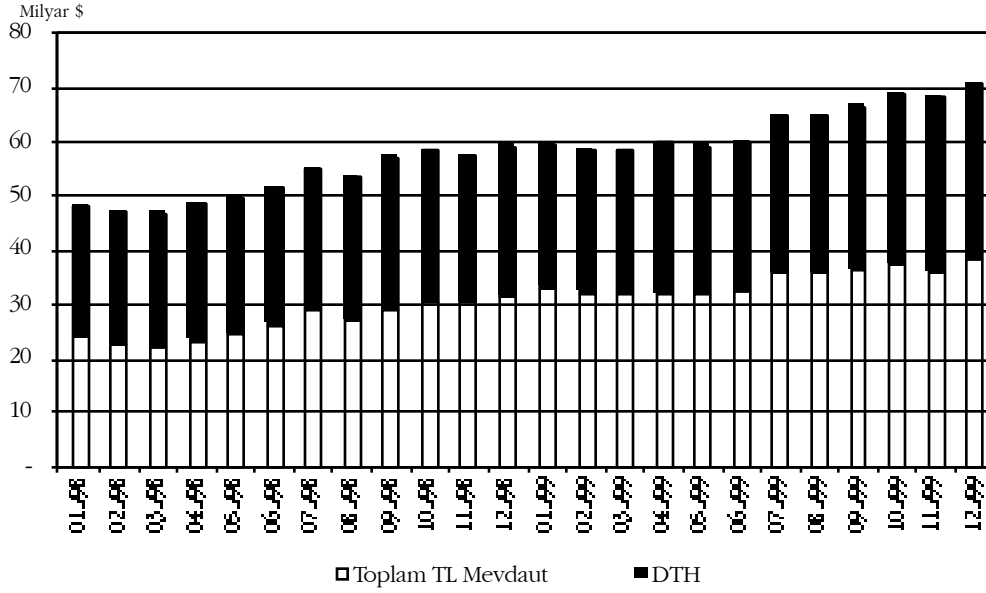
M2Y'nin bileşimi (%)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	1999/I	1999/II	1999/III	1999/IV
Dolaşımdaki para	8.8	8.1	6.4	6.9	6.2	5.3	5.9	5.5	5.3	4.9
Vadesiz mevduat	9.0	7.5	8.7	7.6	6.8	6.1	6.3	6.4	6.0	5.9
Vadeli mevduat	32.4	34.8	35.6	37.7	40.7	45.1	45.2	44.4	45.9	44.9
Döviz tevdiat hesapları	49.8	49.6	49.1	47.8	46.4	43.5	42.6	43.8	42.7	44.4
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası Aralık ayında API vasıtasıyla piyasaya 1,1 milyar \$ kaynak aktarmış ve bankaların kısa vadeli likidite ihtiyaçlarına yönelik bir değişiklikle zorunlu karşılık oranlarını %8'den %6'ya indirmiştir. Aralık ayında TL'nin ABD dolarına karşı %8.1 değer kaybetmesi, aylık TEFE artışının %6.8 olması ve Merkez Bankasının dolaylı ve dolaysız enstümanlarla piyasalara önemli boyutlarda likidite vermesi, IMF ile planlanan ekonomik programa geçiş döneminde ayarlamalar yapıldığı ve faiz oranlarının düşmesinin program açısından önem taşıdığının sinyallerini vermektedir.

Toplam Mevduat

Yurtiçi toplam kredi stoğu 1999 yılında nominal olarak %52,6 yükselerek 16,7 katrilyona ulaşmıştır. Toplam kredi stoğuna ortak katkıları %6,4 olan Merkez Bankası ve Yatırım ve Kalkınma Bankaları kredilerinin yıllık artışları sırasıyla %118,8 ve %81,5 olurken; Mevduat Bankaları kredilerindeki artış %51 olarak gerçekleşmiştir. Reel bazda ise yurtiçi mevduat bankalarının kredi hacmi %7 azalırken, toplam kredi hacmi %6,5 azalmıştır. 1999 yılı Kasım ayı itibariyle toplam kredi stoğunda özel, kamu, kalkınma ve yatırım ve yabancı bankaların payları sırasıyla, %63,5, %26,4, %6,5 ve %3,6 olarak gerçekleşmiştir. 1998 yılının ikinci yarısından itibaren etkisini giderek artırarak büyük ölçekli bir daralmaya ulaşan ekonomik yavaşlama ve yüksek reel faizler neticesinde, mevduatın kredilere yönlendirilen miktarını gösteren kredi/mevduat oranı, 1997 yılında %67,3 olan seviyesinden 1999 yılı sonunda %41'e gerilemiştir.

Krediler reel olarak azalmaya devam etmiştir.

Mevduat Bankaları Kredileri (Yıllık Reel Değişim)

* 02 Ekim 1998 tarihinde, T.C. Ziraat Bankası'na tarımsal krediler içinde izlenen 1522934 milyar TL tutarındaki meblağın Özel Görev hesaplarına aktarılmasından dolayı seri revize edilmiştir.

Kaynak: TCMB

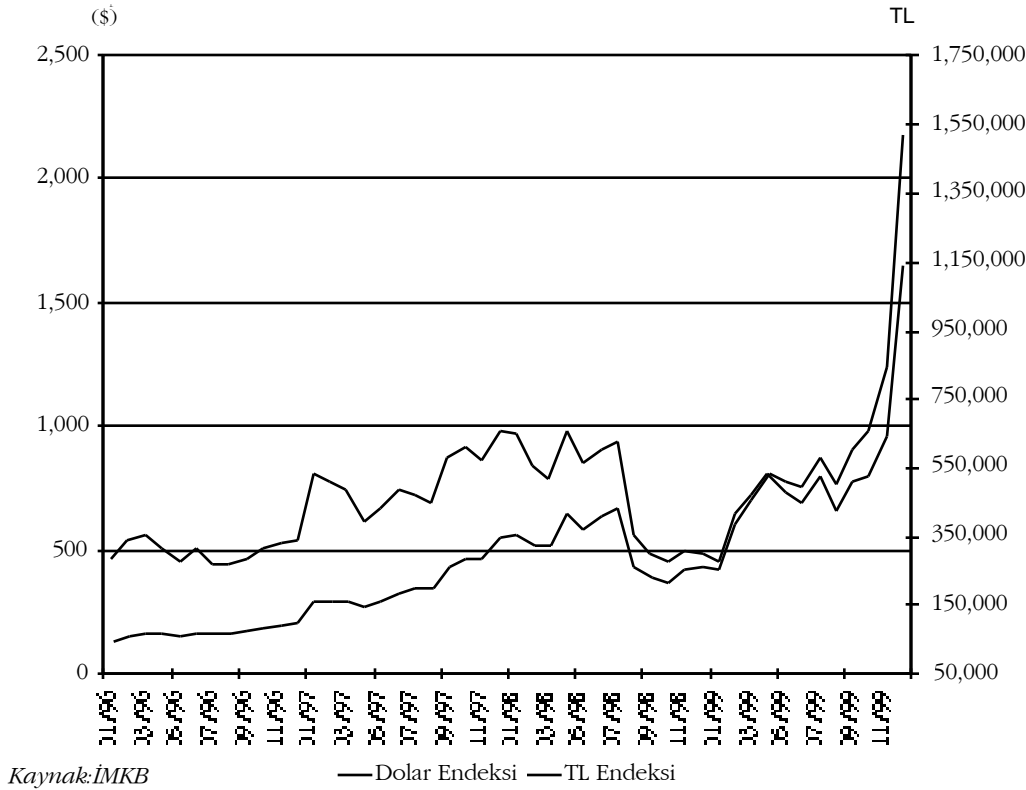
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

1998 yılını 2598 puanla kapatan İMKB bileşik endeksi, yatırımcısına bir yıl içinde TL bazında %25 ve dolar bazında %51 zarar ettirmiştir. İşlem hacmi %44 daralırken, işlem gören şirketlerin piyasa değeri bir önceki yıla göre dolar bazında %46 azalırken, fiyat kazanç oranı da %8,1 olarak gerçekleşmiştir.

1999 yılına bir önceki sene yaşanan kötü trendle girilmiş ve Brezilya'da yaşanan olumsuz gelişmeler ve Türkiye'nin kredi notunun S&P tarafından düşürülmesi ile Ocak ayında da endeks ve işlem hacmi düşüş trendini devam ettirmiştir. Seçim sonrası sağlanacak istikrar ve seçim öncesinde genişlemeci politika beklentileri, borsayı olumlu etkileyerek endeksi artış trendine sokmuş ve seçim sonrasında geniş tabanlı bir hükümetin çıkmasıyla Nisan sonunda endeks 5354 puana yükselmiştir.

Stand-By anlaşması ile İMKB'de tarihi bir yükselme yaşanmıştır.

İMKB Bileşik Endeksi (1986=100)

Enflasyonla mücadeleye yönelik uygulanan kontrollü politikalar ve seçim sonrası beklentilerinin önceden satın alınması sonucunda düşüş eğilimi taşıyan bileşik endeks, Ağustos depremiyle 5018 puana düşmüştür. Yılın geri kalan kısmında hükümetin IMF ile imzalanacak bir Stand-By anlaşmasına yönelik yapısal önlemlerdeki kararlılığı, deprem sonrası gelecek uluslararası yardımlar ve beklentilerin olumluya dönmesi ile endeks bir defa daha artışa geçmiştir. Aralık ayında ise gerek IMF ile yapılan anlaşma ve uzun vadeli ekonomik programın oluşturduğu iyimserlik havası, gerek düşen faiz oranları sebebiyle İMKB bileşik endeksi tarihi artışlara sahne olarak yılı 15209 puanla kapatmıştır.

İMKB bileşik endeksi 1999 yılında yatırımcısına TL bazında %485 ve ABD doları bazında %241 kar ettirmiştir. İşlem hacmi ise TL ve dolar bazında sırasıyla %841 ve %449 artmış, işlem gören şirketlerin piyasa değeri 112 milyar dolara yükselerek %235 artmış ve fiyat kazanç oranı da %34,1'e yükselmiştir.

B Ö L Ü M

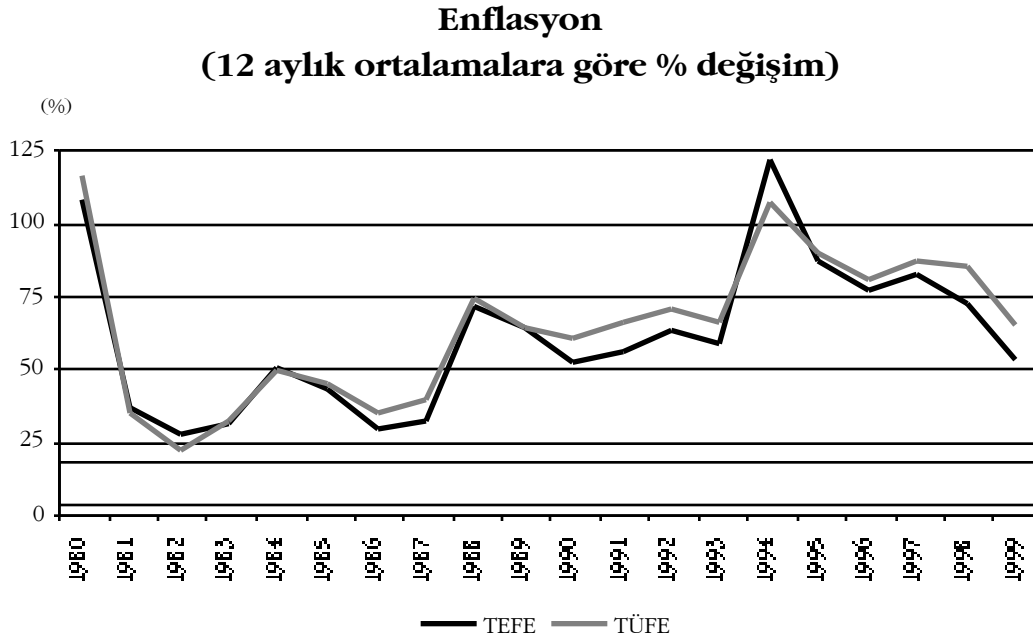
ENFLASYON

Enflasyon

Uzun yıllardır süregelen yüksek ve kronik enflasyon, ekonomik dengeleri olumsuz etkilemektedir. İstikrarsız bir büyüme ve dengesiz bir gelir dağılımı, yüksek ve kronik enflasyonun en önemli sonuçlarından-
dır. Yüksek seyreden kamu açıkları ve faizler, fiyat ve ücret ayarlamala-
rında geçmiş enflasyonun baz alınması, enflasyonun düşmesi önün-
deki yapısal engelleri oluşturmaktadır.

Enflasyon oranını sürdürülebilir seviyelere indirmek pekçok hükümet tarafından hedeflenmiş; ancak başta siyasi istikrarsızlık olmak üzere, gerekli mali disiplinin sağlanamaması bu girişimleri sonuçsuz bırak-
mıştır. 1997 ortasında başlayan ve Haziran 1998'de IMF ile imzalanan Yakın İzleme Anlaşması çerçevesinde devam eden gayretler, 1999 yılı yurtiçi ve yurtdışı gelişmeleriyle sekteye uğramışsa da, bu konuda hü-
kümetin ciddiyetini ve ısrarını sergilemiştir. Yapısal reformlara verilen öncelikler, ciddi para ve maliye politikalarının kredibilitreyi sağlayarak geriye dönük beklentileri kırması; dünya hammadde fiyatlarının düş-
mesi ve yurtiçi talep daralmasının olumlu etkileriyle birleşerek enflas-
yonu düşürme yolunda önemli adımlar sağlamıştır.

**1999 yılında enflas-
yonu düşürme yo-
lunda önemli adım-
lar atılmıştır.**

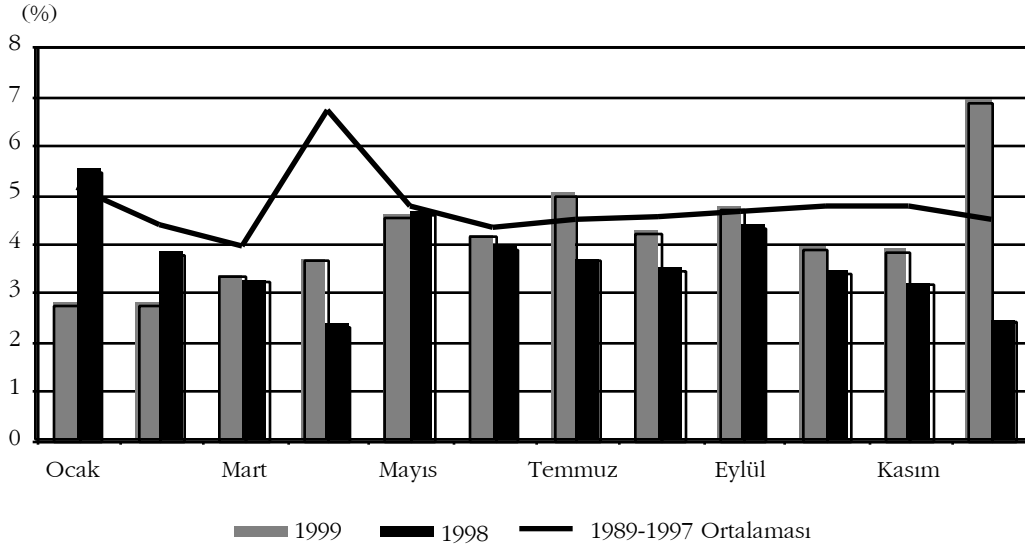

Kaynak: DİE

Enflasyon oranı, 1999 yılı sonu itibariyle 12 aylık ortalama toptan eşya fiyatlarında %53,1, tüketici eşya fiyatlarında %64,9 seviyelerindedir. 1997 yılı rakamlarıyla karşılaştırıldığında, tüketici fiyatları yaklaşık 20, toptan eşya fiyatları yaklaşık 30 puan düşmüştür. 1999 yılı yurtiçi talebin daraldığı bir yıl olmasına karşın, reel ücretlerin halen yüksek seyretmesi tüketici fiyatlarını toptan fiyatların yaklaşık 10 puan üstünde tutmaktadır.

Aralık ayında imzalanan Stand-by Anlaşması enflasyonla mücadelede önemli bir adımdır. Programın, döviz ve para politikası, gelirler politikası ve yapısal reformlarla desteklenen maliye politikası ile beraber bir bütün olarak uygulanması gerekmektedir. Niyet Mektubu'nda Aralık 2000'de hedeflenen tüketici ve toptan eşya fiyat artışları sırasıyla %25 ve %20 olarak açıklanmıştır. 2001 ve 2002 yıllarında hedef TÜFE ve TEFE artışı ise, sırasıyla, %12-%10 ve %7-%5 olarak belirlenmiştir.

Toptan Eşya Fiyatları (mevsimsellikten arındırılmış, aylık % değişim)

1999 ve 1998 yılları boyunca mevsimsellikten arındırılmış aylık enflasyon rakamları yukarıda grafiklenmiştir. 1999 artışları, genel olarak yılın ilk çeyreğinde 1998 artışlarının altında seyrederken, yılın geri kalanında ortalamanın altında kalmakla beraber düşüş trendinin durduğu görülmektedir. Bu durum, bütçe disiplini korumak amacıyla hız verilen kamu fiyat ayarlamalarından ve başta petrol fiyatları olmak üzere yurtdışı hammadde fiyatlarındaki yükselmeden kaynaklanmaktadır.

Seçilmiş Sektörlerde Enflasyon (12 aylık ortalamalara göre % değişim)

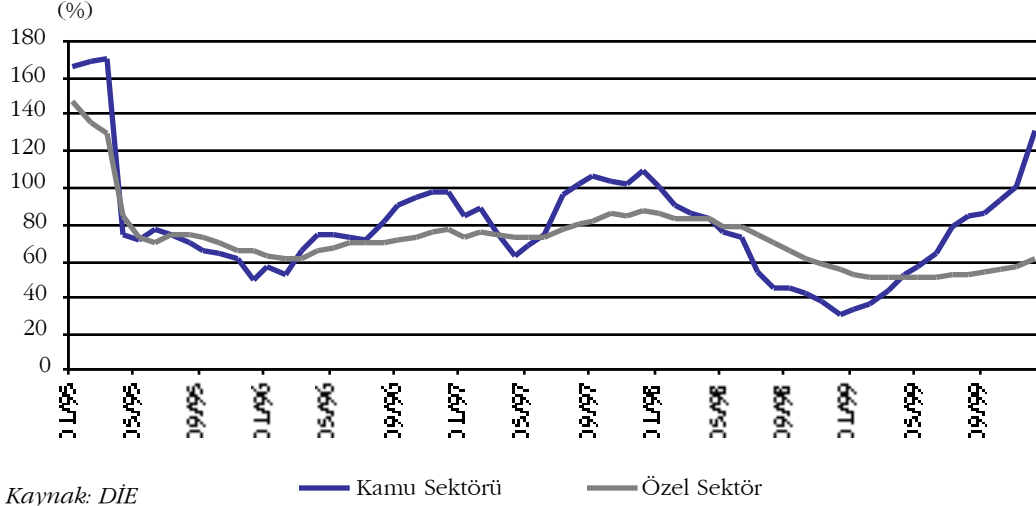
(1994=100)	1995	1996	1997	1998	1999
TEFE	86.0	75.9	81.8	71.8	53.1
Özel	88.8	74.3	80.7	75.9	48.2
Devlet	76.7	81.9	85.5	58.4	71.2
Tarım	107.8	86.5	86.9	86.8	41.8
Madencilik	85.6	89.3	76.2	48.6	62.4
İmalat Sanayi	81.0	70.4	80.6	66.7	57.2
Özel	81.1	68.2	77.6	70.0	52.0
Devlet	80.7	77.1	89.7	57.2	72.8
Enerji	56.4	101.7	71.8	71.8	64.7

Kaynak: DİE

Yıl sonu itibariyle, 12 aylık ortalamalarda tarım fiyatları %41,8, madencilik fiyatları %62,4, enerji fiyatları ise %64,7 artmıştır. Çekirdek enflasyon olarak tanımlanan özel sektör imalat sanayi fiyat artışı ise 1998 yılında %70 iken, 1999 sonunda %52'ye gerilemiştir.

Çekirdek enflasyon, 1999 yılı sonu itibariyle %52'ye gerilemiştir.

İmalat Sanayi Fiyatları (TEFE 1994=100, yıllık % değişim)

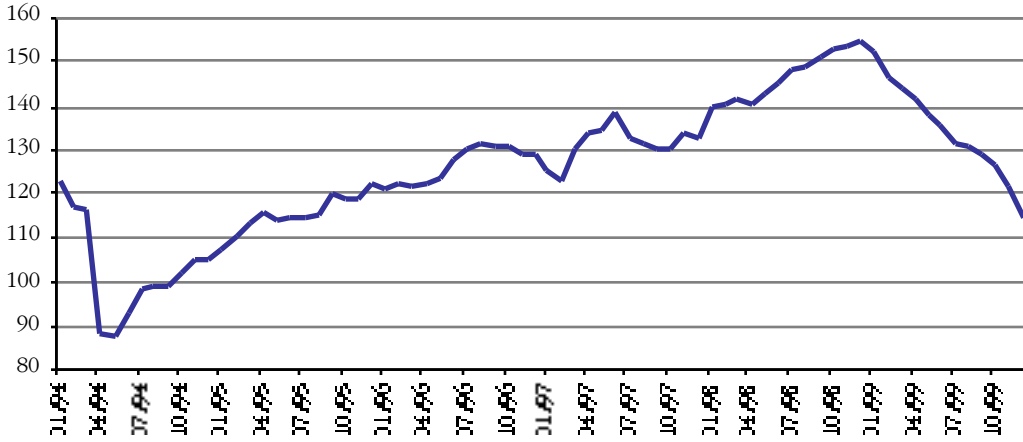

Kamu sektörü fiyat artışları, enflasyonla mücadele programı çerçevesinde 1998 yılında özel sektörün ve genel trendin altında tutulmuştur. Özel sektör toptan eşya fiyatlarındaki %75,9 artışa karşılık, kamu fiyatları sadece %58,4 artırılmıştır. 1999 yılı ise kamu fiyatları açısından bir düzeltme yılı olmuş; hatta yıl sonuna doğru ivmelenen politik fiyat ayarlamaları ile dengeler aşılmıştır. Yurtiçi durgunluğun etkileriyle özel sektör fiyatlarının gerilemesi göz önünde bulundurularak, bütçe dengelerinin yerine getirilmesi amacıyla kamu fiyat artışları hızlanmıştır. Dünya petrol fiyat artışlarının otomatik ayarlama mekanizmasıyla kamu fiyatlarına yansımalarının da etkisiyle, kamu fiyat artışları Mart ayından bu yana özel sektörün üstünde seyretmektedir. 1998 yılında uygulanan enflasyonla mücadele programında olduğu gibi bir önceki sene sonunda yüksek artış gösteren kamu fiyatlarının müteakip yıl boyunca tutulması ile enflasyonda bir düşüş trendi yakalansa da, yapısal çözümler üretilmedikçe kamu finansmanı için yeni fiyat ayarlamaları kaçınılmaz olacaktır. 2000 yılından itibaren kamu fiyat politikasının genel fiyat artışlarını sınırlamaya yönelik olarak belirleneceği, fakat buna para-

Kamu fiyatları, özel sektör fiyatlarının 23 puan üstünde kalmıştır.

lel olarak sağlanacak mali disiplin ile faytlara piyasa dışı baskıların yansıtılmayacağı tahmin edilmektedir.

İç Ticaret Hadleri
(tarım fiyatları/imalat sanayi fiyatları)
mevsimsellikten arındırılmış, 1994=100)

Kaynak: DİE

İç ticaret hadleri, tarım fiyatlarının 1999 yılı boyunca imalat sanayi fiyatlarının üstünde azalması nedeniyle gerilemektedir. Yıl sonu itibariyle, iç ticaret haddi 113,8'e, yaklaşık 1995 ortalarındaki seviyesine gerilemiştir. 2000 yılında, belirlenecek tarım destekleme fiyatları ile tahmin edilen dünya fiyatları arasındaki farkın, dünya piyasa fiyatının %35'inden fazla olmayacağı yönündeki sınırlamalar, 2000 yılında da tarım fiyatlarının düşmeye devam edeceği yolunda sinyaller vermektedir.

Seçilmiş Maddelerde Enflasyon (12 aylık ortalamalara göre % değişim)

(1994=100)	1995	1996	1997	1998	1999
TÜFE	88.0	80.4	85.7	84.6	64.9
Gıda, İçki ve Tütün	92.3	72.2	92.5	82.3	48.6
Giyim ve Ayakkabı	100.7	82.6	74.9	79.6	52.2
Konut	86.8	85.4	82.2	90.3	86.4
Ev Eşyası	82.6	65.1	71.8	81.6	58.4
Sağlık	75.5	94.0	87.3	102.7	78.7
Ulaştırma	84.7	97.2	93.6	76.4	70.6
Eğlence ve Kültür	86.0	84.5	76.0	93.4	60.6
Eğitim	91.4	87.1	80.8	107.3	86.1
Lokanta, Pastane ve Otel	90.3	87.3	83.8	93.8	69.6
Çeşitli Mal ve Hizmetler	75.6	76.0	102.5	70.0	53.9

Kaynak: DİE

Tüketiciler fiyatları da, toptan eşya fiyatlarının üstünde olmakla birlikte düşmeye devam etmektedir. 1998 yılında ortalama %84,6 artan tüketiciler fiyatları, 1999 yılında %64,9'a gerilemiştir. En çok düşen tüketiciler malları gıda ve giyim sektörü malları olmuştur. Konut, eğitim, sağlık sektörlerindeki tüketiciler malları fiyat artışları ise bir önceki seneye göre düşmekle beraber 1999 yılı genel tüketiciler fiyat artış oranının üstünde kalmıştır.

Türkiye'de enflasyon geçmiş enflasyon gerekleşmeleriyle sıkı bir ilişki içindedir. Bu nedenle, enflasyonla mücadele programında önemli nokta programa ve hkmete güvenin sağlanmasıdır. Merkez Bankası para ve döviz programı, IMF kriterleriyle uyumlu memur maaş artışları bu yönde atılmış olumlu adımlardır. Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığının onaylanması, Dünya Bankası ve IMF'den gelmesi beklenen yurtdışı fonlar, özelleştirmenin hızlandırılacağına ve kamu saydamlığının sağlanacağına dair beklentiler ekonomik aktörlerin programa iyimser bakışlarını güçlendirmektedir. Türkiye, Avrupa Birliği'nin kapısında iken, belki de son şansını değerlendirmeli ve programın kriterlerine sonuna dek uymalıdır.

Enflasyonla mücadelede kalıcı bir başarı sağlamanın vakti gelmiştir.

B Ö L Ü M

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

Ödemeler Dengesi

1998 yılında Asya krizinin derinleşip bütün dünya ekonomilerine yayılması, dünya toplam mal ticareti hacminin yüzde 0,37 oranında düşmesine neden olmuştur. Dünyanın en büyük petrol ithalatçısı olan Doğu Asya ülkelerindeki kriz nedeniyle düşen petrol fiyatlarının ve ABD dolarının diğer paralar karşısında değer kazanmasının etkisiyle uluslararası fiyatlarda yaşanan azalma trendi devam etmiştir. 1998'in ikinci yarısında önemli ticaret ortağımız olan Rusya'da ortaya çıkan kriz, 1998 yılında bavul ticaretinin bir önceki yıla göre % 36,9 oranında azalmasına ve 1,4 milyar dolarlık net sermaye çıkışına neden olmuştur.

1999 yılında, iç talepteki daralma, ithalatın ihracattan daha hızlı küçülmesine, dolayısıyla dış ticaret açığının azalmasına yol açmıştır. Görülmeyenler kalemindeki, özellikle net turizm gelirlerindeki gerilemeden kaynaklanan küçülme, cari işlemler dengesinde bozulmaya neden olmuştur. Yıl boyunca devam eden sermaye girişleri cari işlemler dengesindeki bu bozulmayı dengeleyerek rezervlerin artmasını sağlamıştır.

Dış Ticaret

1999 yılının başında, uygulanan anti-enflasyonist programın ekonomiyi daraltıcı etkisinin küresel krizle birlikte daha da derinleşmesi, ekonomik aktivitelerin büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur. Küresel krizin yanında, en önemli dış ticaret partnerimiz olan Avrupa Birliği ülkelerinde özellikle euro alanında uyulanan sıkı mali ve parasal disiplinden kaynaklanan durgunluk ve iç talepte yaşanan daralma hem ithalatı hem de ihracatı olumsuz etkilemiştir. Yurtiçi talep ve üretimde yaşanan daralmanın yanı sıra, uluslararası piyasalarda doların diğer paralar karşısında değer kazanması ve Asya krizinin de etkisiyle uluslararası fiyatlardaki düşüşün devam etmesi, ithalatın ve ihracatın azalmasında önemli rol oynamıştır. Türk lirasının reel olarak değer kaybettiği bir dönemde, yurtiçi finansman maliyetlerindeki ve dolar cinsinden birim iş gücü maliyetlerindeki yükselme ihracat gelirlerini olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin ihracatının dışsal şoklara karşı esnek oluşu ihracattaki azalmanın ithalata göre daha az seviyede oluşmasını sağlamıştır.

1998 yılında, fazla veren cari işlemler dengesi 1999 yılında yeniden açık vermiştir.

1999'un ilk yarısında, dış talep gerilemesine bağlı olarak ihracat azalırken, iç talepteki düşüş sonucu daha hızlı gerileyen ithalat dış açığın daralmasına yol açmıştır.

Dış Ticaret (Milyar \$)

	1998	% değ.	1999	% değ.
İhracat (bavul ticareti hariç)	27.0	2.7	26.6	-1.4
İthalat	45.9	-5.4	40.7	-11.4
Dış ticaret açığı(1)	-18.9	-15.1	-14.1	-25.4
İhracat/ithalat (%)	58.8	-	65.4	-
İhracat/GSMH (Cari Fiyatlarla)	13.1	-	14.2	-
İthalat/GSMH (Cari Fiyatlarla)	22.3	-	21.7	-

(1) İthalat (CIF) (Altın ithalatı hariç) - İhracat (FOB) (bavul ticareti hariç)

Kaynak: DİE, DPT

1999'un ikinci yarısında, Asya krizinden şiddetle etkilenen bir çok yükselen piyasa ekonomisinin, mali piyasalarına olan güvenin yeniden sağlanması ile ekonomik canlanma göstermesi uluslararası petrol fiyatlarında kıpırdanmaya neden olmuştur. Uluslararası petrol fiyatlarındaki artışın etkisiyle ithalat fiyatlarındaki düşüş eğilimindeki azalma, birinci çeyrekte %29,5 oranında olan ithalattaki azalmanın ikinci çeyrekte %14,5 seviyesine inmesinde etkili olmuştur.

Temmuz ayında hükümet, hızla daralan ekonomiyi canlandırmak için önlemler paketi açıklamıştır. İhracattaki daralmaya karşı, ihracat kesmine yeni finansman imkanları sağlanabilmesi için, Eximbank'a 60 trilyonu Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu'ndan olmak üzere toplam 210 trilyon TL. bütçeden yeni kaynak aktarılmıştır. Ayrıca ihracatçıların Eximbank'tan sevk öncesi ihracat kredi taleplerini karşılamak üzere, Merkez Bankası'ndan 500 milyon dolarlık, dış ülkelere ise 800 milyon dolarlık kaynak sağlanması kararlaştırılmıştır. Ekonomik durgunluk ve likidite sıkıntısı nedeniyle darboğaza girmiş olan firmalara ödeme kolaylığı getirecek, ek kredi olanağı sağlayan ve ödeme vadesini uzatan, bir dizi önlem alınmıştır. İhracat faaliyetleri olan KOBİ'lere orta vadeli tesis ve işletme kredileri açılması için, dış piyasalardan sağlanan 5 yıl vadeli 200 milyon dolar tutarında kredi ve KOBİ Teşvik Fonuna konulan ödeneğin 4 trilyon TL'lik kısmı kanallı edilmiştir. Piyasalara canlılık sağlanması amacıyla, bankalarca verilen tüketici kredilerine

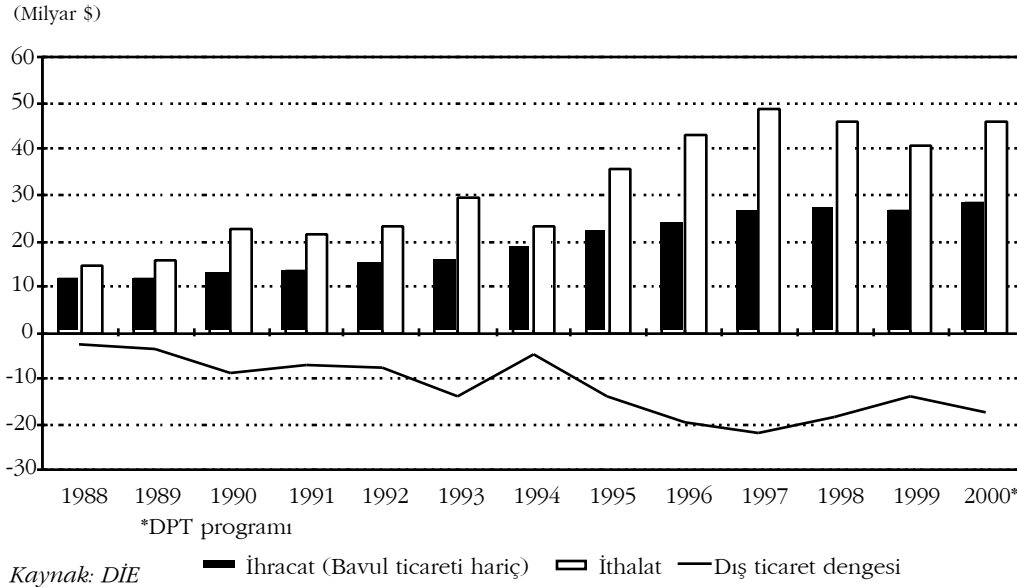
1999'un ikinci yarısında, dünya ekonomilerinde görülen canlanmaya rağmen, yaşanan deprem felaketi, ithalat ve ihracattaki azalma trendinin devam etmesine neden olmuştur.

Temmuz ortalarında, ekonomiyi canlandırmak için ihracatın artırılması başta olmak üzere bir dizi önlem alınmıştır.

uygulanan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) oranı diğer kredilerde olduğu gibi %8'den %3'e indirilmiştir. Döviz kredilerinde vade 12 aydan 18 aya yükseltilmiştir. Gerçekleştirilen vergi reformunun dünya krizi ile aynı zamana rastlamasından ötürü, mali milat ile harcar ve tasarruf esasına dayanan gelir tanımı uygulamaları 3 yıl süre ile ertelenmiştir. Geçici vergide 2000 yılında başlamak üzere kurumlar için oran % 20'ye indirilip ödeme süresi 6 aya çıkarılmıştır. Mevduat faizleri ile repo gelirlerinin vergilendirilmesinde kaynakta kesinti yoluyla nihai vergilendirme usulüne gidileceği, telif haklarının vergilendirilmesinde ise, stopaj esasının nihai vergileme olarak kabul edileceği açıklanmıştır.

Dış piyasalardaki olumlu gelişmelerin yanında yurt içinde alınan ekonomik önemlerin de etkisiyle oluşan iyimser hava, Temmuz ayında ihracattaki küçülmenin %1.7, ithalattaki küçülmenin ise %13.7 oranında sınırlı kalmasını sağlamıştır. Fakat Ağustos ayında yaşanan deprem felaketi beklentileri ve özellikle sanayi üretimini olumsuz etkilemiş, ithalatın %15.8 oranında daralmasına, ihtacattın ise %18.1 oranında rekor bir düşüş göstermesine neden olmuştur.

Dış Ticaret

1999 yılının tamamında ihracat bir önceki yıla göre % 1,4 oranında azalırken, ithalattaki azalma % 11,4 olarak gerçekleşmiştir. Böylece dış ticaret açığı % 25,6 oranında azalarak 14,1 milyar dolara inmiş, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise geçen sene aynı dönem için %58,7 iken bu sene %65,3'e yükselmiştir.

Reel olarak bakıldığında, ithalatın %6,4 oranında gerilediği, ihracatın ise %6 oranında arttığı, dış ticaret açığındaki azalmanın ise %22,9 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Dolayısıyla, dış ticaretteki daralma miktardan çok fiyat etkisinden kaynaklanmaktadır. Yıllık ortalama miktar ve fiyat endeksindeki değişimler de bunu doğrulamaktadır. 1999 yılında ortalama ihracat miktar endeksi %4,8 oranında artış gösterirken ithalat miktar endeksi % 0,3 oranında artmıştır. Aynı dönemde ihracat fiyat endeksi % 6,8 oranında düşerken ithalat fiyat endeksi % 5,5 oranında gerilemiştir. Ağustos ayından itibaren ihracat fiyatlarının ithalat fiyatlarından daha hızlı gerilemesi dış ticaret hadlerinin alehimize dönmesine neden olmuştur. Uluslararası petrol fiyatlarındaki hızlı artışın devam etmesi ve varil başına petrol fiyatının 25\$ tavanını aşması, önümüzdeki dönemlerde de ithalat fiyatlarındaki hızlı yükselmenin devam edeceğini işaret etmektedir.

İhracat mal grupları itibariyle incelendiğinde, 1999 yılının tamamında sermaye malları ihracatı sene başından itibaren artış trendi göstermiş ve %29 oranında yükselme göstererek toptan ihracattaki payını %5,2'den %6,8'e çıkarmıştır. Sektörel dağılım itibariyle, tarımsal ürün ihracatı % 11,4 gerilerken, toplam ihracatın % 90'ını oluşturan sanayi malları ihracatındaki gerileme % 0,5 olmuştur.

Reel olarak bakıldığında dış ticaret hacmindeki azalmanın daha az olduğu görülmektedir.

Toplam ihracat azalırken sermaye malları ihracatı yükselmiştir.

İhracatın Sektörel Dağılımı (Milyon \$)*

	1998		1999		
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değ.
Tarım	2,700	10.0	2,393	9.0	-11.4
Madencilik	364	1.3	385	1.4	5.9
İmalat sanayii	23,873	88.5	23,757	89.4	-0.5
Diğer	20	0.1	15	0.1	-23.3
Toplam	26,974	100	26,588	100	-1.4

*ISIC Revize 3 sınıflandırmasına göre, bavul ticareti hariç

Kaynak: DPT

1999 yılında, ithalatın alt kalemleri de azalma eğilimi göstermiştir. Ekonomiye hakim olan durgunluk ve ithalat fiyatlarının önemli oranda düşmesi nedeniyle, sermaye malları ithalatı %18,1 oranında azalırken, ara malları ve tüketim malları ithalatı sırasıyla %10,1 ve %4,9 oranında azalmıştır. Aralık ayında ise sermaye malları ve tüketim malları ithalatı sırasıyla %25,4 ve %13,1 oranında artış gösterirken, ara malları ithalatının %61,2 oranında rekor bir artış göstermesi, ekonominin canlanmaya başladığını işaret etmektedir.

Yıl boyunca azalma gösteren sermaye ve ara malları ithalatı, Kasım ayından itibaren artış trendine girmiştir.

İthalatın Mal Grupları İtibariyle Dağılımı (Milyon \$)*

	1998		1999		
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değ.
Sermaye Malları	10,665	23.2	8,730	21.5	-18.1
Tüketim Malları	5,322	11.6	5,063	12.4	-4.9
Ara Mallar	29,562	64.4	26,571	65.3	-10.1
Diğer	372	0.8	327	0.8	-11.9
Toplam	45,921	100.0	40,692	100.0	-11.4

*BEC Sınıflamasına göre

Kaynak: DPT

Euronun ABD doları karşısında değer kaybetmesi dolar cinsinden hesaplanan ihracat değerini olumsuz etkilemesine ve toplam ihracatın azalma trendinde olmasına rağmen, 1999 yılında en önemli ticaret partnerimiz olan Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile olan ihracat %6,2 oranında artmıştır. Böylece, bu ülkelerle yapılan ihracatın toplam ihracattaki payı %50'den %53,9'a çıkmıştır.

Toplam ihracat azalırken AB ülkeleri ile olan ihracat artmıştır.

Aynı dönemde ABD'ye yapılan ihracat %9 oranında artmış ve ABD en çok ihracat yaptığımız ikinci pazar durumuna gelmiştir. OECD üyesi olmayan Avrupa ülkeleri ve Birleşmiş Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri ile yapılan ihracat %30,9 gibi yüksek bir oranda azalmıştır. Rusya ile yapılan ihracatın Rusya'daki ekonomik krizin de etkisiyle %56,5 oranında azalmasının bu gerilemedeki etkisi büyük olmuştur.

İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon \$)

	1998	% pay	1999	% pay	% değ.
	Değer		Değer		
Genel Toplam	26,974	100.0	26,588	100.0	-1.4
I. OECD ülkeleri	16,910	62.7	18,039	67.8	6.7
A. AB ülkeleri	13,437	49.8	14,332	53.9	6.7
B. EFTA ülkeleri	356	1.3	361	1.4	1.4
C. Diğer OECD ülkeleri	3,117	11.6	3,344	12.6	7.3
II. OECD dışı ülkeler	10,064	37.3	5,473	20.6	-45.6

Kaynak: DPT

Ülke grupları itibariyle ithalata bakılırsa, ithalatımızdaki payı %52,6 olan AB ülkeleri ile yapılan ithalatın %11 oranında azaldığı görülmektedir. Rusya'dan yaptığımız ithalat ise, bu dönemde %10 oranında artmıştır.

İthalatta yüksek oranda azalma olmasına rağmen Rusya'dan yapılan ithalat artış göstermiştir.

İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon \$)

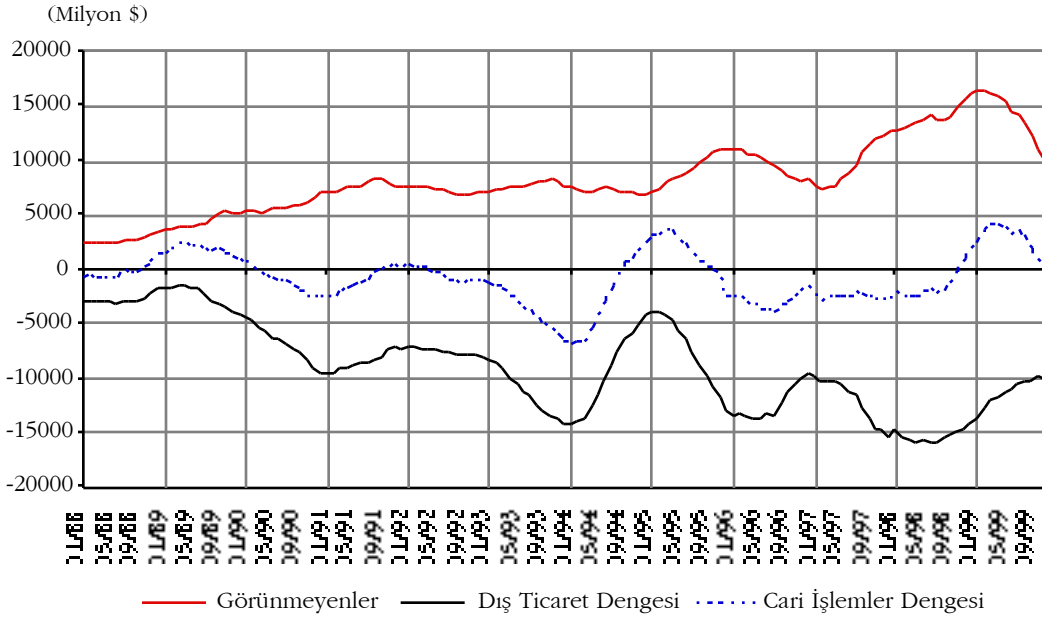
	1998	% pay	1999	% pay	% değ.
	Değer		Değer		
Genel Toplam	45,921	100.0	40,692	100.0	-11.4
I. OECD ülkeleri	33,471	72.9	28,326	69.6	-15.4
A. AB ülkeleri	24,074	52.4	21,419	52.6	-11.0
B. EFTA ülkeleri	1,169	2.5	926	2.3	-20.8
C. Diğer OECD ülkeleri	8,228	17.9	5,981	14.7	-27.3
II. OECD dışı ülkeler	12,031	26.2	11,858	29.1	-1.4

Kaynak: DPT

Cari İşlemler Dengesi

1999'un başından itibaren, ithalatın ihracattan daha fazla gerilemesi dış ticaret açığının küçülmesine yol açarken, turizm gelirlerindeki hızlı gerileme ve faiz ödemelerindeki artış görünmeyenler kaleminin azalmasına yol açmıştır. Dolayısıyla 1998 yılında cari işlemler dengesi 2 milyar dolar fazla verirken, 1999 yılında 1,4 milyar dolar açık vermiştir.

Cari İşlemler Dengesi* (12 Aylık Kümülatif)

* 01/96' dan itibaren Bavul Ticareti Dahildir.

Kaynak: D.İ.E

Görünmeyenler kalemindeki hızlı azalışa rağmen, dış ticaret dengesindeki gerileme, cari işlemler dengesindeki bozulmayı dengelemiştir.

Ödemeler dengesinde önemli bir yeri olan bavul ticareti, 1999'un ikinci yarısından beri toparlanma gösteren Rusya ekonomisi ile birlikte hafif bir artış trendine girmiş olsa da 1999 yılı boyunca %38,9 oranında gerilemiştir. Ağustos ayında yaşanan deprem felaketine ve bavul ticaretindeki belirgin azalmaya rağmen, yıl boyunca ihracattaki gerileme ithalatın daha gerisinde kalmıştır. Böylece dış ticaret açığı 1999 yılında %26,5 oranında azalarak 10,4 milyar dolara inmiştir.

Cari işlemler dengesi (Milyon \$)

	1998	1999
Mal ihracatı (fob)	31,220	29,326
İhracat (fob)	26,973	26,588
Bavul Ticareti	3,689	2,255
Transit ticaret	558	483
Mal ithalatı (fob)	-45,440	-39,773
İthalat (cif)	-45,922	-40,692
Altın (cif)	-1,761	-1,079
Transit ticaret	-514	-442
İthalat sigortası ve navlunu	2,757	2,440
Dış ticaret dengesi	-14,220	-10,447
Diğer mal ve hizmet gelirleri	25,802	18,748
Turizm	7,177	5,203
Faiz	2,481	2,350
Diğerleri	16,144	11,195
Diğer mal ve hizmet giderleri	-15,325	-14,840
Turizm	-1,754	1,471
Faiz	-4,823	-5,450
Diğerleri	-8,749	-7,919
Toplam mal ve hizmet dengesi	-3,743	-6,539
Özel karşılıksız transferler (gelirler)	5,568	4,813
İşçi gelirleri	5,356	4,529
Diğerleri	212	284
Karşılıksız resmi transferler (net)	159	362
İşçi gelirleri	41	47
Diğerleri (net)	118	315
Cari işlemler dengesi	1,984	-1,364

Kaynak: DPT, TCMB

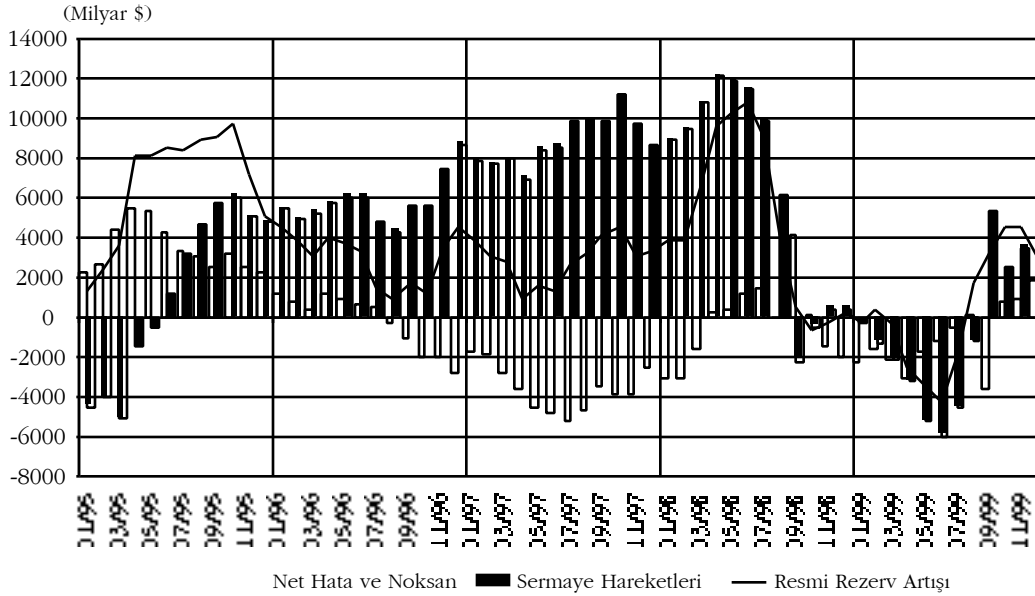
Özellikle yaz aylarında görülen turist sayısında azalma, hükümetçe ayakbastı paralarının indirilmesi şeklinde alınan tedbirlere rağmen devam etmiş ve bütün yılda, net turizm gelirleri bir önceki yıla göre %31,2 oranında gerilemiştir. Net faiz ödemelerinin aynı dönemde %32,4 oranında artması, cari işlemler dengesinde önemli bir yer tutan görünmeyenler kaleminin %43,9 oranında azalmasına neden olmuştur.

Sermaye Hareketleri

Sermaye hareketlerinde en belirgin değişimi gösteren portföy yatırımları, 1998 yılında Rusya krizinin etkisiyle 6,7 milyar dolar çıkış gösterirken 1999'da deprem felaketine rağmen 3,4 milyar dolar artış göstermiştir. 1999 yılı başından itibaren, uluslararası piyasalarda yapılan tahvil ihraçlarının toplam tutarının 3,2 milyar dolara ulaşması portföy yatırımlarındaki belirgin artışta önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, 1999'un ikinci yarısında, hükümetin uzlaşmacı tutumu ve hızla alınan reform kararları ve deprem felaketinden sonra gelmesi beklenen dış yardımlarla birlikte, özellikle menkul kıymetler borsasındaki beklentilerin olumlu yönde revize edilmesi, portföy yatırımlarının artmasında önemli katkıda bulunmuştur.

1999 yılı boyunca devam eden, portföy yatırımlarındaki artış sayesinde, 6,6 milyar dolar sermaye girişi olmuştur.

Sermaye ve Resmi Rezerv Hareketleri (12 Aylık Kümülatif)

Kaynak: D.İ.E

Doğrudan yatırımlar kalemi aynı dönemde %75,9 oranında azalırken, kredi mektuplu DTH hesaplarındaki azalma ve kredi geri ödemelerindeki artış yüzünden diğer uzun vadeli sermaye hareketleri % 91,3 oranında azalmıştır. Kısa vadeli sermaye hareketleri ise sağlanan kredilerdeki artışa rağmen mevduatlardaki azalmanın etkisiyle 1998 yılına göre %70,8 oranında azalmıştır. Net hata ve noksan kaleminin 1,9 milyar dolarlık sermaye girişi göstermesiyle birlikte, 1998 yılında toplam 1,5 milyar dolar sermaye çıkışı olurken, 1999 yılında 6,6 milyar dolar sermaye girişi olmuştur. Dolayısıyla cari işlemler dengesindeki bozulmaya rağmen 5,2 milyar dolarlık rezerv birikimi sağlanmıştır. Bu dönemde, IMF'ten sağlanan net 408 milyon dolarlık kredi ile resmi rezerv artışı 5,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Sermaye hareketleri (milyon \$)

	1998	1999
Sermaye hareketleri (rezerv hariç)	448	4,671
Doğrudan yatırımlar (net)	573	138
Portföy yatırımları (net)	-6,711	3,429
Diğer uzun vadeli sermaye	3,985	345
Kredi kullanımı	11,505	11,036
Anapara geri ödemesi	-8,174	-10,560
Dresdner hesabı	654	-131
Kısa vadeli sermaye	2,601	759
Varlıklar	-1,464	-2,571
Verilen krediler	-261	-453
Bankalar rezervi ve diğer var.	-752	-1,827
Diğer varlıklar	-451	-291
Yükümlülükler	4,065	3,330
Sağlanan krediler	1,842	2,960
Mevduat	2,223	370
Net hata ve noksan	-1,985	1,899
Denge kalemleri		
Genel denge	447	5,206
Rezerv değişmesi (1)	-447	-5,206
IMF nezdindeki varlıklarımız	0	-112
IMF krediler	-231	520
Resmi rezervler (1)	-216	-5,614

(1) (-) artışı göstermektedir.

Kaynak: DPT, TCMB

Dış Borçlar

1999 Aralık ayı sonu itibariyle dış borç stoku, 1999 yılı boyunca doların diğer paralar karşısında değer kazanmasından kaynaklanan 1,2 milyar dolarlık lehte kur farkı olmasına rağmen, 1998 Aralık seviyesine göre 5,1 milyar dolar artarak 111,2 milyar dolara yükselmiştir. Uluslararası piyasalardaki belirsizliğe bağlı olarak borçlanma vadesinin azalması kısa vadeli dış borç stoğunun 1998 sonuna göre %7,7 artarak 29,3 milyar dolara ulaşmasına neden olmuştur. 1998'de çıkan küresel krizin etkileri doğrultusunda azalma gösteren orta ve uzun vadeli dış borç stoku, 1999'un üçüncü çeyreği ile birlikte artmaya başlamış ve yıl sonunda bir önceki yıla göre %3,9 oranında artarak 81,9 milyar dolar seviyesine çıkmıştır.

Dış borç stoku Aralık 1999'da 111,2 milyar dolara yükselmiştir.

Dış borç stoku (Milyon \$)

	1998		1999		% değ.
	Değer	% pay	Değer	% pay	
Orta-uzun vade	78,816	74.3	81,921	73.7	3.9
Kamu setörü	40,208	37.9	40,584	36.5	0.9
TCMB	12,073	11.4	10,008	9.0	-17.1
Özel sektör	26,536	25.0	31,329	28.2	18.1
Kısa vade	27,236	25.7	29,294	26.3	7.6
Toplam	106,052	100.0	111,215	100.0	4.9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Kısa vadeli borçların uluslararası rezervlere oranı 1994 yılında yaşanan finansal krizden sonra %68,4 seviyesine geriledikten sonra 1998 yılında %90 seviyesine çıkmış, 1999 yılında ise %76,1 seviyesine gerilemiştir. Uluslararası rezervlerin toplam dış borç stokuna oranı ise 1998 sonunda %27,8'iken Aralık 1999 sonunda %28,8'e çıkmıştır.

Döviz Kurları

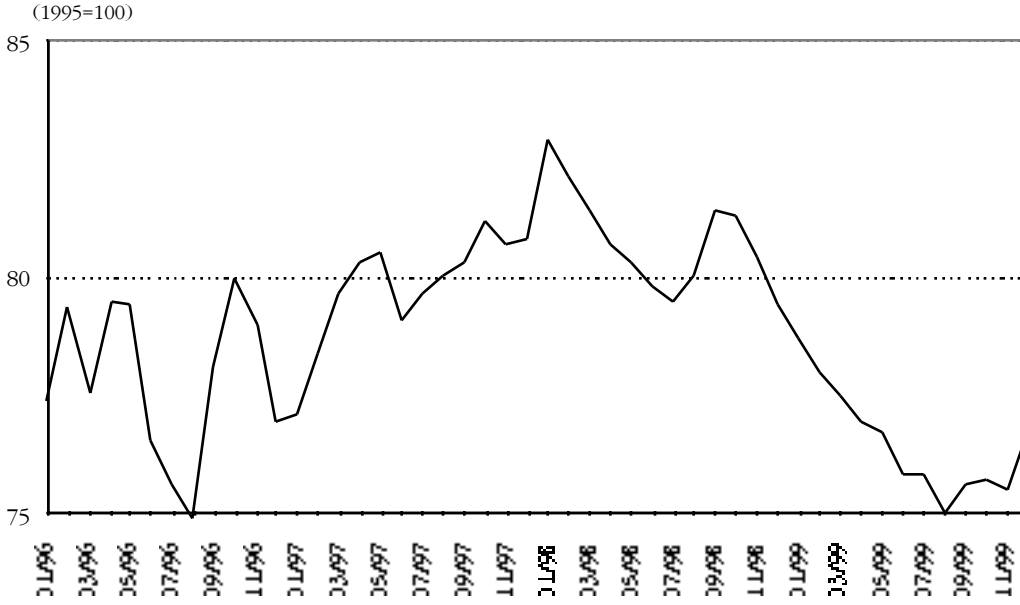
1995 yılı bazlı tartılı efektif reel kur endeksi, 1998 yılının ikinci yarısında itibaren başlayan düşme trendine 1999 yılında da devam etmiştir.

1999 yılında 1998 yılında olduğu gibi

1999 yılının Aralık ayında TERK değeri, TL'nin ağırlıklı döviz kuru karşısında, ihracattaki tıkanmanın henüz yaşanmadığı 1997 yılına göre % 3,8 oranında değer kaybettiğini işaret etmektedir. Merkez Bankası, kur politikasını enflasyona ve yurtdışındaki döviz talebine uygun olarak yürütmüştür. Dolayısıyla TL'nin reel olarak 1999 yılında, doların uluslararası piyasalarda hızla değer kazanmasının da etkisiyle, değer kaybetmesi, reel kur politikasının ihracatı baskılıyıp ithalatı ödüllendiren bir etkisinin olmadığını işaret etmektedir. Bu gelişmeler ışığında, 1999 yılında döviz kuru politikası rekabet gücünü artırıcı bir rol oynamıştır.

TL'de değer kaybı büyük ölçüde enflasyon oranına paralel gitmiştir.

Tartılı Efektif Reel Kur

Kaynak: TCMB

B Ö L Ü M

2000 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ HEDEFLER VE BEKLENTİLER

2000 Yılında Türkiye Ekonomisi: Hedefler ve Beklentiler

1999 yılında yaşanan ekonomik kriz, kapsamlı bir maliye ve yapısal reformlar programı vasıtasıyla, enflasyonu indirmeyi, reel faizleri düşürmeyi ve büyümeyi istikrarlı bir düzeyde sürdürmeyi hedefleyen makroekonomik uyum çabalarını artırma ihtiyacını açıkça ortaya koymuştur. Yıl sonuna doğru, ekonomide istikrar arayışları artış göstermiş ve sosyal güvenlik, uluslararası tahkim ve bankacılık sektörü ile ilgili düzenlemelere hız kazandırılarak yasalar meclisten geçirilmiştir.

1999'un Aralık ayında kesinleşen AB'ye tam üyelik adaylığı ve IMF ile imzalanan Stand-by anlaşması, 2000 yılında önemli miktarda dış kaynak giriş olasılığını ve dolayısıyla hükümet programına olan güveni artırırken, iktisadi beklentileri de olumlu yönde etkilemiştir.

1999 yılının kriz yılı olmasına karşın, 2000 yılının istikrar yılı olması bekleniyor.

Temel Ekonomik Büyüklükler

	1999 Gerçekleşme	2000 Program
GSMH (Milyon \$)	187,328	218,081
Büyüme oranı (%)	-6.4	5.5
GSMH deflatörü (%)	60.0	42.5
TEFE ortalama (%)	53.1	38.5
TEFE yılsonu (%)	62.9	20.0
TÜFE ortalama (%)	64.9	44.3
TÜFE yılsonu (%)	68.8	25.0
Ortalama dolar kuru	417,676	573,030
Özelleştirme Geliri (Milyar \$)	0.22	7.6
Bütçe açığı / GSMH (%)	-11.6	-11.5
Faiz dışı fazla / GSMH (%)	2.1	5.4
Cari işlemler dengesi / GSMH (%)	-0.8	-1.3

Kaynak: DPT

İmzalanan Stand-by anlaşması çerçevesinde uygulanacak makroekonomik uyum programı daha evvel uygulananlardan farklı olarak, 9 Aralık 1999 tarihinde Merkez Bankası tarafından açıklanan detaylı bir

para programı ile desteklenmektedir. Merkez Bankası, yeni para programında, enflasyonist beklentileri kırmak ve hükümetin yıl sonu enflasyon hedefini desteklemek amacıyla 2000 yılı için, yıl sonunda yüzde 20'ye düşürülmesi hedeflenen yıllık TEFİ artış oranına göre, efektif nominal temelde günlük kur hedefi açıklamıştır. Merkez Bankası, 1 ABD Doları ve 0,77 Avrupa Eurosu'ndan oluşan döviz sepetinin yıl sonu artış hedefini, yıl sonu enflasyon hedefine paralel olarak, yüzde 19,9 olarak belirlemiştir. Bu hedeflemenin, 2001 Temmuz ayına kadar devam edecek şekilde planlanması doğrultusunda, 2001 yılının ilk üç aylık dönemi için de kur hedefleri aylık % 0,9 oranında açıklanmış bulunmaktadır. Kur hedefini çıpa olarak kullanan anti-enflasyonist programdan çıkış tarihi 1 Temmuz 2001'de, Türk Lirası merkez değerinin etrafında % $\pm 3,75$ bandı içerisinde dalgalanmaya bırakılacaktır. Bu dalgalanma aralığı 2002 yılının ilk yarısında toplam % 7,5'dan % 15'e (% $\pm 7,5$) , 2002 yılının ikinci yarısında ise % 15'den % 22,5'a (% $\pm 11,25$) yükseltilecektir.

Kur Sepeti Hedefleri

		Ay Sonu değeri (1 USD 0.77 EUR)	Değişim Oranları	
			Aylık (%)	Kümülatif (%)
2000	Ocak	979,160	2.1	2.1
	Şubat	999,722	2.1	4.2
	Mart	1,020,716	2.1	6.4
	Nisan	1,038,069	1.7	8.2
	Mayıs	1,055,716	1.7	10.1
	Haziran	1,073,663	1.7	12.0
	Temmuz	1,087,621	1.3	13.4
	Ağustos	1,101,760	1.3	14.9
	Eylül	1,116,083	1.3	16.4
	Ekim	1,127,243	1.0	17.5
	Kasım	1,138,516	1.0	18.7
	Aralık	1,149,901	1.0	19.9
2001	Ocak	1,160,250	0.9	0.9
	Şubat	1,170,692	0.9	1.8
	Mart	1,181,228	0.9	2.7

Kaynak: TCMB

Açıklanan kur politikasını desteklemek amacıyla, Merkez Bankası bilançosunda para tabanının değişiminin, sadece net dış varlıklar kalemindeki değişim karşılığı olması hedeflenmiştir. Bu nedenle, net iç varlık kalemine üst limit ve döviz rezervlerine alt limit hedefleri konulmuştur. Ayrıca, bankaların ay içinde ortaya çıkan likidite taleplerinin karşılanabilmesi ve etkin likidite yönetimi yapabilmeleri için zorunlu karşılık oranları azaltılmıştır.

Uygulanan makroekonomik uyum programının mali ayağını oluşturan sıkı maliye politikasının hayata geçirilmesi için, konsolide bütçe değerlerinin ve kamu kesimi genel dengesinin üzerine üç aylık temelde performans kriterleri konulmuştur. Maliye politikası desteklemek amacıyla yüksek hedefli özelleştirme programının yanı sıra, tarımsal destekleme, sosyal güvenlik, kamu maliyesi ve şeffaflık, vergi politikası, bankacılık sisteminin denetim ve gözetimi konularını içeren yapısal reformlar da performans kriteri olarak kapsamlı bir şekilde niyet mektubunda yer almıştır. Ayrıca, makroekonomik uyum programında iç borcun dış borçla ikaamesine bir sınır getirmek amacıyla, toplam dış borç stoğuna üst limit ve dış borç riskini asgaride tutmak için kısa vadeli dış borç stoğuna ise tavan konulmuştur.

Performans Kriterleri ve Yol Gösterici Hedefler

	31/12/1999	31/3/2000	30/6/2000	30/9/2000	31/12/2000
Net İç Varlıklar (trilyon TL)	-1,200	-1,200	-1,200	-1,200	-1,200
Net Uluslararası Rezervler (milyon \$)	12,000	12,000	12,750	12,750	13,500
Kamu Temel Denge* (trilyon TL)	1,000	1,500	2,600	3,900	4,500
Kamu Temel Denge* (trilyon TL)**	–	2,150	3,850	5,900	9,100
Toplam Dış Borçlanma* (milyon \$)	8,500	12,000	16,000	20,000	23,500
Kısa Vadeli Dış Borç Stoku (milyon \$)	500	500	500	500	500

* 31 Aralık 1999 değeri; 31 Aralık 1998'den 31 Aralık 1999'a kadar olan kümülatif değeri yansıtır.

** Özelleştirme gelirleri dahil.

Kaynak: IMF niyet mektubu

Yapısal Reformlar Alanında Belirlenen Hedefler (Konu Başlığına Göre)

Konu Başlığı	Yapılacak Düzenlemeler	Tarih	Sonuç	Not
Bankacılık Düzenlemeleri	Denetim ve Gözetim Yetkisinin BDDK'na Devredilmesi Yabancı Para Net Genel Pozisyon Sınırı Oranında Değişme Bankalar Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Karşılık Ayrılmak Krediler ile İlgili Düzenlemeler Karşılıkların Vergiden Düşülmesine İlişkin Düzenlemeler Sermaye Yeterliliği ve Açık Döviz Pozisyonu Oranları ile İlgili Düzenlemeler Bankaların Alınan Tedbirlere Uyumu/Uyumsuzluğu BDDK Üyelerinin Belirlenmesi Muhasebe Kurallarının Değiştirilmesi Kredi Sınırlarına İlişkin Düzenlemeler Sermaye yeterliliği ile ilgili Kuralları hayata Geçirilmesi Sermaye Yeterliliği ile ilgili Kuralları Değiştirilmesi BDDK'nın tümüyle Faaliyete Geçmesi Yeni Muhasebe Standartları Getirilmesi Piyasa Riskini de İçeren Sermaye Yeterliliği Konusu ile İlgili Düzenlemeler Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması Ödenmemiş Görev Zararları ile ilgili Alınan Tedbirler	 2000 yılı içinde 01 Nisan 2000'e kadar 01 Mayıs 2000'e kadar 01 Temmuz 2000'e kadar 01 Temmuz 2000'e kadar 01 Temmuz 2000'e kadar 01 Eylül 2000'e kadar 01 Ocak 2001'e kadar 01 Ocak 2001'e kadar 01 Ocak 2001'e kadar	Gerçekleşti (Haziran 1999) Gerçekleşti (Eylül 1999) Gerçekleşti (Aralık 1999) Gerçekleşti (Aralık 1999) Gerçekleşti (Aralık 1999) Gerçekleşti (Aralık 1999) Gerçekleşti (Nisan 2000) Gerçekleşti (Aralık 1999)	Stand-by için ön koşul İkinci gözden geçirme Yapısal Performans Kriteri İkinci Gözden Geçirmenin Tamamlanması İçin Yapısal Kriter Yapısal Performans Kriteri Üçüncü Gözden Geçirmenin Tamamlanabilmesi İçin Yapısal Kriter Yapısal Performans Kriteri
Diğer Alanlar	Tarife Oranlarının Yeniden Belirlenmesi Gümrük Düzenlenmesi Türk Ulusal Akreditasyon Konseyi'nin Kurulması Dış Borçların Zamanında Ödenmesi Uluslararası Cari İşlemlere Yönelik Kısıtlama Getirilmemesi Ödemeler Dengesine Yönelik Kısıtlama Getirilmemesi	01 Ocak 2001'e kadar	Gerçekleşti Gerçekleşti	
Kamu Mali Yönetimi	İhtiyari Yükümlülüklerin Stogunun Çıkarılması 20 Bütçe Fonunun Kapatılması Gerekli Bütçe Dışı Fonların Belirlenmesi Bütçe Dışı Fonların Ortadan Kaldırılması 25 Bütçe Fonunun Kapatılması Konsolide Bütçeye Tabi Kuruluşlar Finansal Bilgi Sisteminin Uygulamaya Konması Garantiler ile İlgili Değişiklikler 16 Bütçe Fonunun Kapatılması Bütçe İçi veya Dışı Yeni Fon Oluşturulmaması	01 Ocak 2000'e kadar 01 Şubat 2000'e kadar 01 Nisan 2000'e kadar 01 Haziran 2000'e kadar 01 Ağustos 2000'e kadar 2001 yılı içinde 2001 yılı içinde 01 Ocak 2001'e kadar 01 Haziran 2001'e kadar	Gerçekleşti 15 fon kapatıldı (Nisan 2000) Gerçekleşti Gerçekleşti	İlk Gözden geçirme için Yapısal Kriter İlk Gözden geçirme için Yapısal Kriter İkinci Gözden geçirme için Yapısal Kriter Üçüncü Gözden geçirme için Yapısal Kriter Beşinci Gözden geçirme için Yapısal Kriter

Uygulanmaya başlanan makroekonomik uyum programı sayesinde, bütçe disiplini sağlanarak, kamu borçlanma gereğinde büyük oranda iyileşme, enflasyon ve faiz oranlarında ise kalıcı bir düşüş beklenmektedir.

Aylık sanayi üretim endeksi verilerine göre, 1999 yılında sürekli daralma gösteren sanayi üretimi, Aralık ayından itibaren genişlemeye başlamıştır. 2000 yılı Ocak ve Şubat aylarında, bir önceki yıla göre mevsimsellikten arındırılmış olarak, sırasıyla, % 4,9 ve % 7,3 oranlarında hızlı artış gösteren aylık sanayi üretim endeksi, Mart ve Nisan aylarında sırasıyla % 1,2 ve % 2,4 oranında artmıştır. Dolayısıyla, yılın ilk dört ayında imalat ve toplam sanayi üretimindeki artışlar sırasıyla % 3,3 ve % 3,6 olmuştur. Petrol ürünleri üretimi yılın ilk dört ayında % 25,7 daralarak imalat sanayi üretimini aşağı çeken sektör olmuştur. Giyim eşyası ve tekstil ürünlerindeki artışlar, sırasıyla, aynı dönemde % 18,6 ve % 13,6 olurken, makine ve teçhizat imalatının % 15 artması da umut vermiştir. Mart ayı itibariyle yaşadığı daralmadan çıkma sinyalleri veren gıda sektörü ve yılın ilk dört ayında % 52,8 artış gösteren taşıt ve karoseri imalatı ise canlanan iç talebin habercisi olmuştur.

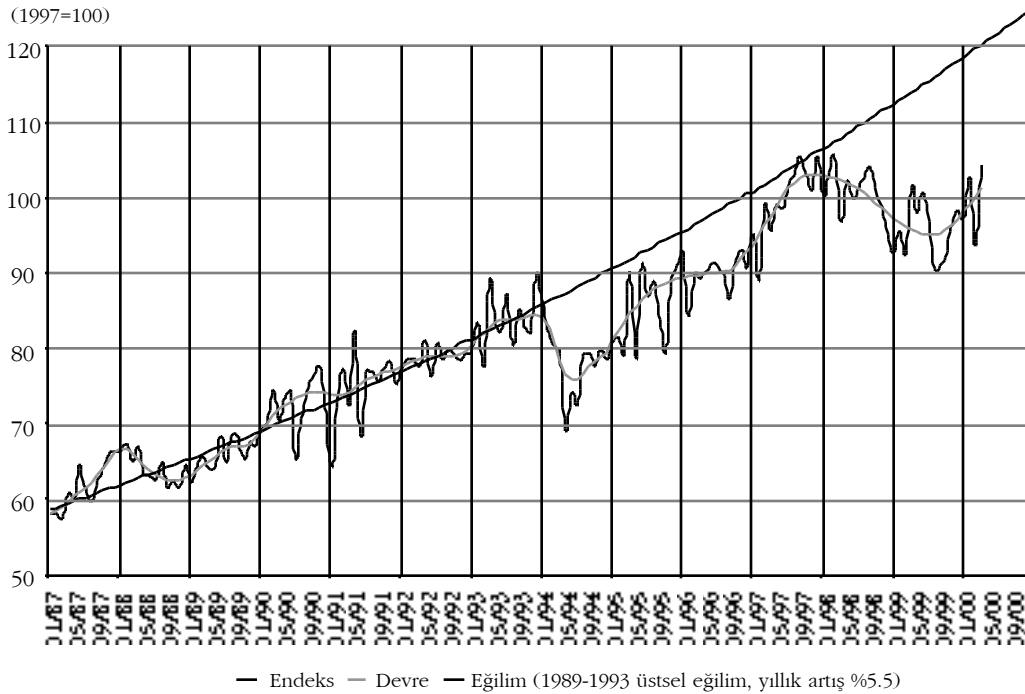
Üç aylık sanayi üretim endeksi verilerine bakıldığında, 2000 yılının ilk çeyreğinde, mevsimsellikten arındırılmış sanayi üretimi, bir önceki yıla göre % 3,4 artarken imalat sanayindeki artış % 2,8 olarak gerçekleşmiştir. Sanayi üretiminde görülen sınırlı artış, yılın ilk çeyreği için milli gelir temelinde büyüme beklentilerini olumsuz etkilemekle birlikte, özellikle, ara malları ithalatındaki yüksek oranlı artış, üretimin hızlanması yönünde öncü nitelikte olumlu sinyaller vermeye devam etmiştir. Yılın ilk çeyreğinde toplam ithalat, bir önceki yılın aynı dönemine göre % 40 artış gösterirken, ara malları ithalatı % 45 oranında artmıştır. Aynı dönemde, % 1,3 düşüş kaydeden ihracat yoluyla beklenen üretim artışının, önümüzdeki aylarda, enflasyonun hızlı bir düşüş trendine girmesiyle kapanacak olan kur makasının caydırıcı etkisinin kaybolmasıyla birlikte, güçlenerek devam edeceği tahmin edilmektedir. Merkez Bankası İktisadi Eğilim Anketlerinin üretim ve ihracat genel eğilimleri de bu görüşü desteklemektedir.

Makroekonomik uyum programı dahilinde, büyümenin enflasyonist baskı yapmayacağı, üretim artışlarının atıl kapasitelerin kullanılmasıyla

Yeniden büyüme sürecine giren ekonominin 2000 yılında %5,5 civarında bir büyüme hızına ulaşması beklenmektedir.

sağlanacağı dolayısıyla, kapasite kullanım oranının artacağı beklenmektedir. İmalat sanayi kapasite kullanım oranı, Ocak, Şubat ve Mart aylarında sırasıyla % 73,3, % 74,3, % 74,2 ile bir önceki yılın aynı dönemindeki seviyelerin üstünde gerçekleşmiştir. Nisan ayında ise % 75,9 olarak gerçekleşen kapasite kullanım oranı geçen yılki % 77,9'luk seviyesinin altında kalmıştır. Tam kapasite ile çalışamama nedenleri içerisinde, talep yetersizliği en önemli neden olmaya devam etmekle birlikte geçen yıla nazaran iç ve dış pazardaki talep yetersizliğinin tam kapasite ile çalışamama nedenleri içerisindeki paylarının azalması olumlu bir gösterge olarak karşılanmalıdır.

Mevsimsellikten Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (Düzey)

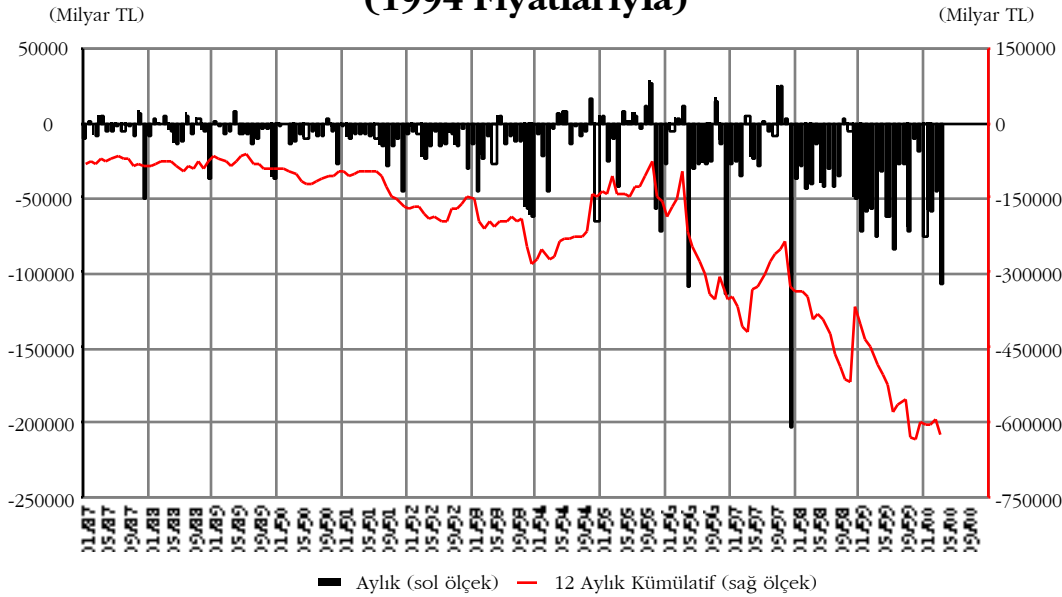

12 aylık temelde değerlendirildiğinde, bütçe açığında kısmi bir iyileşme görülmüştür. Bütçe açığının 23 milyar dolar seviyesinde stabilize olduğu, buna karşılık, faiz dışı dengenin artmakta olduğu görülmektedir. Yürürlüğe konan deprem vergisinden 2000'nin ilk dört ayında 1 katrilyon TL'lik gelir sağlanması, bütçenin rahatlamasına sebep olmuştur. Yılın ilk dört ayında vergi gelirleri, yüksek performans gösterip 7,9 katrilyon TL'ye ulaşmış, buna rağmen faiz harcamalarının ancak

1999 yılında yapısal reformlarda sağlanan başarı ve reel faiz oranlarındaki düşüş, 2000 yılı bütçe performansını olumlu etkileyecektir.

% 83,7'sini karşılamıştır. Aynı dönemde, bütçe gelirleri 9,9 katrilyon TL'ye yükselirken, 16,3 katrilyon TL'ye ulaşan bütçe harcamalarının 9,5 katrilyon TL'si faiz harcamaları olmak üzere, 12,6 katrilyon TL'si toplam transfer harcamalarından kaynaklanmıştır. Faiz dışı transferlerin en büyük kısmı 1,4 katrilyon TL ile sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılmıştır. Dolayısıyla, faiz dışı denge, yılın ilk dört ayında 3,1 katrilyon TL fazla vererek gerçekleşirken, bütçe açığı 6,4 katrilyon TL'ye ulaşmıştır.

Aylar İtibariyle Konsolide Bütçe Dengesi (1994 Fiyatlarıyla)

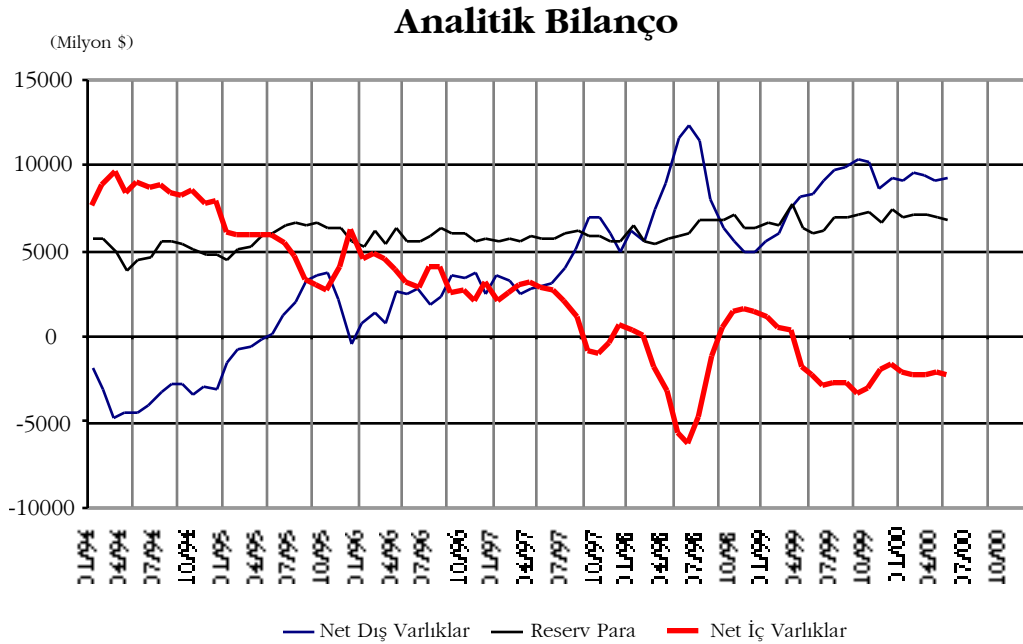

Kamu maliyesi hedeflerinin tutturulabilmesinde önemli rol oynayan 7,6 milyar dolarlık özelleştirme hedefinin, başarılı POAŞ, Tüpraş ve GSM ihalesi operasyonları sayesinde 5,4 milyar dolarlık kısmı 2000 yılının başından itibaren gerçekleştirilmiştir.

Merkez Bankası, programı destekleyecek şekilde belirlediği para ve döviz kuru politikalarına uygun hareket etmektedir. İlk üç aylık dönemde aylık değişiminin % 2,1 olması öngörülen kur sepetinin, bu dönemdeki değişimi hedeflenen düzeyde gerçekleşmiştir. Nisan ve Mayıs

aylarında döviz sepeti değer kaybı, sırasıyla % 1,6 ve % 1,8 ile ikinci üç ay döviz sepeti değer kaybı hedefi olan % 1,7'ye paralel gitmiştir.

Merkez Bankasının performans kriterleri olarak belirlediği Net İç Varlıklar kalemi -1,140 trilyon TL olarak gerçekleşerek, ilk üç ay üst limit sınırı olan -1,010 ile alt limit sınırı olan -1,390 trilyon TL'nin (ortalama -1,200 trilyon TL) arasında kalmıştır. Nisan ayında API yolu ile fonlamada görülen artışın etkisiyle -1,075 trilyon TL'ye gerilemiş, Mayıs ayında ise -1,150 trilyon TL seviyesine geri dönmüştür. Uluslararası rezervler ise, 22,9 milyar dolar ile ilk üç ay için belirlenen 12,8 milyar dolarlık taban sınırının üstünde kalmış, Nisan ve Mayıs aylarında da aynı seviyesini korumuştur.

Uygulanan para ve maliye politikalarının programla uyumu sonucunda, faizlerin oluşumunda etkili olan risk primi, bileşenlerinden döviz kuru riskinin en aza indirgenmesi ve kamu açıkları ile enflasyonun düşürüleceği yönündeki siyasi istikrar ortamının etkisiyle düşmüş, artan sermaye girişi ve dış borçlanmayla DİBS bileşik faiz oranları, ilk üç ayda % 39,4'e gerilemiş, Nisan ve Mayıs aylarında ise sırasıyla % 34,1 ve % 38,7 olarak gerçekleşmiştir. Hazinenin itfalarına göre daha az miktarda borçlanması sonucunda, ilk beş ayda, piyasalarda 5,5 katrilyon TL tutarında fon bırakması ve yılın ilk yarısında yurtdışına tahvil ihraçları yoluyla 4,5 milyar dolar tutarında dış kaynak bulması, piyasa-

Makroekonomik uyum programının en önemli başarısı faiz oranlarındaki düşüş olmuştur.

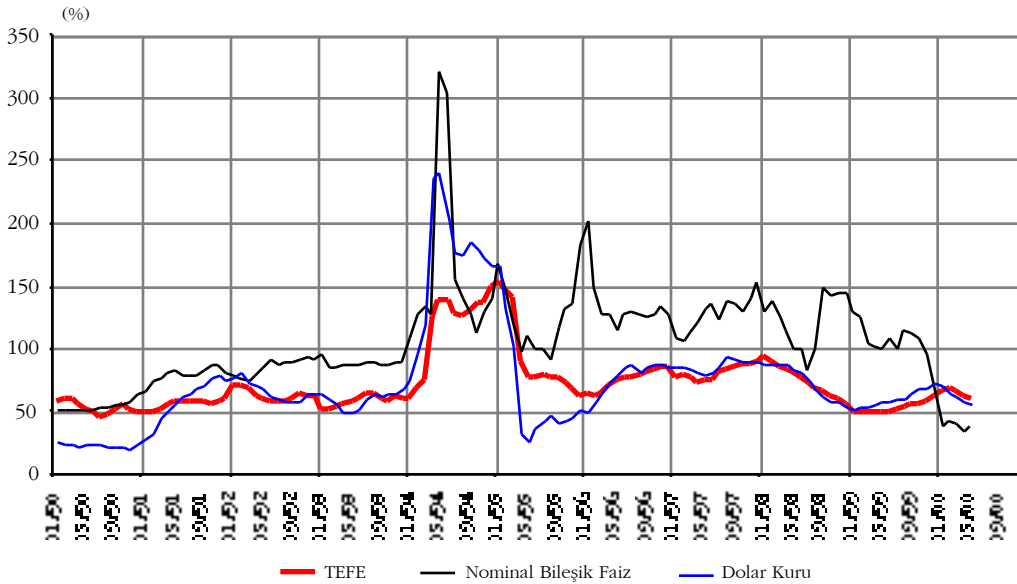
lardaki likidite sıkışıklığının azalmasına yol açarak faizler üzerinde oluşan baskıyı azaltmıştır.

Uygulanan makroekonomik uyum programı çerçevesinde, aylık enflasyon oranındaki düşüşün beklenenden daha yavaş olması sonucunda, Ocak-Mayıs ayı itibarıyla yıl sonuna göre TEFE artışı % 18,2 olurken, TÜFE'deki artış % 17,1 olmuştur. Bir önceki yıl sonuna göre, kamu ve özel sektörde TEFE artışları sırasıyla % 12,3 ve % 20,5 olmuştur. Özel kesim fiyat artışlarındaki önemli faktör, aynı dönemde % 28,2 oranında artış gösteren tarım fiyatları olmuştur. Aynı dönemde, kamu fiyatları kontrol altında tutulduğu için kamu imalat sanayi fiyat artışı % 11,6 ile sınırlı kalırken, 1999 yıl sonunda % 130'a varan hızlı kamu fiyat artışlarının maliyetlere olan etkisini yansıtarak hızlı bir artış gösteren özel imalat sanayi fiyatları, % 16,7 oranında artmıştır.

Açıklanan tarım destekleme fiyatlarının makroekonomik uyum programında belirtilen seviyelerde gerçekleşmesi ise, önümüzdeki aylarda gıda, içki ve tütün grubunun % 31'ini oluşturduğu TÜFE'nin artışını sınırlı tutacaktır. Ayrıca % 25 ile sınırlanan konut fiyatlarının da endeksin % 25'ini oluşturduğu göz önüne alınırsa önümüzdeki aylar için, mevsimsel etkilerin de yardımıyla, enflasyonun daha da düşeceği öngörülebilir.

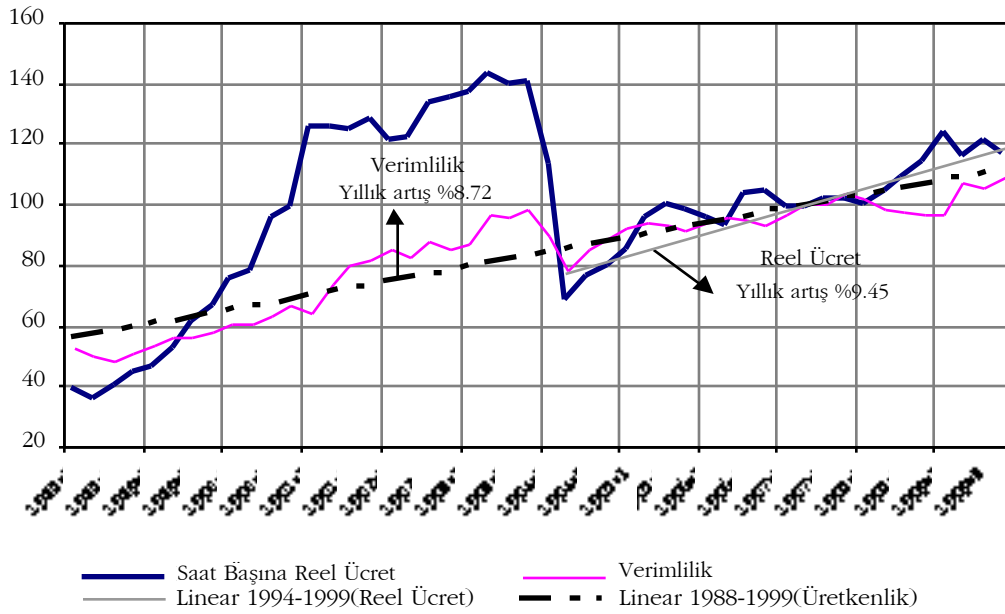
Programın enflasyon üzerindeki etkisi ortaya çıkmaya başlamıştır.

Enflasyon, Nominal Faiz Oranları ve Dolar Kuru (Yıllık % artış)

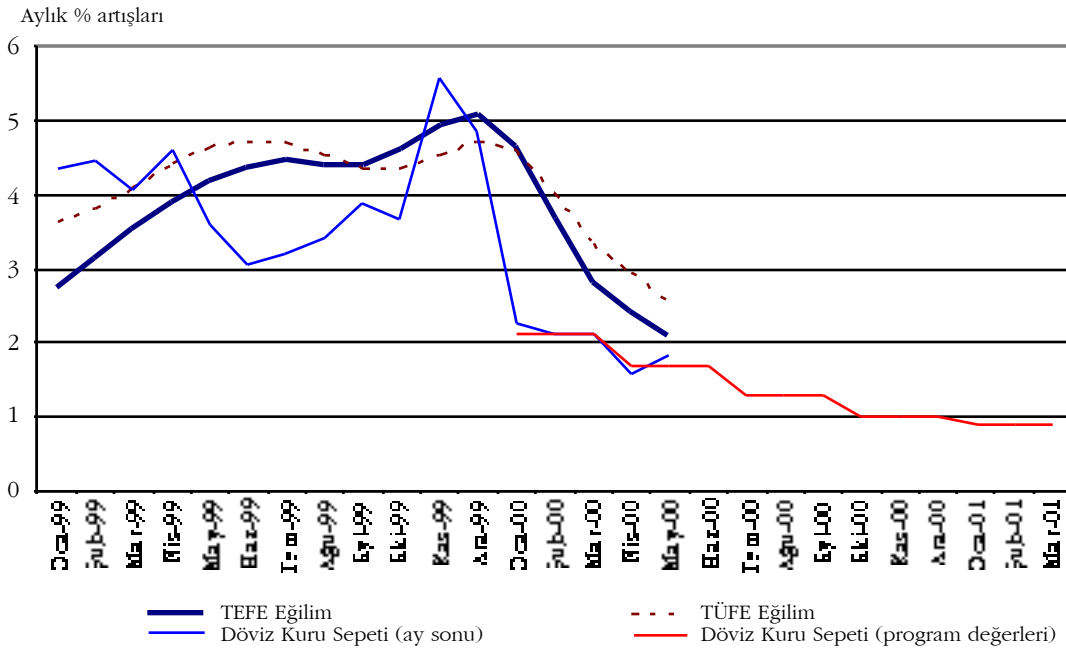
Kamu fiyatlarında izlenen kontrol politikası ve döviz kurlarının önceden açıklanan hedefler doğrultusunda belirlenmesi, iç ve dış girdi maliyetleri açısından enflasyon düşürücü etki yaratmaktadırlar. Enflasyonun önümüzdeki dönemdeki seyrine ilişkin olarak, faiz oranlarındaki düşüşün devam etmesiyle finansal giderlerde de düşüş beklenirken, üzerinde ekonomik programa uyum konusunda durulması gereken değişken, nominal ücretler olacaktır. Enflasyon oranında gözlenen gerileme eğilimine paralel olarak, nominal ücret artışlarının geçmiş enflasyon oranına göre değil, program hedefine uygun olarak beklenen enflasyon oranlarına uygun ölçülerde yapılması büyük önem taşımaktadır. Beklenen enflasyon ve gerçekleşen enflasyon oranları arasında fark olması durumunda, bu farkın ücret artışlarına bir refah payı ile birlikte yansıtılması yoluyla, reel ücretlerde gerilemeye yol açmadan toplumsal uzlaşmaya katkı sağlanması mümkündür.

Reel Ücret ve Verimlilik (1997=100)

Yılın ilk dört ayında TL, ABD doları karşısında % 2,7 reel değer kazanırken, bir önceki yıl içinde yaşanan reel değer kaybı ve kurun seviyesi gözönüne alındığında bu artış, rekabet gücü ve dolayısıyla cari işlemler dengesini aşırı ölçülerde olumsuz etkilememektedir. Ayrıca, Mayıs ayı itibarıyla, Türk Lirasının reel olarak değerlendirilmesi duraklamış ve reel değerlendirme oranı % 0,9'a düşmüştür. Döviz sepeti olarak olaya bakıldığında, Euro'nun dolara karşı değer kazanmasının etkisiyle, reel değerlendirme, kümülatif olarak, Nisan ayı itibarıyla aynı seviyede kalmış, böylece kur makasının dış dengeyi bozacak şekilde daha fazla açılmasını önlemiştir.

Toptan Eşya ve Tüketici Fiyat Eğilimleri ve Döviz Kuru Sepeti

Toptan Eşya ve Tüketici Fiyatları ve Kurlar (Aylık Yüzde Artış)

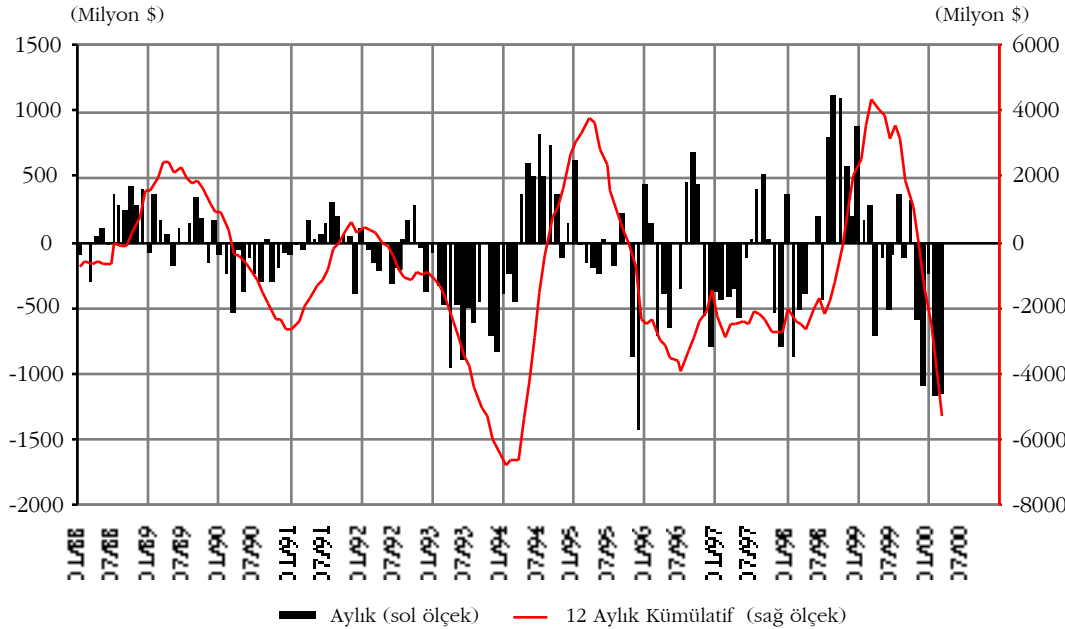
	TEFE			TÜFE			Sepet ay						
	Endeks	Arındırılmış	Eğilim	Endeks	Arındırılmış	Eğilim	Sepet ort.	sonu	program	Dolar ort.	Mark ort.	Euro ort.	
Oca-99	3.5	2.4	2.7	4.8	3.4	3.6	4.6	4.3		4.9	4.0	3.8	
Şub-99	3.4	2.9	3.1	3.2	3.6	3.8	4.5	4.5		6.1	2.5	2.6	
Mar-99	4.0	3.5	3.5	4.1	4.3	4.1	4.1	4.0		5.5	2.6	2.5	
Nis-99	5.3	4.6	3.9	4.9	4.4	4.4	4.7	4.6		5.4	3.5	3.7	
May-99	3.2	3.9	4.2	2.9	3.8	4.6	3.6	3.6		4.1	3.3	3.2	
Haz-99	1.8	3.8	4.4	3.3	5.2	4.7	3.3	3.1		4.4	2.0	2.0	
Tem-99	4.0	5.2	4.5	3.8	5.3	4.7	3.2	3.2		3.3	3.0	3.0	
Ağu-99	3.2	4.2	4.4	4.2	4.4	4.5	3.2	3.4		2.1	4.7	4.7	
Eyl-99	5.9	4.7	4.4	6.0	4.3	4.3	3.7	3.9		4.2	3.1	3.1	
Eki-99	4.7	4.0	4.6	6.3	4.3	4.3	3.9	3.7		3.0	5.1	5.1	
Kas-99	4.1	4.5	4.9	4.2	4.0	4.5	4.6	5.6		6.4	2.6	2.6	
Ara-99	6.8	6.1	5.1	5.9	6.5	4.7	5.1	4.8		6.1	3.8	3.8	
Oca-00	5.8	4.7	4.6	4.9	3.5	4.6	3.6	2.3	2.1	3.6	3.6	3.6	
Şub-00	4.1	3.7	3.7	3.7	4.1	4.0	2.0	2.1	2.1	3.3	0.4	0.4	
Mar-00	3.1	2.8	2.8	2.9	3.2	3.3	2.1	2.1	2.1	3.0	1.0	1.0	
Nis-00	2.4	1.8	2.4	2.3	2.0	2.9	1.9	1.6	1.7	2.6	0.8	0.8	
May-00	1.7	2.3	2.1	2.2	3.1	2.5	1.7	1.8	1.7	3.5	-0.8	-0.8	
Haz-00									1.7				
Tem-00									1.3				
Ağu-00									1.3				
Eyl-00									1.3				
Eki-00									1.0				
Kas-00									1.0				
Ara-00									1.0				
Oca-01									0.9				
Şub-01									0.9				
Mar-01									0.9				

2000 yılı itibariyle ithalattaki artışın ihracatın çok önüne geçmesi dış ticaret açığını, Mart ayı itibariyle, 4,1 milyar dolara yükseltirken, cari işlemler açığı 2,6 milyar dolara yükseltmiştir. Yıl başından itibaren ithalattaki artışın devam etmesine rağmen ihracatta ve görünmeyen gelirlerde beklenen gelişmenin ortaya çıkmaması sonucunda, yıl sonu cari işlemler açığı tahmini 5 milyar dolar olarak revize edilmiştir.

1999 yılı ortasından itibaren özellikle borsada gözlenen yükselişi destekleyen ve yıl sonunda 4,7 milyar dolara yükselen sermaye girişi, 2000 yılının ilk üç ayında da büyük bölümü kısa vadeli ve portföy yatırımı şeklinde 3,3 milyar dolarla artış trendine devam etmiştir. Dış borç geri ödemelerinin yüksek seviyede olması ve uzun vadeli dış borçlanmanın sınırlı kalması, uzun vadeli sermaye girişini 286 milyon dolar gibi sınırlı bir noktada tutmuştur. 2000 yılının ilk çeyreğinde, rekor seviyede artan cari işlemler açığının, portföy yatırımlarındaki hızlı artış ile dengelenmesi, 555 milyon dolar gibi sınırlı bir seviyede rezerv birikimi sağlamıştır. S&P ve Fitch-IBCA'nın Türkiye'nin kredi notunu artırması, önümüzdeki aylarda sermaye hareketlerini olumlu etkileyecektir.

Ekonomideki canlanmaya bağlı olarak, dış dengede kısmi bir bozulma yaşanmaktadır.

Aylar İtibariyle Cari İşlemler Dengesi

(*) 1/96 döneminden itibaren bavul ticareti dahil aylık rakamlar kullanılmaktadır.

TÜSİAD, 2000 yılında ekonominin % 4,8 seviyesinde büyümesini beklemekte ve enflasyonun yıl ortalaması olarak % 50,9, Aralık ayı sonu itibarıyla % 30 olarak gerçekleşeceğini tahmin etmektedir. TÜSİAD'ın görüşü, temel enflasyon hedefinin, aylık enflasyon oranlarının kur sepeti hedeflerine paralel bir şekilde düşmesi olarak algılanmasının daha doğru olacağı yönündedir.

Uygulanacak sıkı maliye politikaları ve büyüme oranına bağlı olarak, bütçe gelir ve gider tahminleri sırasıyla, 31,6 katrilyon TL ve 45,9 katrilyon TL olup, bütçe açığının 2000 yılında GSMH'nın % 11'i ile geçen yılki düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

TÜSİAD'ın reel kur değerlendirilmesi konusundaki ABD Doları temelindeki beklentileri yıl sonu itibarıyla % 1,9 civarında olup, yıl ortalaması olarak, enflasyondaki muhtemel hızlı düşüş doğrultusunda % 1,3 civarında gerçekleşmesidir. ABD Doları ve Euro arasındaki, Euro lehindeki muhtemel çapraz kur gelişmeleri, Euro bazında gözlenen reel değerlendirme eğilimini tersine döndürecektir.

TÜSİAD, nominal faiz oranlarının, ikinci çeyrekte dış dengenin açılmasının yarattığı baskıyla hafif bir artış gösterip, yıl sonuna doğru düşen enflasyon oranına paralel olarak % 30'lar civarında kararlılık kazanacağını öngörmektedir. 2000 yılı başında, enflasyon oranlarındaki direnç rağmen oluşan olumlu beklentiler çerçevesinde nominal faizlerin hızla düşmesiyle, gerçekleşen enflasyon oranı kullanılarak hesaplanan reel faizler negatife dönmüştür. TÜSİAD'ın yıl sonu % 30 enflasyon tahmini gözönüne alındığında, reel faizlerin sıfıra doğru yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

TÜSİAD, en önemli dış ticaret partnerimiz olan Avrupa Birliği ülkelerinde beklenen canlanmanın özellikle ihracatı olumlu etkileyeceğini ve hükümet hedefine uyumlu olarak 28,8 milyar dolara ulaşacağını tahmin etmektedir. Ayrıca, ekonomik aktivitelerde ve ithalat fiyatlarında beklenen yükselmeye birlikte ithalatın artıp, hükümet hedefi olan 46 milyar doların daha üstünde 48,1 milyara ulaşacağını tahmin etmektedir. Bu çerçevede, dış ticaret açığının, hükümet tahmini olan 17,7 milyar dolar yerine 19,2 milyar dolara genişleyeceği öngörülmüştür.

TÜSİAD'ın 2000 yılı beklentileri makroekonomik uyum program hedefleriyle aynı doğrultuda olup sadece ölçek farklılıkları sergilemektedir.

TÜSİAD MAKROEKONOMİK SENARYO

	1998				Yıllık	1999				Yıllık	2000				Yıllık	2000 Hükümet Programı				
	I. Çeyrek		II. Çeyrek			III. Çeyrek		IV. Çeyrek			I. Çeyrek		II. Çeyrek				III. Çeyrek		IV. Çeyrek	
Gelir (GSMH)(sabit fiyatlarla)*	9,5	4,5	2,6	0,6	3,9	-8,7	-3,2	-7,4	-6,1	-6,4	5,0	4,1	5,2	4,6	4,8	-	5,5			
Enflasyon (TEFE)*	89,2	79,9	68,4	58,2	71,8	48,8	50,1	53,6	58,2	53,1	66,6	59,2	48,3	35,5	50,9	30,0**	38,5			
Rezerv Para *	90,1	86,6	84,4	84,4	86,0	84,1	66,2	64,1	71,7	70,7	76,6	69,7	60,4	55,2	64,3	-	-			
Kons. Bütçe Geliri (tril. TL)	2,041	2,972	3,239	3,636	11,888	2,994	4,519	5,092	6,367	18,973	7,480	7,174	8,020	8,884	31,557	-	32,585			
Kons. Bütçe Gideri (tril. TL)	3,002	3,896	4,386	4,301	15,585	5,447	7,021	7,331	8,216	28,014	11,381	11,690	11,002	11,883	45,956	-	46,968			
Kons. Bütçe Dengesi (tril. TL)	-961	-924	-1,147	-665	-3,698	-2,452	-2,501	-2,239	-1,849	-9,041	-3,901	-4,516	-2,982	-3,000	-14,399	-	-14,383			
Kons. Bütçe Dengesi (milyar \$)	-4,4	-3,7	-4,2	-2,3	-14,5	-7,2	-6,3	-5,1	-3,7	-22,4	-6,9	-7,4	-4,6	-4,5	-23,4	-	-25,1			
Kons. Bütçe Dengesi (GSMH % pay)					-6,9					-11,6					-11,1	-	-11,5			
Nominal Döviz Kuru (TL/\$)	219,385	252,532	272,037	292,747	259,175	340,696	395,326	437,887	496,351	417,565	562,840	613,491	646,394	666,445	621,792	671,286	573,030			
Nominal Döviz Kuru*	84,7	83,9	67,7	55,6	70,9	55,3	56,5	61,0	69,5	61,1	65,2	55,2	47,6	33,9	48,9	27,5	37,8			
Reel Döviz Kuru (94 fiyatlarıyla)	39,95	38,61	38,81	40,40	39,44	38,28	37,02	37,02	37,69	37,50	38,61	37,99	37,19	38,16	37,99	38,33	37,67			
Reel Döviz Kuru*	0,5	-3,4	0,5	4,1	0,6	-4,2	-4,1	-4,6	-6,7	-4,9	0,9	2,6	0,5	1,2	1,3	1,9	0,5			
Nominal Faiz (bileşik %)	131,1	104,0	110,5	143,6	122,3	119,7	103,3	107,9	102,5	108,3	39,4	41,4	37,2	32,8	37,7	31,4	-			
Reel Faiz (bileşik %)	47,6	35,4	25,0	54,0	28,6	47,6	35,4	35,4	28,0	36,6	-16,3	-11,2	-7,5	-2,0	-9,3	1,3	-			
İthalat (milyar \$)	11,3	12,0	11,6	11,0	45,9	8,1	10,3	10,4	10,4	39,2	10,8	12,2	11,8	13,2	48,1	-	46,0			
İhracat (milyar \$)	6,7	6,6	6,7	7,0	27,0	6,5	6,3	6,5	6,9	26,1	6,7	6,5	7,0	8,5	28,8	-	28,3			
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-4,6	-5,4	-4,9	-4,0	-18,9	-1,6	-4,0	-4,0	-3,5	-13,1	-4,1	-5,6	-4,8	-4,7	-19,2	-	-17,8			

İtaliye rakamları TÜSİAD tabiidir.

(*) Bir önceki yıl aynı dönemine göre yıllık yüzde değişim gösterir.

(**) Hükümet yıl sonu beklentisi

EK

İSTATİSTİKİ TABLOLAR

TABLO I - A**Temel Ekonomik Göstergeler I**

	Birim	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*
GSMH (1987 Sabit Fiyatlarıyla)	% Değişim	-6.1	8.0	7.1	8.3	3.9	-6.4	5.5
Tarım		-0.6	1.3	4.4	-2.3	8.4	-4.6	3.7
Sanayi		-5.7	12.5	7.1	10.4	2.0	-5.0	6.0
Hizmetler		-7.1	7.7	7.6	8.6	2.4	-5.1	6.6
Nüfus	Bin kişi	60,576	61,644	62,697	62,866	63,451	65,107	65,311
Kişi Başına GSMH	Dolar	2,192	2,835	3,000	3,105	3,213	2,878	3,339
Sabit Sermaye Yatırımları	% Değişim	-15.9	9.1	14.1	14.8	-3.9	-16.0	11.0
Kamu		-34.8	-18.8	24.4	28.4	13.9	-4.1	14.5
Özel		-9.1	16.9	12.1	11.9	-8.3	-19.6	9.5
Toplam Tüketim	% Değişim							
Kamu		-3.5	6.8	8.6	4.1	7.8	6.5	4.3
Özel		-5.4	4.8	8.5	8.4	0.6	-3.1	4.5
GSMH Deflatörü	%	10.7	87.2	77.3	84.2	95.3	60.0	42.5
İşsizlik	%						Nisan	
Genel		7.9	6.6	5.8	6.9	6.4	7.3	
Kent		11.1	10.0	9.3	9.7	9.9	11.7	
Kır		5.1	3.9	2.9	4.2	3.2	3.4	
Enflasyon	% Değişim							
Toptan eşya (Ortalama)		120.6	86.0	75.9	81.8	71.8	53.1	38.5
Tüketici (Ortalama)		106.3	89.1	80.4	85.7	84.6	64.9	44.3
Kamu Kesimi Dengesi(GSMH'ya Oran) %								
Kamu kesimi açığı		7.9	5.2	8.8	7.6	9.2	14.3*	15.2
Bütçe açığı		3.9	4.0	8.3	7.6	7.0	11.8*	11.5
KİT açığı		1.4	-0.2	-0.5	0.3	1.3	1.2*	1.2
Diğer		2.6	1.4	1.0	-0.3	0.9	1.3*	2.5
Konsolide Bütçe	Trilyon TL							
Bütçe gelirleri		753	1,403	2,738	5,854	11,888	18,973	32,585
Bütçe harcamaları		899	1,721	3,956	8,035	15,585	28,018	46,968
Bütçe açığı		146	318	1,218	2,181	3,698	9,044	14,383
İç Borç Stoku	Trilyon TL							
Tahvil		239	512	1,250	3,571	5,772	19,683	
Hazine bonosu		304	631	1,528	2,375	5,841	3,237	
Kamu kağıtları		544	1,143	2,778	5,946	11,613	22,920	
MB avansı		122	192	371	338	0	0	
Kur farkları		133	26	0	0	0	0	
Toplam		799	1,361	3,149	6,284	11,613	22,920	

*DPT 2000 Yılı Programı

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

TABLO I - B**Temel Ekonomik Göstergeler II**

	Birim	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*
Bileşik Faiz Oranı	%							
Yıllık ağırlıklı ortalama		164.4	121.8	132.8	108.1	115.2	108.8	
Döviz Kurları (Ortalama)	% Değişim							
Dolar		170.8	54.0	77.5	86.6	71.6	60.5	
Mark		179.1	72.7	69.1	62.0	69.8	52.7	
Parasal Gelişmeler	% Değişim							
Emisyon		88.6	93.3	67.8	86.0	81.2	58.9	
M1		75.5	89.8	72.9	102.1	73.6	69.6	
M2		96.8	112.7	97.0	106.6	100.0	102.0	
M2Y		123.7	102.7	106.8	100.2	95.3	90.8	
Toplam TL mevduat		99.2	117.3	103.0	110.1	102.8	107.8	
Mevduat bankaları TL kredileri		73.1	122.7	135.2	137.1	103.4	41.8	
Dış Ticaret	Milyar dolar							
İhracat		18.1	21.6	23.2	26.2	26.9	26.6	28.3
İthalat		23.3	35.7	43.6	48.6	45.9	40.7	46.0
Dış açık		5.2	14.1	20.4	22.4	19.0	14.1	17.7
Ödemeler Dengesi	Milyar dolar							
Dış ticaret dengesi		-4.2	-13.2	-9.6	-15.5	-14.3	-10.4	-14.7
Görünmeyen işlemler dengesi		6.8	10.9	8.1	12.7	16.2	9.1	11.9
Cari işlemler dengesi		2.6	-2.3	-1.5	-2.8	1.9	-1.4	-2.8
Cari işlemler dengesi (GSMH'ya oran)	%	2.0	-1.4	-0.8	-1.4	0.9	-0.7	-1.1
Sermaye hareketleri	Milyar dolar							
Doğrudan yatırımlar		-4.2	4.7	8.8	8.7	0.8	4.6	7.6
Portföy yatırımları		0.6	0.8	0.6	0.6	0.6	0.1	2.8
Uzun vadeli sermaye hareketleri		1.2	1.7	0.6	1.6	-6.4	3.4	4.3
Kısa vadeli sermaye hareketleri		-0.8	-0.1	1.6	4.7	4.0	0.3	0.1
		-5.1	2.3	5.9	1.8	2.6	0.8	0.4
Uluslararası Rezervler	Milyar dolar							
Merkez Bankası		7.1	12.4	16.5	18.4	19.7	23.2	
Ticari Bankalar		8.0	10.2	7.4	7.6	10.9	14.3	
Altın		1.4	1.4	1.4	1.1	1.1	1.0	
Toplam		16.5	24.0	25.2	27.2	31.7	38.5	
Dış Borç Stoku	Milyar dolar							
Orta ve uzun vadeli		54.3	57.6	63.4	68.4	78.8	81.9	
Kısa vadeli		11.3	15.7	20.5	22.6	27.2	29.2	
Toplam		65.6	73.3	83.9	91.0	106.0	111.2	
Dış Borç Stoku (GSMH'ya oran)	%							
Orta ve uzun vadeli		41.6	34.8	34.8	35.4	37.8	44.3	
Kısa vadeli		8.7	9.5	11.1	11.5	13.5	15.8	
Toplam		50.3	44.3	54.9	47.0	51.3	60.1	

*DPT 2000 Yılı Programı

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

Ekonominin Genel Dengesi

(Cari fiyatlarla, Milyar TL)

	1998	1999*	2000**	% Pay		
				1998	1999*	2000**
1. GSMH	53,012,781	83,124,040	124,966,604	100.0	100.0	100.0
2. Dış Kaynak	403,732	2,367,386	4,472,397	0.8	2.8	3.6
3. Toplam Kaynaklar	53,416,513	85,491,426	129,439,001	100.8	102.8	103.6
4. Toplam Yatırımlar	12,637,906	18,847,552	30,195,385	23.8	22.7	24.2
5. Sabit Sermaye Yatırımı	12,977,101	18,580,704	29,377,837	24.5	22.4	23.5
5.1 Kamu	3,192,781	5,247,524	8,536,394	6.0	6.3	6.8
5.2 Özel	9,784,320	13,333,180	20,841,443	18.5	16.0	16.7
6. Stok Değişmesi	-339,194	266,848	817,548	-0.6	0.3	0.7
6.1 Kamu	278,900	-101,661	306,671	0.5	-0.1	0.2
6.2 Özel	-618,094	368,508	510,877	-1.2	0.4	0.4
7. Toplam Tüketim	40,778,606	66,643,875	99,243,616	76.9	80.2	79.4
8. Kamu Harcanabilir Geliri	4,839,891	5,491,347	7,359,290	9.1	6.6	5.9
9. Kamu Tüketimi	5,869,446	10,818,736	15,874,815	11.1	13.0	12.7
10. Kamu Tasarrufu	-1,029,555	-5,327,389	-8,515,526	-1.9	-6.4	-6.8
11. Kamu Yatırımı	3,471,681	5,145,863	8,843,065	6.5	6.2	7.1
12. Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-4,501,236	-10,473,252	-17,358,591	-8.5	-12.6	-13.9
13. Özel Harcanabilir Gelir	48,172,890	77,632,693	117,607,314	90.9	93.4	94.1
14. Özel Tüketim	34,909,160	55,825,139	83,368,801	65.9	67.2	66.7
15. Özel Tasarruf	13,263,730	21,807,554	34,238,513	25.0	26.2	27.4
16. Özel Yatırım	9,166,225	13,701,689	21,352,320	17.3	16.5	17.1
17. Özel (Tas.-Yat.) Farkı	4,097,504	8,105,865	12,886,194	7.7	9.8	10.3
18. Özel Tasarruf Oranı	27.5	28.1	29.1			
19. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	12,234,174	16,480,165	25,722,988	23.1	19.8	20.6
20. S.Sermaye Yatırımı/GSMH	24.5	22.4	23.5			
21. Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	23.1	19.8	20.6			

Ekonominin Genel Dengesi

(1994 fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1998	1999*	2000**	% Değişim		
				1998	1999*	2000**
1. GSMH	5,052,419	4,951,370	5,223,696	3.8	-2.0	5.5
2. Dış Kaynak (1)	-54,209	79,683	132,410	3.3	-2.7	-1.1
3. Toplam Kaynaklar	4,998,209	5,031,053	5,356,106	0.5	0.7	6.5
4. Toplam Yatırımlar	1,281,730	1,232,140	1,386,110	0.0	-3.9	12.5
5. Sabit Sermaye Yatırımı	1,314,919	1,214,986	1,348,162	-1.7	-7.6	11.0
5.1 Kamu	333,328	347,155	397,500	5.1	4.1	14.5
5.2 Özel	981,591	867,831	950,662	-3.8	-11.6	9.5
6. Stok Değişmesi (1)	-33,188	17,155	37,948	0.5	1.0	0.4
6.1 Kamu	27,289	-6,535	14,235	0.1	-0.7	0.4
6.2 Özel	-60,477	23,690	23,713	0.4	1.7	0.0
7. Toplam Tüketim	3,716,479	3,798,913	3,969,996	0.6	2.2	4.5
8. Kamu Harcanabilir Geliri	372,337	161,974	142,555	-28.3	-56.5	-12.0
9. Kamu Tüketimi	484,762	534,519	557,589	4.4	10.3	4.3
10. Kamu Tasarrufu	-112,425	-372,544	-415,034			
11. Kamu Yatırımı	360,617	340,619	411,735	5.8	-5.5	20.9
12. Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-473,042	-713,163	-826,769			
13. Özel Harcanabilir Gelir	4,680,081	4,789,396	5,081,141	7.6	2.3	6.1
14. Özel Tüketim	3,231,717	3,264,394	3,412,407	0.1	1.0	4.5
15. Özel Tasarruf	1,448,365	1,525,002	1,668,734	29.1	5.3	9.4
16. Özel Yatırım	921,113	891,521	974,375	-2.1	-3.2	9.3
17. Özel (Tas.-Yat.) Farkı	527,251	633,481	694,359			
18. Özel Tasarruf Oranı	30.9	31.8	32.8			
19. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	1,335,940	1,152,458	1,253,700	13.6	-13.7	8.8
20. S.Sermaye Yatırımı/GSMH	26	24.5	25.8			
21. Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	26.4	23.3	24			

(1) Yüzde değişimleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

* DPT gerçekleştirme tabmini

** Program

Kaynak: DPT

GSMH Sektörel Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.
Tarım	-0.7	2.0	4.4	-2.3	8.4	-5.0	-4.7	-3.2	-8.3
Sanayi	-5.7	12.1	7.1	10.4	2.0	-9.8	0.8	-8.3	-2.6
Maden	8.0	-6.9	2.3	4.7	9.3	-20.5	5.3	-7.4	-6.3
İmalat	-7.6	13.9	7.1	11.4	1.2	-10.8	0.3	-9.1	-3.0
Enerji	3.4	9.6	9.7	5.0	5.3	2.4	2.9	-1.8	2.0
İnşaat	-2.0	-4.7	5.8	5.0	0.7	-10.5	-11.5	-13.4	-15.2
Ticaret	-7.6	11.5	8.9	11.7	1.4	-13.2	-4.1	-9.3	-0.7
Ulaştırma	-2.0	5.7	7.6	7.6	4.9	-7.5	1.1	-2.4	-7.4
Mali Müesseseler	-1.5	0.3	2.2	3.9	6.9	7.8	7.5	2.5	3.8
Konut	2.8	2.1	2.4	2.3	2.1	2.0	2.1	1.0	-0.8
Serbest Meslek ve Hizmetler	-4.3	7.3	6.5	6.9	3.4	-8.5	-0.8	-5.8	-4.2
(-) İzaflı Banka Hizmetleri	-1.8	-0.3	0.6	1.9	6.0	7.6	7.3	5.2	4.5
Sektörler Toplamı	-4.0	7.3	6.8	7.4	3.2	-9.1	-1.7	-6.3	-4.4
Devlet Hizmetleri	0.8	2.5	-0.3	0.1	5.9	7.8	0.7	0.8	2.0
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	-2.5	-1.3	0.9	1.0	1.7	1.9	0.8	2.3	5.0
İthalat Vergisi	-35.2	11.5	21.3	18.3	-1.0	-21.6	-4.7	-6.0	12.8
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	-5.5	7.2	7.0	7.5	3.1	-9.1	-1.7	-6.0	-3.4
Net Dış Alem.Faktör Geliri	-62.0	176.6	17.0	68.1	42.2	5.2	-54.6	-59.4	-89.2
GSMH (Alıcı Fiyatları)	-6.1	8.0	7.1	8.3	3.9	-8.7	-3.2	-7.4	-6.1

Sektörlerin GSMH İçindeki Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.
Tarım	15.7	14.8	14.4	13.0	13.6	4.6	9.0	24.9	11.5
Sanayi	27.0	28.0	28.0	28.6	28.1	32.6	31.1	23.2	29.5
Maden	1.8	1.5	1.5	1.4	1.5	1.5	1.6	1.4	1.5
İmalat	22.3	23.5	23.5	24.2	23.6	26.9	26.4	19.3	24.5
Enerji	2.9	2.9	3.0	2.9	3.0	4.2	3.1	2.5	3.5
İnşaat	6.7	5.9	5.8	5.7	5.5	5.2	5.3	4.8	5.3
Ticaret	20.1	20.8	21.1	21.8	21.3	20.4	21.9	20.5	22.0
Ulaştırma	12.9	12.6	12.7	12.6	12.7	14.5	13.6	11.4	13.6
Mali Müesseseler	2.6	2.4	2.3	2.2	2.3	3.2	2.7	2.0	2.8
Konut	5.6	5.3	5.0	4.8	4.7	6.4	5.3	4.0	5.2
Serbest Meslek ve Hizmetler	2.3	2.3	2.3	2.2	2.2	2.2	2.3	2.3	2.3
(-) İzaflı Banka Hizmetleri	2.3	2.1	2.0	1.8	1.9	2.6	2.2	1.6	2.3
Sektörler Toplamı	90.6	90.1	89.8	89.0	88.5	86.5	89.0	91.4	89.7
Devlet Hizmetleri	4.8	4.5	4.2	3.9	4.0	5.5	4.5	3.4	4.6
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.4	0.4	0.3	0.4
İthalat Vergisi	3.7	3.9	4.4	4.8	4.6	5.1	4.8	3.8	4.9
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	99.6	98.8	98.7	98.0	97.3	97.5	98.7	98.9	99.6
Net Dış Alem.Faktör Geliri	0.4	1.2	1.3	2.0	2.7	2.5	1.3	1.1	0.4
GSMH (Alıcı Fiyatları)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE

**Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nın Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)**

	1999								
	1994	1995	1996	1997	1998	I.	II.	III.	IV.
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	-5.4	4.8	8.5	8.4	0.6	-6.8	-0.9	-2.9	-1.9
Gıda-İçki	-1.5	4.4	2.4	0.8	-11.2	-4.3	3.7	1.5	1.2
Dayanıklı Tüketim Malları	-31.5	15.1	35.6	33.6	-0.8	-7.4	6.0	-7.7	9.0
Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız Tük. Malları	-11.7	6.6	11.4	8.7	0.3	-14.6	-8.1	-4.1	-4.5
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	4.6	0.9	5.3	3.5	4.9	-1.9	-0.5	-2.1	-14.5
Hizmetler	5.2	2.6	9.4	15.1	-0.8	-13.2	-15.1	-13.7	-4.5
Konut Sahipliği	2.8	2.1	2.4	2.3	2.1	2.0	2.1	1.0	-0.8
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	-5.5	6.8	8.6	4.1	7.8	10.4	2.1	9.1	5.7
Maaş-Ücret	0.8	2.5	-0.3	0.1	5.9	7.8	0.7	0.8	2.0
Diğer Cari Harcamalar	-14.7	14.1	22.2	9.2	10.0	16.6	4.1	19.6	7.9
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	-16.0	9.1	14.1	14.8	-3.9	-19.5	-16.2	-14.3	-14.6
Kamu Sektörü	-30.8	-18.8	24.4	28.4	13.9	-1.5	21.0	-7.8	-13.7
Makine Teçhizat	-52.7	-14.0	12.0	36.2	19.1	6.0	105.4	5.6	-13.1
Bina İnşaatı	-41.2	6.2	30.2	22.8	25.0	-6.5	3.4	-9.1	2.7
Bina Dışı İnşaat	-3.1	-28.6	29.3	26.8	6.3	-3.3	-7.5	-15.1	-22.1
Özel Sektör	-10.7	16.9	12.1	11.9	-8.3	-22.0	-24.1	-16.2	-15.3
Makine Teçhizat	-26.8	32.3	25.2	21.2	-12.3	-29.2	-33.2	-21.7	-18.5
Bina İnşaatı	9.2	4.2	-1.7	-0.4	-1.8	-9.4	-8.9	-10.2	-10.5
Mal ve Hizmet İhracatı	15.2	8.0	22.0	19.1	12.0	-8.1	-10.2	-10.6	1.2
Mal ve Hizmet İthalatı	-21.9	29.6	20.5	22.4	2.3	-16.6	-0.9	-2.1	5.2
GSYİH	-5.0	6.7	7.4	7.6	3.2	-9.0	-2.2	-5.9	-3.3
GSYİH (Üretim yöntemiyle)	-5.5	7.2	7.0	7.5	3.1	-9.1	-1.7	-6.0	-3.4

Kaynak: DİE

Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nın Sektörel Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)

	1999									
	1994	1995	1996	1997	1998	I	II	III	IV	
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	68.7	67.5	68.2	68.8	67.0	74.5	67.9	67.7	64.8	
Gıda-İçki	27.3	26.7	25.5	23.9	20.5	24.4	23.4	28.7	20.7	
Dayanıklı Tüketim Malları	6.6	7.1	8.9	11.1	10.7	12.6	11.1	9.6	12.2	
Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız Tük. Malları	11.0	11.0	11.4	11.5	11.2	14.0	11.2	9.2	9.7	
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme Hizmetleri	10.7	10.1	9.9	9.6	9.7	11.0	10.0	8.4	9.9	
Konut Sahipliği	7.0	6.8	6.9	7.4	7.1	5.8	6.5	7.2	6.8	
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	6.1	5.8	5.6	5.3	5.2	6.8	5.7	4.7	5.5	
Maaş-Ücret	7.6	7.6	7.7	7.4	7.8	7.7	8.0	7.1	12.1	
Diğer Cari Harcamalar	4.8	4.6	4.3	4.0	4.1	5.3	4.5	3.7	4.5	
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	2.8	3.0	3.4	3.5	3.7	2.4	3.5	3.4	7.7	
Kamu Sektörü	26.8	27.4	29.2	31.1	29.0	25.0	27.2	23.9	26.8	
Makine Teçhizat	5.8	4.4	5.1	6.1	6.8	3.6	6.9	5.8	10.8	
Bina İnşaatı	1.6	1.3	1.4	1.7	2.0	1.1	2.7	1.8	3.7	
Bina Dışı İnşaat	1.0	1.0	1.2	1.3	1.6	0.8	1.4	1.5	2.8	
Özel Sektör	3.2	2.2	2.6	3.1	3.2	1.7	2.8	2.4	4.3	
Makine Teçhizat	21.0	23.0	24.0	25.0	22.2	21.3	20.4	18.1	15.9	
Bina İnşaatı	9.5	11.8	13.7	15.4	13.1	12.3	11.2	8.7	9.1	
Stok Değişmesi	11.5	11.2	10.3	9.5	9.1	9.0	9.2	9.4	6.8	
Mal ve Hizmet İhracatı	-3.2	1.8	-0.4	-1.3	-0.4	-3.9	6.3	3.9	-0.6	
Mal ve Hizmet İthalatı	22.0	22.3	25.3	28.0	30.4	32.1	29.2	26.7	32.0	
GSYİH	21.9	26.6	29.9	34.0	33.7	35.4	38.6	29.2	35.0	
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	

Kaynak: DİE

Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)

Toplam Yatırımlar

Sektörler	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Tarım	4.2	5.3	5.6	5.8	5.4	5.1	5.0
Madencilik	1.4	1.2	1.1	1.2	1.4	1.5	1.3
İmalat	20.9	21.9	21.7	18.2	17.6	15.4	15.8
Enerji	2.8	2.7	3.1	5.9	6.6	5.3	6.2
Ulaştırma	18.3	18.9	19.3	24.1	23.4	22.4	20.5
Turizm	2.3	2.4	2.3	2.1	2.8	3.6	3.7
Konut	39.0	37.3	35.0	28.5	28.1	30.6	31.1
Eğitim	2.1	2.0	2.6	3.7	3.2	4.3	4.7
Sağlık	2.1	1.7	2.2	3.2	3.8	3.1	3.1
Diğer Hizmetler	6.7	6.5	7.0	7.2	7.7	8.7	8.7
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kamu Yatırımları

Sektörler	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Tarım	9.9	11.8	10.3	10.9	7.8	8.5	8.4
Madencilik	2.4	1.9	1.7	1.6	1.5	1.6	1.5
İmalat	3.0	5.5	4.5	2.5	2.8	3.5	4.0
Enerji	11.5	12.9	12.3	12.8	17.1	12.5	15.3
Ulaştırma	41.4	33.3	32.4	33.6	34.6	35.7	31.4
Turizm	2.1	2.5	2.5	0.8	0.5	0.5	0.4
Konut	1.7	1.4	0.8	1.5	1.5	2.8	2.1
Eğitim	7.4	8.4	10.7	12.6	10.6	11.4	12.5
Sağlık	4.0	4.0	4.6	4.4	4.7	3.6	4.5
Diğer Hizmetler	16.6	18.2	20.2	19.2	19	19.9	19.8
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Özel Sektör Yatırımları

Sektörler	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Tarım	2.7	3.9	4.5	4.3	4.6	3.7	3.7
Madencilik	1.2	1.1	0.9	1.1	1.3	1.4	1.2
İmalat	25.5	25.4	25.7	22.8	22.4	20.2	20.6
Enerji	0.6	0.5	0.9	3.9	3.2	2.4	2.4
Ulaştırma	12.4	15.8	16.2	21.4	19.7	17.2	16
Turizm	2.4	2.4	2.3	2.5	3.6	4.8	5
Konut	48.5	45.1	43.1	36.4	36.8	41.5	43
Eğitim	0.8	0.7	0.7	1.1	0.8	1.5	1.5
Sağlık	1.6	1.2	1.7	2.9	3.5	2.9	2.5
Diğer Hizmetler	4.2	4.0	3.9	3.8	4.0	4.4	4.2
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* DPT gerçekleşme tabmini

** Program

Kaynak: DPT

Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı

(Cari fiyatlarla, Milyar TL)

	1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer
Komple Yeni	853	160,675	3,178	1,834,809	3,271	2,466,529	3,470	2,890,201	2,740	3,139,260	1,793	3,141,523
Tevsil	273	28,123	1,248	310,214	1,156	482,616	763	472,806	875	594,696	618	783,383
Tamamlama	26	2,598	29	5,582	15	9,922	49	51,859	57	42,400	61	152,395
Yenileme ve Restorasyon	14	1,680	48	11,584	51	31,348	241	86,441	70	58,046	114	164,065
Modernizasyon	86	6,052	172	37,168	157	53,869	152	192,481	105	123,829	128	201,520
Nakıl	2	28	8	3,098	10	4,355	9	7,228	1	3,600	1	980
Kalite Düzeltme	5	288	7	1,180	12	1,231	28	6,410	16	6,424	21	11,048
Darboğaz Giderme	23	6,814	54	5,682	36	11,492	67	28,957	35	23,587	33	43,392
Entegrasyon	8	946	18	4,652	5	1,140	17	12,164	27	25,163	29	37,987
Finansal Kiralama	102	4,655	193	18,858	322	52,541	359	72,772	357	103,924	161	59,080
AR-GE	1	8	-	-	1	8,900	2	317	3	706	0	0
Büyük Projeler	1	2,164	-	-	4	1,893	3	19,140	5	76,454	7	68,150
Çevre Koruma					1	32	0	0	0	0	1	459
Toplam	1,394	214,032	4,955	2,232,827	5,041	3,125,867	5,162	3,847,079	4,291	4,198,087	2,967	4,663,982

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (%)

Sektörler	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Tarım	1.0	0.4	1.8	0.8	2.1	2.0
Madencilik	2.0	0.6	1.3	1.7	2.2	1.2
İmalat	60.1	87.6	73.7	63.0	48.7	43.4
Gıda-İçki	4.0	2.9	7.1	6.4	6.0	3.8
Dokuma-Giyim	23.7	71.7	30.6	22.8	14.4	4.5
Orman Ürünleri	2.4	0.3	0.9	1.3	1.4	1.4
Kağıt	1.1	1.1	1.4	1.3	1.8	2.1
Deri ve Kösele	0.7	0.7	0.5	0.5	0.5	0.1
Lastik	0.5	0.6	1.8	1.8	2.0	1.3
Kimya	7.4	2.3	10.0	6.5	2.2	3.8
Cam	0.5	0.4	0.8	0.2	0.4	0.5
Demir-Çelik	1.1	0.8	1.1	3.1	1.4	1.4
Demir Dışı Metaller	0.2	0.4	0.7	1.3	0.5	0.5
Taşıt Araçları	5.5	1.5	5.2	5.5	3.7	3.1
Madeni Eşya	2.3	0.6	2.2	2.0	2.4	3.9
Mesleki, Bilim ve Ölçü	0.2	0.1	0.1	0.6	0.4	0.6
Makina İmalat	0.2	0.2	1.5	1.0	0.9	6.0
Elektrik Makinaları	0.3	0.5	0.8	0.7	0.8	0.8
Elektronik	0.1	0.0	0.6	0.2	0.4	1.0
Çimento	6.5	0.6	3.6	3.8	4.9	5.0
Pişmiş Kıl ve Çiment. Ger.	1.0	0.4	0.6	1.3	1.1	1.0
Seramik	1.5	1.3	0.6	0.9	1.7	1.0
Diğer	0.8	1.2	3.6	1.9	1.9	1.5
Enerji	4.9	2.3	3.4	7.0	5.1	4.3
Hizmetler	32.0	9.1	19.8	27.6	41.9	49.0
Ulaştırma	14.7	6.2	12.5	12.5	18.8	22.9
Turizm	3.1	0.9	2.0	4.7	5.2	6.4
Diğer Hizmetler	14.2	2.0	5.3	10.3	17.9	19.7
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Yatırım Tutarı (Milyar TL)	214,032	2,232,827	3,125,867	3,847,079	4,198,087	4,663,982

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Başlıca Sanayi Ürünleri Üretimi

	Birim	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Madencilik							
Taş kömürü	(1000 ton)	2,839	2,248	2,424	2,412	3,335	2,738
Linyit	(1000 ton)	48,838	51,945	52,503	52,050	65,084	64,896
Ham petrol	(1000 ton)	3,686	3,514	3,499	3,428	3,224	2,939
İmalat Sanayi							
Pamuk ipliği	(ton)	35,066	32,305	26,019	29,165	148,522	125,877
Yün ipliği	(ton)	4,784	3,360	3,671	2,593	7,506	7,668
Filtreli sigara	(ton)	77,938	75,382	70,736	72,417	121,719	119,291
Rakı ve Bira	(Mil. Lt.)	666	740	763	805	769	748
Gazete kağıdı	(1000 ton)	110	138	74	60	10	68
Kraft kağıdı	(1000 ton)	78	74	57	59	54	37
Sülfirik asit	(1000 ton)	730	630	623	788	1,007	832
Polietilen	(ton)	282,964	301,087	299,457	292,587	223,444	216,537
PVC	(ton)	156,942	181,036	202,562	189,239	199,645	191,327
LPG	(1000 ton)	733	792	826	799	839	772
Nafta	(1000 ton)	1,266	1,473	1,609	1,639	1,979	1,963
Benzin	(1000 ton)	3,339	3,554	3,373	3,419	3,713	3,412
Motorin	(1000 ton)	7,399	7,983	7,485	7,406	8,024	7,932
Fuel oil	(1000 ton)	7,588	7,786	7,408	7,185	6,708	6,584
Şişe ve cam eşya	(1000 ton)	440	506	603	740	1,168	1,066
Ham sıvı demir	(1000 ton)	4,604	4,363	5,263	5,567	5,087	5,181
Sıvı çelik	(1000 ton)	12,179	12,798	13,382	13,644	13,166	13,816
Blister bakır	(adet)	30,437	24,416	30,341	32,491	52,899	43,408
Aluminyum	(adet)	155,299	171,978	159,298	164,333	157,082	159,122
Çimento	(1000 ton)	29,493	33,153	35,214	36,034	36,590	34,216
Traktör	(adet)	24,249	38,295	45,656	48,681	54,332	24,864
Otomobil	(adet)	208,531	222,145	196,176	236,419	221,218	222,119
Kamyon	(adet)	11,235	19,172	29,516	43,618	30,900	13,086
Otobüs ve Minibüs	(adet)	8,791	12,424	18,612	25,017	35,562	31,545
Dayanıklı Tüketim Malları							
Buzdolabı	(adet)	1,258,353	1,662,835	1,655,956	1,945,920	2,032,591	2,103,814
Çamaşır makinası	(adet)	780,015	865,927	1,051,499	1,481,934	1,393,966	1,226,544
Fırın (LPG)	(adet)	448,613	511,229	595,898	738,735	691,444	669,966
Elektrik süpürgesi	(adet)	436,750	878,928	1,055,344	1,297,264	1,172,699	1,066,260
Dikiş makinası	(adet)	119,145	150,980	143,973	109,960	90,681	89,864
Televizyon	(adet)	1,528,255	1,859,333	2,509,712	4,657,007	5,803,921	6,949,205
Video	(adet)	8,148	2,769	3,985	8,863	12,471	1,718
Müzik seti	(adet)	90,450	95,996	94,095	93,969	131,358	111,714
Enerji							
Elektrik enerjisi	(Mil. Kwh)	78,261	86,291	95,373	103,150	110,990	115,424

Kaynak: DİE, DPT

Sanayi Üretim Endeksi (1997=100)

	1994				1995				1996				1997				1998				1999			
	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Toplam Sanayi	74.0	83.4	89.7	100.0	101.3	97.4	97.4	97.4	101.3	97.4	97.4	97.4	97.4	97.4	97.4	97.4	97.2	100.3	105.3	102.3	88.9	101.0	98.7	101.4
Madencilik Sanayi	92.0	94.6	95.6	100.0	111.2	100.2	100.2	100.2	111.2	100.2	100.2	100.2	100.2	100.2	100.2	100.2	96.7	106.5	130.6	111.0	88.7	98.5	113.5	100.2
İmalat Sanayi	73.1	83.0	89.2	100.0	100.1	95.8	95.8	95.8	100.1	95.8	95.8	95.8	95.8	95.8	95.8	95.8	96.1	100.1	103.4	100.9	86.7	100.6	96.5	99.7
Gıda ve İçecek	84.0	84.5	92.6	100.0	100.8	100.9	100.9	100.9	100.8	100.9	100.9	100.9	100.9	100.9	100.9	100.9	91.0	86.9	110.5	114.8	87.0	92.8	109.4	112.5
Tekstil Ürünleri	74.7	83.7	92.0	100.0	93.6	86.2	86.2	86.2	93.6	86.2	86.2	86.2	86.2	86.2	86.2	86.2	94.9	92.0	93.4	94.1	76.6	88.9	84.4	98.1
Giyim Eşyası	73.5	94.9	98.9	100.0	106.7	328.8	328.8	328.8	106.7	328.8	328.8	328.8	328.8	328.8	328.8	328.8	107.5	114.2	109.6	95.3	99.4	96.9	105.7	105.9
Rafine edilmiş Petrol Ürünleri	89.8	98.8	95.8	100.0	102.1	98.0	98.0	98.0	102.1	98.0	98.0	98.0	98.0	98.0	98.0	98.0	94.0	97.9	110.3	106.1	104.4	107.9	94.7	85.0
Kimyasal Madde Ürünleri	67.0	79.2	87.3	100.0	100.3	101.5	101.5	101.5	100.3	101.5	101.5	101.5	101.5	101.5	101.5	101.5	104.8	104.7	99.1	92.5	93.3	110.7	99.3	103.7
Metalik olmayan diğ.Mineraler	75.4	84.8	88.8	100.0	106.8	100.5	100.5	100.5	106.8	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	87.6	110.0	119.7	109.8	80.3	113.1	108.7	100.0
Ana Metal	79.6	84.7	91.2	100.0	100.5	99.0	99.0	99.0	100.5	99.0	99.0	99.0	99.0	99.0	99.0	99.0	94.7	102.1	106.5	98.6	82.7	105.7	101.1	105.3
Makina ve Teçhizat	70.7	71.6	81.6	100.0	97.4	86.3	86.3	86.3	97.4	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	92.3	108.4	93.6	95.1	76.5	96.2	85.5	88.3
Taşıt Araçları ve Karoseri	54.3	71.2	80.1	100.0	96.3	78.5	78.5	78.5	96.3	78.5	78.5	78.5	78.5	78.5	78.5	78.5	98.4	104.5	89.2	93.2	56.1	85.5	75.8	96.3
Enerji Sektörü	75.8	83.6	92.5	100.0	107.6	111.9	111.9	111.9	107.6	111.9	111.9	111.9	111.9	111.9	111.9	111.9	110.0	98.5	110.5	111.5	112.0	106.5	113.5	119.6

Kaynak: DİE

Kapasite Kullanımı (%)

	1994				1995				1996				1997				1998				1999			
	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
İmalat Sanayi	79.5	78.6	78.0	79.4	76.5	72.2	72.2	72.2	76.5	72.2	72.2	72.2	72.2	72.2	72.2	72.2	77.5	76.1	77.3	75.1	70.1	75.5	71.6	71.7
Gıda ve İçecek	71.8	72.9	72.4	72.3	69.4	67.6	67.6	67.6	69.4	67.6	67.6	67.6	67.6	67.6	67.6	67.6	71.1	67.3	70.7	68.6	64.7	65.8	70.6	69.2
Tekstil Ürünleri	78.5	81.4	82.9	83.0	77.5	71.8	71.8	71.8	77.5	71.8	71.8	71.8	71.8	71.8	71.8	71.8	81.3	78.6	77.8	72.2	66.2	72.0	71.2	77.8
Giyim Eşyası		89.8	83.7	82.7	79.6	74.8	74.8	74.8	79.6	74.8	74.8	74.8	74.8	74.8	74.8	74.8	79.7	80.2	76.6	77.8	71.1	76.5	73.2	78.2
Rafine edilmiş Petrol Ürünleri		84.4	79.6	81.7	80.3	80.4	80.4	80.4	80.3	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	74.9	74.9	85.2	85.8	88.6	90.1	76.3	66.7
Kimyasal Madde Ürünleri	74.9	79.8	81.0	79.7	80.6	77.7	77.7	77.7	80.6	77.7	77.7	77.7	77.7	77.7	77.7	77.7	80.7	79.2	80.9	79.5	80.4	77.4	74.9	77.9
Metalik olmayan diğ.Mineraler	84.0	87.0	87.6	88.9	84.8	80.4	80.4	80.4	84.8	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	80.4	81.1	86.4	87.2	81.4	76.6	83.4	81.4	80.2
Ana Metal	81.5	77.5	83.8	83.2	79.5	77.1	77.1	77.1	79.5	77.1	77.1	77.1	77.1	77.1	77.1	77.1	77.2	79.4	81.8	79.0	70.1	80.6	78.5	79.3
Makina ve Teçhizat	61.2	72.0	70.2	75.7	72.2	65.4	65.4	65.4	72.2	65.4	65.4	65.4	65.4	65.4	65.4	65.4	80.7	83.8	73.9	69.0	62.1	68.3	67.0	64.3
Taşıt Araçları ve Karoseri		69.2	57.8	65.8	63.7	57.3	57.3	57.3	63.7	57.3	57.3	57.3	57.3	57.3	57.3	57.3	82.3	60.5	55.3	56.7	42.6	61.5	53.5	71.5

Kaynak: DİE

Enerji Üretim ve Tüketimi

	Birim	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Birincil Enerji								
Üretim	BTEP	32,554	32,686	34,279	34,248	36,373	35,338	35,939
Tüketim	BTEP	62,927	67,260	72,341	78,198	79,011	78,910	83,120
Kişi başına	KEP	1,040	1,076	1,174	1,251	1,245	1,226	1,273
Elektrik Enerjisi								
Kurulu Güç	MW	20,857	21,148	21,247	21,889	23,352	26,449	28,542
Termik	MW	10,993	11,284	11,312	11,787	13,028	15,816	16,542
Hidrolik	MW	9,864	9,864	9,935	10,103	10,324	10,633	12,000
Üretim	GWH	78,322	86,341	94,862	103,296	111,023	117,450	125,300
Termik	GWH	47,736	50,800	54,387	63,480	68,776	81,550	88,940
Hidrolik	GWH	30,586	35,541	40,475	39,816	42,247	35,900	36,360
İthalat-İhracat Farkı	GWH	-539	-696	-73	2,221	3,000	2,050	3,000
Tüketim	GWH	77,783	85,645	94,789	105,517	114,023	119,500	128,300
Kişi başına	KWH	1,306	1,417	1,538	1,688	1,797	1,856	1,964

* DPT gerçekleşme tabmini

** Program

Elektrik Enerjisi Tüketiminin Sektörel Dağılımı (GWh)

Sektörler	1996	1997	1998	1999
Resmi Daire	4,675	4,616	5,070	6,161
Sanayi ve Otoprodüktörler	37,418	41,558	43,196	43,769
Ticarethaneler	5,453	6,953	7,634	8,342
Meskenler	15,697	18,011	19,068	22,012
Tarımsal Sulama	1,543	1,514	1,941	2,076
Şantiyeler	617	1,087	1,207	1,009
Sokak Aydınlatması	2,568	2,901	3,076	3,556
Diğer	4,451	8,233	8,806	7,993
Toplam	72,423	84,874	89,998	94,923

Kaynak: DİE, DPT

Toplan Eşya Fiyat Endeksi (% Değişim)

1994=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1994 (1) Aylık 12 Aylık	5.3 60.6	10.1 68.0	8.5 74.0	32.8 125.3	9.0 138.6	1.9 137.6	0.9 128.8	2.7 126.5	5.4 129.6	6.9 136.9	6.4 137.0	8.3 149.6	8.2 117.7
1995 Aylık 12 Aylık	10.2 139.9	7.1 138.4	5.5 135.0	5.1 92.4	1.9 80.6	1.3 78.1	2.3 77.7	2.3 76.2	4.6 76.5	3.7 72.4	3.5 68.9	4.3 65.6	4.3 91.8
1996 Aylık 12 Aylık	9.7 64.8	5.8 63.0	7.0 65.3	8.1 69.9	4.1 73.7	2.7 76.2	2.4 76.4	3.8 79.0	5.1 79.8	5.5 82.8	5.1 85.7	3.9 84.9	5.3 75.1
1997 Aylık 12 Aylık	5.6 78.0	6.2 78.6	6.0 77.0	5.5 72.8	5.2 74.6	3.4 75.7	5.3 80.7	5.3 83.4	6.3 85.4	6.7 87.5	5.6 88.4	5.4 91.0	5.5 81.1
1998 Aylık 12 Aylık	6.5 92.5	4.6 89.6	4.0 86.0	4.0 83.3	3.3 79.9	1.6 76.7	2.5 72.1	2.4 67.4	5.3 65.9	4.1 62.0	3.4 58.6	2.5 54.3	3.7 74.0
1999 Aylık 12 Aylık	3.5 50.0	3.4 48.3	4.0 48.2	5.3 50.0	3.2 50.0	1.8 50.3	4.0 52.5	3.2 53.7	5.9 54.4	4.7 55.2	4.1 56.2	6.8 62.9	4.2 52.7

Tüketici Fiyat Endeksi (% Değişim)

1994=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1994 (1) Aylık 12 Aylık	4.4 69.6	6.0 73.0	5.2 73.6	24.7 107.4	10.0 117.8	0.9 115.8	1.7 109.3	2.0 108.0	7.2 111.1	9.5 116.3	8.1 119.7	6.3 125.5	7.2 103.9
1995 Aylık 12 Aylık	7.1 125.9	4.9 122.4	4.5 119.7	5.8 88.4	3.3 79.8	2.6 80.9	3.1 80.8	4.3 83.4	7.7 86.0	6.3 84.4	4.7 81.5	3.8 76.0	4.8 92.4
1996 Aylık 12 Aylık	8.3 78.1	4.5 77.5	5.6 79.3	6.7 80.8	4.5 82.9	2.5 82.9	2.1 81.2	4.8 81.9	6.1 79.3	6.5 79.6	5.2 80.4	3.4 79.8	5.0 80.3
1997 Aylık 12 Aylık	5.9 75.7	5.7 77.7	5.4 77.3	6.6 77.2	4.7 77.5	2.9 78.0	6.3 85.2	6.2 87.8	7.3 89.9	8.3 93.2	6.6 95.8	5.1 99.1	5.9 84.5
1998 Aylık 12 Aylık	7.2 101.6	4.4 99.3	4.3 97.2	4.7 93.6	3.5 91.4	2.4 90.6	3.4 85.3	4.0 81.4	6.7 80.4	6.1 76.6	4.3 72.8	3.3 69.7	4.5 86.7
1999 Aylık 12 Aylık	4.8 65.9	3.2 63.9	4.1 63.5	4.9 63.9	2.9 63.0	3.3 64.3	3.8 65.0	4.2 65.4	6.0 64.3	6.3 64.7	4.2 64.6	5.9 68.8	4.5 64.8

(1) 1987=100
Kaynak: DİE

Kamu Kesimi Toplam Gelir ve Harcamaları
(Cari fiyatlarla, Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999*	2000**
Vergiler	730	1,354	2,697	5,767	11,026	17,140	28,343
Vasıtasız	314	512	966	2,096	4,717	6,982	10,696
Vasıtalı	403	825	1,701	3,620	6,132	9,794	17,155
Servet	12	16	30	51	177	365	492
Vergi Dışı Nominal Gelirler	58	130	168	345	661	1,117	1,810
Faktör Gelirleri	78	264	712	1,368	2,524	4,257	6,384
Sosyal Fonlar	-48	-131	-300	-621	-1,308	-2,500	-2,662
Özelleştirme Gelirleri	-	-	24	76	517	58	3,786
Toplam Gelir	818	1,617	3,302	6,935	13,420	20,072	37,661
 Cari Harcamalar	 416	 748	 1,478	 3,173	 5,869	 10,819	 15,875
Yatırım Harcamaları	141	300	805	1,918	3,472	5,146	8,843
Sabit sermaye	191	330	773	1,777	3,193	5,248	8,536
Stok değişmesi	-51	-30	33	141	279	-102	307
Transfer Harcamaları	485	915	2,174	3,696	8,348	14,978	27,469
Stok Değişim Fonu	101	88	172	394	592	977	646
Toplam Harcama	1,142	2,050	4,629	9,181	18,281	31,920	52,833
 Borçlanma Gereği	 306	 408	 1,327	 2,247	 4,861	 11,848	 15,172
Konsolide Bütçe	152	317	1,238	2,241	3,726	9,785	14,383
KİT	55	-15	-77	-100	694	984	1,451
İşletmeci	47	-48	-62	165	690	900	1,644
Tasarrufçu	8	33	-15	-266	4	84	-193
Mahalli İdareler	15	17	42	83	244	316	408
Döner Sermaye	0	3	-2	-5	-14	-169	-280
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	23	50	35	3	191	183	28
Fonlar	35	48	16	-3	4	524	-634
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	26	-10	74	29	15	226	-184

* DPT Gerçekleşme Tahmini

** Program

Kaynak: DPT

Konsolide Bütçe
(Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998*	1999*	2000**
Gelirler	745	1,394	2,702	5,750	11,888	18,973	32,585
Dolaysız vergiler	284	460	884	1,932	4,304	6,713	9,816
Dolaylı vergiler	304	624	1,360	2,814	4,929	8,094	14,184
Vergi dışı gelirler	149	290	430	950	2,475	3,879	5,620
Diğer gelirler	9	20	28	54	180	287	2,965
Harcamalar	897	1,711	3,940	7,991	15,585	28,018	46,968
Personel	273	503	974	2,073	3,870	6,908	10,000
Diğer cari	73	142	309	706	1,309	2,240	3,850
Yatırım	73	92	238	590	998	1,540	2,352
Faiz ödemeleri	298	576	1,497	2,278	6,177	10,721	21,133
Dış	65	101	168	300	547	896	1,330
İç	233	476	1,329	1,978	5,630	9,825	19,803
Diğer transferler	180	399	922	2,343	3,231	6,609	9,433
Bütçe Dengesi	-152	-317	-1,238	-2,241	-3,698	-9,045	-14,383
Emanet ve Avanslar (net)	0	22	-30	20	-112	-52	0
Nakit Dengesi	-152	-294	-1,268	-2,220	-3,809	-9,097	-14,383
Finansman	152	294	1,268	2,220	3,809	9,097	14,383
Dış Borçlanma, Net	-67	-80	-134	-445	-1,036	459.693	2,753
Kullanım	34	131	253	195	724	2,566	6,341
Devirli krediler	10	28	24	52	80	242	-
Ödenen	-111	-239	-412	-691	-1,839	-2,348	-3,588
İç Borçlanma, Net	174	283	1,066	2,506	4,590	9,740	11,479
Devlet Tahvili, Net	-70	86	274	1,485	1,297	12,234	10,952
Satış	25	222	583	2,069	2,807	16,903	21,075
Ödenen	-95	-137	-309	-584	-1,510	-4,669	-10,123
Hazine Bonosu, Net	244	197	792	1,021	3,293	-2,493	527
Satış	624	1,147	3,266	2,982	9,174	6,840	6,818
Ödenen	-380	-950	-2,474	-1,961	-5,881	-9,333	-6,291
Merkez Bankası, Net	52	95	229	0	0	0	0
Diğer	-7	-4	107	160	255	-1,103	151

*Geçici

** Program

Kaynak: Hazine, DPT

**İç Borç Stoğu
(Trilyon TL)**

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Toplam Ödeme	818	1,672	4,725	5,121	14,472	19,533
1- Anapara	588	1,199	3,389	3,144	8,845	15,579
Tahvil	157	94	537	918	2,427	6,116
Bono	399	972	2,826	2,226	6,080	9,463
Konsolide Borçlar	32	133	26	0.04	0	0
Kısa Vadeli Avans	0	0	0	0	338	424
2- Faiz	230	473	1,336	1,977	5,627	9,899
Tahvil	111	111	328	860	2,587	4,889
Bono	114	356	1,001	1,100	3,036	5,005
Konsolide Borçlar	0	0	0	0	0	0
Kısa Vadeli Avans	4.6	5.6	6.9	17.0	3.4	3.1
Toplam Borçlanma	1,030	1,761	5,149	6,227	14,254	26,886
Tahvil	206	367	1,248	3,186	4,708	20,028
Bono	639	1,299	3,722	3,074	9,546	6,857
Konsolide Borçlar	133	26	0	0	0	0
Kısa Vadeli Avans	52	70	179	-33	0	0
Net Borçlanma	442	562	1,760	3,083	5,409	11,307
Tahvil	49	272	711	2,268	2,281	13,911
Bono	240	327	896	848	3,466	-2,604
Konsolide Borçlar	101	-107	-26	-0.04	0	0
Kısa Vadeli Avans	52	70	179	-33	-338	0
Borç Stoku	799	1,361	3,149	6,283	11,613	22,920
Tahvil	239	512	1,250	3,571	5,772	19,683
Bono	304	631	1,528	2,375	5,841	3,237
Konsolide Borçlar	133	26	0.04	0	0	0
Kısa Vadeli Avans	122	192	371	338	0	0

**İç Borçlanmanın Vade ve Faiz Yapısı
(Satış Miktarı Ağırlıklı, ortalama)**

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Bileşik Faiz Oranı (stopaj hariç, %)	164.4	121.8	132.8	108.1	115.2	108.8
Vade (gün)	119	206	195	341	239	429

Kaynak: DPT, TCMB.

Parasal Büyüklükler
(Dönemsel Ortalama, Milyar TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.
M1	162,786	309,045	534,248	1,079,570	1,874,539	2,590,574	2,913,404	3,363,464	3,850,032
Dolaşımdaki Para	85,280	164,867	276,597	514,417	932,111	1,257,408	1,344,162	1,577,078	1,746,731
Vadesiz Mevduat	77,505	144,178	257,651	565,154	942,429	1,333,166	1,569,242	1,786,386	2,103,301
M2	450,319	957,984	1,887,008	3,898,281	7,794,716	12,218,108	13,850,907	16,937,699	19,961,911
Vadeli Mevduat	287,533	648,939	1,352,760	2,818,710	5,919,446	9,627,534	10,937,503	13,574,235	16,111,879
M2Y	890,282	1,804,715	3,732,478	7,473,888	14,597,169	21,277,750	24,644,814	29,550,439	35,908,647
Döviz Tevdiat Hesabı	439,964	846,731	1,845,566	3,575,607	6,802,453	9,059,641	10,793,907	12,612,740	15,946,737

Kaynak: TCMB

Toplam Mevduat (Kurumsal Sektörlere Göre)
(Dönem Sonu, Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.*
Toplam Mevduat	1,755	3,655	8,025	16,429	30,000	33,761	40,371	47,855	53,156
Merkez Bankası	552	1,111	2,149	4,464	7,083	7,574	8,514	9,882	11,589
Mevduat Bankaları	1,203	2,544	5,876	11,965	22,917	26,186	31,856	37,973	41,567
Tasarruf Mevduatı, Gerçek Kişiler	325	683	1,729	3,185	6,409	7,629	9,300	11,973	12,653
Ticari Kurumlar	79	132	280	645	1,507	1,400	1,773	1,927	1,797
Yurtiçi Yerleşiklerin Yabancı Para Mevduatı	562	1,146	2,410	4,894	8,629	9,781	11,670	13,244	16,731

Mevduat Bankalarındaki Toplam Mevduat (Vade Gruplarına Göre)
(Dönem Sonu, Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.*
Toplam Mevduat	1,203	2,544	5,876	11,965	22,917	26,186	31,856	37,973	41,567
TL Mevduat	564	1,118	2,800	5,403	10,914	12,170	15,052	18,091	19,536
Vadesiz Mevduat	154	239	756	1,259	1,902	1,977	2,545	2,755	2,992
Vadeli Mevduat	410	879	2,044	4,144	9,012	10,192	12,507	15,335	16,170
Bankalararası Mevduat	41	173	448	1,068	2,404	2,662	3,759	4,695	4,200
Döviz Çevrilebilir Mevduat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Döviz Tevdiat Hesapları	598	1,253	2,628	5,494	9,574	11,055	12,768	14,795	17,411

Toplam Yurtiçi Kredi Stoğu
(Dönem Sonu, Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999			
						I.	II.	III.	IV.
Kredi Stoğu	661	1,387	3,303	7,053	10,988	12,352	13,752	14,942	16,771
Merkez Bankası Kredileri	135	163	354	339	1	2	148	2	2
Mevduat Bankaları Kredileri	481	1,149	2,776	6,384	10,389	11,599	12,817	14,018	15,684
Yatırım ve Kalkınma Bankaları Kredileri	46	74	174	330	598	751	786	923	1,085

* Kasım sonu itibarıyla

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası Bilançosundan Seçilmiş Kalemler
(Trilyon TL)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Net Dış Varlıklar	-21	136	632	1,791	2,907	7,803
Net İç Varlıklar	324	509	640	364	-336	-1,507
Toplam İç Krediler	360	524	825	707	363	1012
Kamu Kesimine Açılan Krediler	348	512	818	699	355	904
Bankalara Açılan Krediler	12	12	8	8	8	8
Diğer Kalemler (Net)	-36	-14	-185	-342	-699	-1,280
Toplam Varlıklar	303	645	1,273	2,155	2,571	2,296
Rezerv Para	186	343	621	1,186	2,146	3,932
Emisyon	120	224	382	759	1,329	2,391
Bankalar Zorunlu Karşılıklar	58	107	176	336	694	1,022
Bankalar Serbest Mevduatı	6	7	53	34	88	466
Diğer Kalemler	2	6	11	57	35	53
Açık Piyasa İşl. Borçları	1	16	51	-720	-1,831	-2,407
Parasal Taban	187	359	673	466	315	1,525
Kamu Mevduatı	6	13	33	182	212	61
Merkez Bankası Parası	193	373	706	648	527	1,590
Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat	14	103	213	704	668	1,717
Bankaların Döviz Mevduatı	96	170	353	803	1,375	2,992
Toplam İç Yükümlülükler	303	645	1,273	2,155	2,571	6,309

Kaynak: TCMB

Faizler ve Döviz Kurları

Mevduat Faizleri (%)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1994												
3 Aylık	67.7	85.4	87.1	131.4	131.8	121.7	79.3	67.5	67.3	62.5	74.5	77.3
12 Aylık	78.1	95.0	96.9	117.2	121.3	125.3	116.1	96.9	98.1	96.1	95.3	95.6
1995												
3 Aylık	87.0	87.4	78.7	73.7	73.1	73.1	69.1	68.8	69.1	69.4	78.2	83.9
12 Aylık	100.9	100.7	96.0	91.5	90.8	91.1	86.8	86.4	86.5	86.6	90.3	92.3
1996												
3 Aylık	85.5	84.8	82.7	79.7	79.4	79.1	79.6	79.7	79.6	79.5	79.6	79.7
12 Aylık	93.2	93.7	92.7	91.8	91.6	91.6	92.5	92.8	93.2	93.0	93.7	93.8
1997												
3 Aylık	77.2	76.6	76.5	76.6	76.8	77.4	79.2	82.6	82.2	82.6	82.9	83.2
12 Aylık	91.3	90.3	90.1	90.0	90.0	90.5	92.6	96.2	96.2	96.1	96.5	96.6
1998												
3 Aylık	82.6	82.8	82.7	81.9	81.2	77.6	71.3	73.0	81.7	82.2	81.8	82.6
12 Aylık 96.4	96.0	96.9	96.1	95.7	92.9	83.8	87.1	91.5	93.1	94.8	95.5	
1999												
3 Aylık	83.6	82.2	81.1	80.9	81.4	85.3	81.2	81.3	76.4	76.0	72.3	59.5
12 Aylık 94.6	92.7	90.7	90.5	91.0	91.7	91.7	92.1	88.1	83.8	72.2	46.7	

Interbank

(Ortalama, %)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1994	91.1	192.7	350.5	258.4	262.8	53.9	43.4	87.4	69.1	71.0	65.0	92.0
1995	87.4	67.0	66.0	68.8	76.6	57.8	48.2	55.8	78.2	75.5	81.8	106.3
1996	94.3	83.2	90.0	77.1	64.4	67.0	74.5	72.2	73.5	74.7	76.4	74.3
1997	62.4	66.3	65.5	68.5	67.0	70.2	68.7	74.0	75.0	71.2	77.9	77.9
1998	73.9	82.0	81.0	73.5	74.2	66.2	54.6	76.0	78.8	78.0	78.9	79.0
1999	78.9	77.2	76.1	76.9	77.0	76.9	70.3	70.6	67.2	69.4	69.7	69.9

Hazine Bonosu

(%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1995												
Ort. Bil. Faiz	168.4	146.0	119.7	97.2	110.7	100.0	98.3	92.0	116.9	130.6	135.6	183.7
Ort. Vade 90.0	192.2	306.7	287.7	198.6	153.4	240.1	221.5	149.3	109.6	98.0	84.9	1996
Ort. Bil. Faiz	201.3	148.3	126.7	127.1	114.5	126.0	128.8	125.9	125.2	127.2	134.3	127.6
Ort. Vade 123.7	142.5	140.3	187.8	126.2	154.7	154.2	195.0	173.3	290.6	204.3	358.1	
1997												
Ort. Bil. Faiz	107.8	106.6	111.3	121.9	131.3	135.3	123.2	137.9	135.4	129.5	138.5	151.9
Ort. Vade 399.0	287.0	397.2	730.0	730.0	578.8	301.6	357.0	275.1	170.1	318.3	235.9	
1998												
Ort. Bil. Faiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	140.8	144.9	145.1
Ort. Vade 211.9	164.3	169.6	252.9	312.1	280.6	288.2	189.0	183.3	254.1	226.3	279.6	
1999												
Ort. Bil. Faiz	130.1	124.1	103.7	100.8	98.5	..	98.9	113.5	111.3	108.5	96.5	37.6
Ort. Vade 360.6	354.4	372.3	344.1	367.6	361.0	399.0	669.0	624.0	596.0	661.0	453.0	

Döviz Kurları

(Yıllık % Değişim)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1994												
ABD Doları	74.2	95.6	119.3	236.7	240.0	202.6	177.3	173.4	185.9	179.9	171.7	167.1
Alman Markı	61.4	84.5	113.1	215.9	228.5	205.8	201.6	196.6	199.3	201.0	200.1	190.4
1995												
ABD Doları	165.3	131.5	102.4	31.2	27.0	35.9	43.4	46.8	40.6	42.9	44.4	51.5
Alman Markı	202.1	168.3	144.8	61.6	49.9	58.2	61.1	59.3	49.3	53.6	56.9	64.3
1996												
ABD Doları	50.1	56.2	63.9	71.8	78.3	85.0	86.9	81.7	86.3	87.5	87.9	84.1
Alman Markı	57.5	59.7	55.5	58.2	63.7	69.7	74.0	80.7	80.7	73.4	76.1	72.0
1997												
ABD Doları	85.6	86.2	82.6	80.5	78.6	81.0	84.8	92.5	91.4	89.6	90.0	90.8
Alman Markı	69.1	63.1	59.3	58.2	60.7	60.0	55.1	52.0	61.2	64.9	72.0	66.6
1998												
ABD Doları	88.5	87.3	88.6	87.5	83.7	80.7	74.7	67.4	61.5	56.5	57.3	53.7
Alman Markı	66.5	73.0	75.1	77.1	76.5	74.3	74.1	72.3	69.7	68.2	56.2	63.6
1999												
ABD Doları	52.1	52.8	52.9	54.5	56.9	58.2	59.0	59.0	64.9	67.8	68.6	71.6
Alman Markı	64.0	58.9	55.7	53.2	51.3	50.5	51.4	54.4	50.7	50.5	49.8	48.2

Kaynak: TCMB, DPT, Hazine Müsteşarlığı

İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Genel Toplam	18,106	21,637	23,224	26,261	26,973	26,588
Sermaye malları	722	831	1,106	1,315	1,392	1,796
Ara malları	8,226	8,960	9,745	11,016	11,150	10,841
Tüketim malları	9,153	11,840	12,354	13,890	14,415	13,894
Diğer	5.3	6.0	19.6	24.5	15.0	55.7

İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Genel Toplam	18,106	21,637	23,224	26,261	26,973	26,588
I. OECD ülkeleri	10,741	13,223	14,013	15,037	16,978	18,039
A. AB ülkeleri	8,635	11,078	11,477	11,944	13,498	14,332
B. EFTA ülkeleri	277	294	345	404	356	361
C. Diğer OECD ülkeleri	1,829	1,851	2,191	2,689	3,124	3,345
II. OECD dışı ülkeler	7,366	8,414	9,211	11,224	10,064	5,473

İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Genel Toplam	23,270	35,709	43,627	48,559	45,921	40,692
Sermaye malları	5,220	8,120	10,336	11,052	10,665	8,729
Ara malları	16,565	25,078	28,737	31,871	29,562	26,571
Tüketim malları	1,381	2,417	4,424	5,335	5,322	5,063
Diğer	103	95	130	301	371	327

İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Genel Toplam	23,270	35,709	43,627	48,559	45,921	40,692
I. OECD ülkeleri	15,312	23,595	29,695	32,720	33,471	28,326
A. AB ülkeleri	10,915	16,861	22,701	24,246	24,074	21,419
B. EFTA ülkeleri	563	892	1,216	1,407	1,169	926
C. Diğer OECD ülkeleri	3,834	5,842	5,778	7,067	8,228	5,981
II. OECD dışı ülkeler	7,958	12,114	13,932	15,839	12,031	11,858

Kaynak: DİE

Ödemeler Dengesi ¹
(Milyon USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*
A. Cari İşlemler Dengesi							
İhracat F.O.B.	18,390	21,975	32,303	32,631	31,220	29,326	30,890
İhracat	18,106	21,636	23,082	26,245	26,973	26,588	28,250
Transit ticaret	284	339	379	537	558	483	2,050
İthalat F.O.B.	-22,606	-35,187	-41,935	-48,097	-45,440	-39,773	-45,603
İthalat C.I.F.	-23,270	-35,709	-42,464	-48,657	-45,922	-40,692	-46,000
Altın ithalatı	-480	-1,322	-1,672	-1,867	-1,761	-1,079	-1,850
Transit ticaret	-251	-301	-347	-492	-514	-442	-515
Navlun ve sigorta	1,395	2,145	2,548	2,919	2,757	2,440	2,762
Dış Ticaret Dengesi	-4,216	-13,212	-9,632	-15,466	-14,220	-10,447	-14,713
Diğer Mal ve Hizmet Gelirleri	11,691	16,094	14,628	21,273	25,802	18,748	23,450
Turizm	4,321	4,957	5,650	7,002	7,177	5,203	7,200
Faiz gelirleri	890	1,488	1,577	1,900	2,481	2,350	2,650
Diğer	6,480	9,649	7,401	12,371	16,144	11,195	13,600
Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	-7,936	-9,717	-10,893	-13,423	-15,326	-14,840	-17,685
Turizm	-866	-911	-1,265	-1,716	-1,754	-1,471	-1,850
Faiz giderleri	-3,923	-4,303	-4,200	-4,588	-4,823	-5,450	-6,435
Diğer	-3,147	-4,503	-5,428	-7,119	-8,748	-7,919	-9,400
Toplam mal ve hizmetler	-461	-6,835	-5,897	-7,616	-3,843	-6,539	-8,948
Karşılıksız Transfer Girişleri (Özel)	2,709	3,425	3,892	4,552	5,568	4,813	5,500
Göçmen transferleri	0	0	0	0	0	0	0
İşçi gelirleri	2,627	3,327	3,542	4,197	5,356	4,529	5,300
Diğer	82	98	350	355	212	284	200
Karşılıksız Transfer Çıkışları (Özel)	0	0	0	0	0	0	0
Karşılıksız Transfer (Resmi): Net	383	1,071	555	314	159	362	600
İşçi gelirleri	37	38	48	32	41	47	50
Diğer	346	1,033	507	282	118	315	550
Cari işlemler dengesi	2,631	-2,339	-1,450	-2,750	1,984	-1,364	-2,848
B. Sermaye Hareketleri (Rezerv Hariç)							
Doğrudan Yatırımlar	-4,194	4,722	8,740	8,616	448	138	7,611
Portföy Yatırımları	559	772	612	554	573	138	2,750
Portföy Yatırımları	1,158	1,724	570	1,634	-6,711	3,429	4,321
Diğer Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri	-784	-79	1,636	4,667	3,985	345	140
Kullanımlar	3,349	4,126	6,048	9,784	11,505	11,036	13,934
Ödemeler	-5,448	-5,667	-5,685	-6,095	-8,174	-10,560	-14,444
Kredi mektuplu döviz tevdiat hesabı	1,315	1,462	1,273	978	654	-131	650
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	-5,127	2,305	5,922	1,761	2,601	759	400
Varlıklar	2,423	-1,791	331	-1,750	-1,464	-2,571	-2,530
Verilen krediler	-38	293	-125	-358	-261	-453	-390
Diğer varlıklar	2,461	-2,084	456	-1,392	-1,203	2,118	-2,140
Yükümlülükler, Net	-7,550	4,096	5,591	3,511	4,065	3,330	2,930
Sağlanan krediler	-7,495	3,096	4,297	3,613	1,842	2,960	2,250
Mevduatlar	-55	1,000	1,294	-102	2,223	370	680
C. Net Hata ve Noksan	1,769	2,275	-2,745	-2,522	-1,985	1,899	0
D. Ödemeler Dengesi Finansmanı	0	0	0	0	0	0	0
E. Karşılık Hareketleri	0	0	0	0	0	0	0
Genel Denge	206	4,658	4,545	3,344	447	5,206	4,763
F. Rezerv Hareketleri	-206	-4,658	-4,545	-3,344	-447	-5,206	-4,763
IMF	340	347	0	-28	-231	520	-90
Resmi Rezervler	-546	-5,005	-4,545	-3,316	-216	-5,614	-4,673

¹ 1996 yılından itibaren bavul ticareti dabilirdir.

* Program

Kaynak: TCMB, DPT.

Yabancı Sermaye İzinlerinin Sektörlere Göre Dağılımı
(Milyon ABD Doları)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Tarım	29.3	31.7	64.1	12.2	5.7	17.2
Madencilik	6.2	60.6	8.5	26.7	13.7	6.8
İmalat Sanayi	1,106.2	1,996.6	625.7	867.9	1,021.0	1,123.2
Gıda-İçki-Tütün	219.5	192.5	92.6	138.2	148.6	37.5
Çimento	137.6	290.9	148.1	33.7	9.4	32.7
Kimya	188.0	366.7	70.8	67.1	271.6	213.1
Gübre	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Lastik	34.0	39.1	0.2	39.5	40.2	112.3
Plastik	11.3	34.8	7.4	28.6	22.7	3.8
Orman Ürünleri	0.4	0.6	4.2	3.9	1.3	0.3
Kağıt	6.5	6.5	7.5	19.8	3.3	13.8
Dokuma-Giyim	23.9	40.9	40.9	85.7	52.3	27.8
Cam	6.7	2.4	0.6	1.6	20.4	0.1
Pişmiş Kilden ve Çim.Ger.	1.3	7.4	2.4	6.0	10.9	10.5
Demir-Çelik	34.8	2.3	28.5	4.5	15.4	8.0
Demirdışı Metaller	22.9	46.1	0.3	1.9	5.1	12.0
Madeni Eşya	7.3	6.1	7.9	1.0	2.5	1.3
Makina	0.0	3.4	0.3	0.3	0.3	0.0
Uçak	7.5	0.0	7.5	28.6	61.5	52.0
Elektrik ve Elektronik	79.3	220.9	44.9	132.5	133.8	89.3
Taşıt Araçları	253.8	577.1	42.3	177.9	146.8	368.1
Taşıt Araçları Yan Sanayi	35.2	118.8	50.2	96.2	61.9	108.4
Diğerleri	35.8	40.1	69.1	1.0	13.1	32.3
Hizmetler	343.1	849.6	3,123.6	767.5	605.3	553.2
Ticaret	97.8	113.7	146.4	171.8	101.8	36.0
Turizm	57.0	174.8	129.1	240.1	52.1	40.0
Bankacılık	62.5	82.7	34.4	48.3	72.4	18.7
Kara Taşımacılığı	0.9	4.3	4.3	0.6	0.4	3.9
Hava Taşımacılığı	6.1	2.3	0.1	12.8	0.1	7.4
Deniz Taşımacılığı	0.4	0.9	0.3	0.7	0.6	0.6
Yatırım Finansmanı	6.4	18.8	181.5	4.7	54.8	59.0
Diğerleri	112.0	452.1	2,627.5	288.4	323.1	387.5
Genel Toplam	1,484.8	2,938.4	3,837.0	1,678.0	1,645.8	1,700.4

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Yabancı Sermaye İzinlerinin Ülkelere Göre Dağılımı
(Milyon ABD Doları)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
I. OECD Ülkeleri	1,373.3	2,759.0	3,632.3	1,409.9	1,562.5	1,541.1
A. AT Ülkeleri	974.2	1,869.9	3,272.4	1,030.0	1,085.3	1,166.3
Avusturya	3.6	32.9	11.2	8.4	6.1	
Almanya	223.5	392.1	226.5	281.6	329.9	407.3
Belçika-Lüksemburg	61.3	97.9	74.9	30.7	41.7	55.5
Danimarka	8.6	3.6	0.4	13.7	4.2	11.3
Fransa	256.3	476.1	2,370.3	103.9	135.5	146.7
Hollanda	196.0	559.3	338.6	206.1	352.1	234.6
İngiltere	51.4	161.4	164.8	122.2	44.4	88.4
İrlanda	4.9	8.9	1.9	36.2	12.2	1.2
İtalya	164.0	98.6	43.2	124.5	128.7	95.2
Yunanistan	1.1	3.0	1.2	2.0	0.2	2.6
İspanya	3.4	2.8	8.2	2.9	9.2	31.0
Portekiz	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
B. Diğer OECD Ülkeleri	399.1	885.1	359.9	379.9	477.2	374.9
ABD	157.3	231.4	179.4	174.5	297.2	292.5
Japonya	125.9	283.8	21.1	126.7	17.5	13.9
İsviçre	54.3	327.8	156.8	50.3	101.6	50.9
Diğerleri	61.6	42.2	2.5	28.5	60.9	17.6
II. İslam Ülkeleri	45.3	70.3	83.4	56.5	56.8	26.4
A. Orta Doğu	41.6	55.3	72.4	47.4	53.1	25.0
İran	4.0	5.6	5.4	9.6	5.0	1.6
Irak	2.8	15.2	5.5	3.2	3.2	0.7
Suudi Arabistan	8.4	11.8	9.0	10.1	17.1	14.5
Kuveyt	0.7	1.8	0.5	0.7	0.4	0.3
Lübnan	1.0	1.3	5.1	2.9	0.2	1.5
Suriye	1.7	1.5	10.5	4.6	0.7	1.9
Ürdün	0.6	5.2	1.1	0.6	0.4	0.7
Bahreyn	12.0	6.4	18.4	4.5	25.2	0.0
Katar	3.8	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0
KKTC	5.2	3.6	10.2	8.5	0.4	3.5
İslam Kalkınma Bankası	0.8	1.8	6.2	1.4	0.0	0.0
BAE	0.3	0.2	0.6	0.6	0.3	0.2
Yemen	0.2	0.7	0.0	0.6	0.1	0.1
B. Kuzey Afrika	0.5	13.3	9.7	7.0	0.3	0.7
Libya	0.0	11.6	8.4	4.2	0.1	0.0
Mısır	0.5	1.6	0.4	2.6	0.1	0.2
Tunus	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	0.2
C. Diğer İslam Ülkeleri	3.2	1.7	1.3	2.1	3.4	0.7
III. Diğer Ülkeler	66.0	109.0	121.3	211.8	26.5	132.8
Genel Toplam	1,484.7	2,938.3	3,837.0	1,678.0	1,645.8	1,700.4

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Dış Borç Stoku ¹**(Milyon USD)**

	1996	1997	1998	1999
Vadeye Göre	84,123	91,586	106,052	111,215
Orta-Uzun Vadeli	63,606	68,952	78,816	81,921
Kısa Vadeli	20,517	22,634	27,236	29,294
Borçluya göre	84,123	91,587	106,053	111,215
Orta-Uzun Vadeli	63,606	68,953	78,817	81,921
A. Toplam Kamu	40,213	39,313	40,209	40,584
1.Genel Hükümet	36,190	35,150	36,194	36,638
a. Konsolide Bütçe	32,080	31,247	32,215	33,109
b.Yerel Yönetimler	2,946	2,897	3,145	2,883
c.Fonlar	1,148	997	823	641
d.Üniversiteler	16	9	11	5
2.Diğer Kamu Sektörü	1,085	939	686	627
3.Kitler	2,938	3,224	3,329	3,319
B. TCMB	11,389	10,868	12,073	10,008
1.TCMB Kredileri	669	601	392	92
2.Kredi Mektuplu DTH	10,720	10,267	11,681	9,916
C. Özel	12,004	18,772	26,535	31,329
1.Finansal	3,400	5,638	7,308	7,642
2.Finansal Olmayan	8,604	13,134	19,227	23,687
Kısa Vadeli	20,517	22,634	27,236	29,294
TCMB	984	889	905	686
TCMB Kredileri	42	30	7	6
Kredi Mektuplu DTH	942	859	898	680
Ticari Bankalar	8,419	8,503	11,159	13,172
Diğer Sektörler	11,114	13,242	15,172	15,436
Alacaklılara Göre	84,121	91,584	106,051	111,215
Orta-Uzun Vadeli	63,604	68,950	78,815	81,921
A. Resmi Alacaklılar	17,798	16,381	16,936	15,949
1.İkili Anlaşmalar	8,767	8,131	8,737	8,232
Merkez Bankaları	27	13	18	24
Merkezi Hükümetler	4,220	3,742	3,603	2,994
Resmi Finansman Kuruluşları	3,247	2,865	3,076	2,975
Resmi Yatırım ve Kalkınma Bankaları	1,273	1,511	2,040	2,239
2.Uluslararası Kuruluşlar	9,031	8,250	8,199	7,717
Avrupa Yatırım Bankaları	419	494	599	529
Avrupa Konseyi Sosyal Kalkınma Fonu	2,676	2,227	2,176	1,799
İslam Kalkınma Bankası	268	325	409	449
Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu	11	8	6	10
Uluslararası Finans Kurumu	760	993	1,271	1,358
Uluslararası Kalkınma Birliği	122	115	109	103
Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası	4,114	3,493	3,241	2,883
Uluslararası Para Fonu	661	595	388	586
B. Özel Alacaklılar	45,806	52,569	61,879	65,972
1.Özel Alacaklılar	32,725	38,838	47,844	50,557
Ticari Bankalar	15,580	19,952	24,052	27,156
Bankacılık Dışı Finansman Kuruluşları	3,654	5,350	7,163	7,889
Parasal Olmayan Kuruluşlar	2,236	2,467	3,737	4,263
Kıyı Bankaları	516	784	1,193	1,315
Özel Yatırım ve Kalkınma Bankaları	11	10	10	10
Kredi Mektuplu DTH	10,720	10,267	11,681	9,916
Garantisiz Ticari Borçlar	8	8	8	8
2.Tahvil	13,081	13,731	14,035	15,415
Kısa Vadeli	20,517	22,634	27,236	29,294
Ticari Banka Kredileri	4,940	5,969	6,511	8,262
Özel Kesim Kredileri	15,577	16,665	20,725	21,032

¹Yeni seri verileri kullanılmıştır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, TCMB